

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

Charakteristika a vývoj kriminality v české společnosti

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce:

PhDr. Antonín Olejníček

Vypracoval:

Bc. Jakub Chupík

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Charakteristika a vývoj kriminality v české společnosti“ zpracoval samostatně a použil jen literaturu uvedenou v seznamu literatury, který je v práci uveden.

.....
Bc. Jakub Chupík

Poděkování

Děkuji panu doc. PhDr. Antonínovi Olejníčkovi za velmi užitečnou metodickou pomoc, kterou mi poskytoval při zpracování mé diplomové práce.

Dále děkuji své rodině za podporu a ochotnou pomoc po celou dobu mého studia.

Bc. Jakub Chupík

OBSAH

Úvod	6
1. Kriminalita	7
1.1. Vymezení kriminality	7
1.2. Normativní (trestněprávní) vymezení kriminality	8
1.3. Sociologické vymezení kriminality	8
1.4. Deviace a sociální deviace	9
1.5. Zdroje informací o kriminalitě a jejich specifika	13
1.6. Dílčí závěr	15
2. Příčiny a druhy kriminality	16
2.1. Teorie kriminality	16
2.1. Směr biologických kriminogenetických teorií	16
2.2. Směr psychologických kriminogenetických teorií	21
2.3. Směr sociologických kriminogenetických teorií	22
2.4. Směr multifaktorových kriminologických koncepcí	27
2.5. Kriminalita mládeže	29
2.6. Recidiva	33
2.7. Kriminální kariéra	34
2.8. Motivace recidivního kriminálního chování	35
2.9. Majetková kriminalita	36
2.10. Násilná kriminalita	37
2.11. Mravnostní kriminalita	40
2.12. Hospodářská kriminalita	43
2.13. Prevence kriminality	45
2.14. Dílčí závěr	48
3 Zpracování údajů o vývoji trestných činů	49
3.1. Zásady metodologie vyhodnocování formou regresní analýzy	50
3.2. Vyhodnocení údajů o počtech stíhaných pachatelů	51
3.3. Grafické vyjádření časových řad počtů stíhaných pachatelů	51
3.4. Charakteristika trestné činnosti	57
3.5. Vývoj trestné činnosti	61
3.6. Dílčí závěr	63

4. Vývoj kriminality z mezinárodního pohledu	64
4.1. Srovnání dat střediska Eurostat	65
4.2. Dílčí závěr	67
Závěr	58
Resumé	70
Anotace	71
Literatura	72
Přílohy	73

Úvod

Kriminalita provází a provázela ve větší, nebo menší míře každou společnost a výjimku nepředstavuje ani česká společnost. Stejně tak, jako procházela vývojem naše společnost, měnila se i povaha kriminality. Výrazný zlom následně představoval rok 1989, kdy vlivem změny politického uskupení byly položeny základy nové, svobodné společnosti, ale také vznikly nové možnosti páčání trestné činnosti. I přes veškeré změny zůstaly některé trestné činy i nadále trestnými, a to nejen z kategorie tzv. přirozených zločinů.

Jak z názvu vyplývá, cílem práce je popsat charakter a vývoj kriminality v české společnosti. Vývoj kriminality jsem se rozhodl sledovat od roku 1968 do současnosti. Toto období jsem vybral záměrně, neboť představuje dva přibližně stejně dlouhé, ale diametrálně odlišné úseky naší historie.

Význam práce spatřuji především v pohledu na kriminalitu v delších časových souvislostech a možnost reflektovat tak politické a s tím spojené společenské změny. Výsledky práce by mohly být zajímavé pro badatele nejen z oblasti sociální pedagogiky, ale i z oblasti dalších společenských věd, řeší-li některé otázky související s kriminalitou. Polistopadové změny sice přinesly zcela nové podmínky, avšak jen stěží mohly ze dne na den u společnosti vymazat zažitý styl a sociální normy. Z toho důvodu se jeví vhodné ukázat kriminalitu v širších souvislostech, než jen v celkových počtech všech trestných činů.

Práce je členěna do čtyř částí. První část se zabývá teoretickou otázkou kriminality, jejím vztahem k sociálně patologickým jevům a rovněž některými zdroji informací o kriminalitě a jejich specifiky. Teoriemi vzniku kriminálního chování, některými skupinami trestných činů, prevencí, recidivou a kriminalitou mládeže se zabývá část druhá.

Třetí část se zabývá analýzou získaných dat od roku 1968 a následným vyhodnocením těchto údajů prostřednictvím vědeckých metod a to zejména regresní analýzy. Část čtvrtá se následně zabývá stručným srovnáním kriminality s ostatními evropskými zeměmi.

1. Kriminalita

"Kriminalitou (odvozeno z latinského crimen = zločin) se míní zločinnost jako sociální jev. Je úhrnem činů neschválených trestním právem" (6/144).

1.1. Vymezení kriminality

Kriminalita je od nepaměti spjata s lidskou společností a do značné míry souvisí s biologickou, pudovou povahou člověka. Vývoj kriminality naznačuje, že v nejbližší době tomu nebude jinak. Vymezení zločinu a chápání trestu procházelo vývojem. Etnická a náboženská kritéria zločinu se postupně s vývojem racionalizovaly, institucionalizovaly a formalizovaly až do podoby právních norem (1/47). Proto se pojem zločin různí podle času, prostoru, místa a obsahu společenského systému, avšak vždy slouží společnosti jako důležitý prostředek kontroly chování. Pojem zločin označuje činy, které jsou posuzovány jako obzvláště společensky škodlivé. Společenský pořádek závisí na opětovném veřejném demonstrování norem, které jsou považovány za nevyhnutelné (6/119,120).

Stejně jako pojetí zločinu, tak i pojetí trestu přecházelo od individuální odplaty k institucionálnímu výkonu trestní spravedlnosti, jenž kromě navození sociální spravedlnosti má rovněž funkci nápravnou a preventivní (1/47).

Většina kriminologů se shoduje v tom, že kriminalita patří mezi sociálně patologické jevy, avšak dále mezi nimi existuje značná pluralita názorů (3/20).

Vybraná vymezení kriminality:

Sociálně-etické vymezení zločinu

Staví na systému norem a vzorů vzešlých v průběhu kulturního vývoje a je vymezen tím, co se přičí dobrým mravům (1/47). Garofalo se snažil o nalezení nadčasové "základní podstaty zločinu". Jako měřítko použil porušování základních pocitů společnosti (6/123). Z tohoto vymezení vychází dělení na **přirozený** a **umělý zločin** (1/47).

- **Přirozený zločin** představuje to, co je "špatné samo o sobě" (malum per se). Mezi nejčastěji prezentované přirozené zločiny patří vražda a krádež, které lze považovat za univerzální, nepřípustnou a odsouzeníhodnou formu chování.
- **Umělý zločin** je opakem zločinu přirozeného, nebo-li "co je jako špatné zakázané" (malum mere prohibitum). Vymezení umělého zločinu je ovlivněno postojem společnosti na omezení nežádoucího chování.

Přirozený zločin svou podstatou nabízí jistou míru univerzality obsahu. I přes velké kulturní a historické rozdíly v tom, které chování patří do obsahu kriminality, nabízí právě vymezení kriminality coby přirozeného zločinu velkou míru porovnatelnosti a stálosti. Vymezení přirozeného zločinu je nejčastěji odrazem veřejného mínění a je obsahem povědomí běžných občanů, které jen zřídka reflektuje hranice kriminalizace trestním kodexem. Právě přirozeným zločinem se cítí občané nejvíce ohroženi (1/47,48).

1.2. Normativní (trestněprávní) vymezení kriminality

Jedná se o všeobecně nejčastěji akceptované vnímání kriminality. Normativní vymezení chápe kriminalitu jako "výskyt trestného nebo kriminálního chování, který vyjadřuje souhrn trestných činů, spáchaných ve společnosti v určitém časovém období" (1/48).

Normativní vymezení kriminality najde uplatnění tehdy, chceme-li získat informace zejména o její struktuře, objemu a pohybu. Týká se činů popsanych trestním zákonem, jejich skutkových podstatách, protiprávnosti a zavinění. Jistotu o rozsahu a obsahu platného trestního práva může poskytnout jen juristická formální definice zločinu (6/123). Kriminalita je vymezena trestním právem, které stanoví jaké protisociální chování bude vzhledem ke své společenské nebezpečnosti považováno za trestný čin, nebo za jiný delikt stíhaný státními orgány. Předností tohoto vymezení je jednoznačnost obsahu a rozsahu kriminality. Kriminalita je druh chování, který je definován skutkovými podstatami jednotlivých trestných činů. Omezení této definice spočívá v časoprostorové proměnlivosti obsahu pojmu. Co je dnes trestným činem může být zítra dekriminlizováno a naopak. Záleží na pohybu systému hodnot a kritérií pro kriminalizaci nebo dekriminlizaci jednotlivých forem lidského chování (1/48).

1.3. Sociologické vymezení kriminality

Sociologické vymezení umožňuje chápat kriminalitu v širších souvislostech. Zajímá se o sociální podmíněnost a sociální důsledky kriminálního chování. Sociální deviace je univerzálně definovaná jako odchylka nebo porušení sociální normy nebo skupiny norem. Přitom se nemusí jednat jen o normy právní, ale i normy sociální, etické, náboženské atd. (1/48). Kriminální sociologie chápe deviantním chováním rozdílné jevy. Deviace označuje nejen závažnou kriminalitu, ale rovněž prostituci, alkoholismus, užívání drog, sebevražednost, manželské problémy, duševní i jiné choroby, sektářství, bezdomovectví a chudobu. Kriminalita byla pro rozvoj sociologie deviantního chování rozhodující, neboť platila za jednu z forem deviací, které se jeví jednak jako sociální problém, jako prototyp většiny teoretických koncepcí a empirických

výzkumů. Sociologické výklady deviantního chování se vztahují převážně na oblast kriminality (6/122,123). Hlavní předností pojmu deviace je dostatečně široký prostor umožňující zkoumat společensky závažné odchylky od normy v širším kontextu (1/48).

Nezávisle na vymezení je optimálním výchozím bodem trestný čin a jeho druhy, tak jak je definuje trestní právo. Platné trestní právo je cenným vodítkem, na které se však nelze v zájmu pravdivosti poznání vázat. Z pohledu kriminologie patří kriminalita a jednotlivé druhy kriminality mezi sociálně patologické jevy, které jsou typické svoji společenskou škodlivostí. Výzkum kriminality nelze omezit pouze na formy kriminality vymezené v platném trestním právu, jinak by nebyla možná participace na procesu kriminalizace určitých činů.

Kriminalita narušuje harmonický vývoj společnosti, tudíž je pro společnost disfunkční a společensky škodlivá. Narušuje základní pravidla společenského řádu a lidského soužití, působí společnosti i státu značné nemateriální i materiální škody. Obětem způsobuje škody fyzické, psychické i společenské. Ve společnosti vyvolává atmosféru strachu, nejistoty a nedůvěry. Je třeba trvat na celkové negativní charakteristice kriminality, i přes některá konstatování společenského přínosu kriminality. Z pozitivního přínosu kriminality lze vyzdvihnout, že potlačování kriminality vede k posilování solidarity majoritní společnosti a většímu respektu společenských norem. Kriminalita taktéž může být podmětem sociálních změn. Taktéž bývá zmiňován ekonomický přínos kriminality ("bezpečnostní průmysl", pojišťovnictví, bezpečnostní služby atd.). Zastánci těchto názorů staví na faktu, že kriminalita je nejen disfunkční, ale též integrální, nutnou součástí společnosti, a že její existence je normální. Tento pohled na kriminalitu je nedostatečně empiricky zmapován a nelze vyloučit, že kriminalita je plně disfunkční až při překročení určité hranice (3/20,21,22).

Rozsah pojmu sociální deviace má specifický význam pro kriminologické zkoumání. Poskytuje dostatečný prostor pro vyhnutí se dobovým historickým posunům oficiálních (trestněprávních) hranic kriminality a umožňuje reakci na reálné, společensky podmíněné hranice kriminality (1/48). Při studii problematiky vzniku kriminality se často jeví jako nezbytné zaměřit pozornost i na jiné sociálně patologické jevy, zejména na alkoholismus, nealkoholovou toxikomani, prostituci, rozvodovost, sebevražednost a další jevy, které často představují předpolí či podhoubí kriminality nebo jsou jejím průvodním jevem (3/22).

1.4. Deviace a sociální deviace

Odpověď na otázku, co je sociální realita, není samozřejmá ani lehká. V dějinách sociologického myšlení docházelo k řadě radikálních proměn jejího chápání. Řád ve společnosti není samozřejmostí, neudrzuje se sám a lidé si jej uvědomují pouze částečně. Řád má dvě strany

mince. Svět sociálních norem, který je tvořen zákony, obecně vázanými vyhláškami, náboženskými pravidly, pracovními předpisy, pravidly silničního provozu, etickými kodexy, stejně jako rodinnými tradicemi, národními zvyky a sdílením rozdělených rolí ve skupinách. Druhou stranu řádu tvoří nejrůznější formy jeho porušování, jako jsou krádeže, podvody, nedodržování slibů a dohod, dopravní přestupky, pití alkoholu, užívání drog atd. Nebo-li odchylky od řádu – deviace.

Každá sociální norma je vybavena nějakou sankcí, tudíž sama předpokládá možnost svého porušení, protože neexistuje-li norma, není ani možné ji porušit. Většina forem není fixována a řadu norem je nesnadné verbálně vyjádřit (1/37). Deviace má však univerzální charakter, což znamená, že existuje ve všech společnostech a místech, kde spolu lidé přicházejí do styku a žijí ve skupinách. Neexistuje žádná společnost, ani kultura, která by vykazovala zcela konformní chování všech svých členů s absolutní absencí deviace (7/6). Pojetí odchylek od normy je pevně spjata se studiem normativního řádu na nejrůznějších strukturálních úrovních společnosti (1/37).

Ne každá odchylka však musí představovat deviaci nebo zločin, přesto jsou však odchylky od stanovených pravidel chování většinou posuzovány jako protispolečenské jednání. Názory na určité jevy jsou často podmíněny dobou, oblastí a úrovní rozvoje společnosti. Tento posun je nejvíce nápadný na přístupu k mravnosti, nebo drogovým závislostem. To co společnost pobuřovalo před několika lety, je dnes mnohdy považováno za běžné, proto lze také předpokládat, že se určitě vlivem času a poznáním nových skutečností změní pohled společnosti na jevy, které nás které nás v dnešní době pohoršují (8/4). Deviaci je možné definovat jako nepřizpůsobení se dané normě nebo sadě norem, které jsou v určité společnosti nebo komunitě akceptovány významným množstvím lidí (7/6). Není při tom vymezeno, ve kterém směru odchylka probíhá, zda je pozitivní, nebo negativní. Rozdělení deviací na pozitivní a negativní, poukazuje na to, že každá odchylka od normy je deviací. Deviaci představuje nejen porušení normy, ale rovněž její přehánění a dovádění do krajnosti. Z tohoto pohledu lze za deviace označit stejně tak chudobu jako multimilionářství, porušování pravidel etiky jako jejich přehnané dodržování, obžerství jako dlouhodobé hladovění, workoholismus jako vyhýbání se práci, alkoholismus jako militantní abstinenci atd. (1/38).

Různé jednání osob v rámci daných sociálních jevů je příčinou toho, že některé formy chování jsou považovány za krajní. Formy chování, které společnost považuje za normální, se upraví systémem zákazů, příkazů a sankcí práva. Každá společnost si sama na základě svého vlastního kulturního vývoje, sociálního dění, obyčejů, zvyků a převážně nových krajností, které

stávající stav ohrožují, stanoví hranice mezi oběma krajnostmi. Právní úprava deklaruje normální stav a postihuje odchylky označené právem za protispolečenské (8/4).

V každé společnosti se vyskytují jedinci a skupiny, jejichž chování může být hodnoceno jako deviantní, nebo je pro ně charakteristické chování, které ostatním členům společnosti působí problémy. Všichni lidé se nechovají stejně, odlišují se vlivem řady somatických, psychologických a sociálních faktorů, vlivem kultury (normy, zvyky, tradice), společnosti a prostředí (1/38).

Při použití pojmu deviace se nezbytně nabízí otázka definování normality a stanovení specifických nebo obecně přijímaných norem, od kterých se lidé svým jednáním odchylojí. Zvláště u "běžných" deviací, pro které nejsou normy ani pravidla kodifikována, je obtížné jednoznačně určit, co je skupinou, nebo společností přesně požadováno (1/38).

Sociální deviace představuje porušení nebo podstatnou odchylku od některé sociální normy nebo souboru norem, které jsou akceptovány většinou členů určité sociální skupiny nebo společnosti. Sociologické pojetí deviace je podstatně širší, než pojetí právní. V sociologickém pojetí pojem sociální deviace označuje jakékoliv narušení, nebo vybočení z libovolné sociální normy, tedy nejen normy sankcionované právně. Sociální deviace nelze ztotožňovat s kriminalitou, která je pouze jednou z forem, ani s protispolečenským chováním (1/41).

Sociální deviace lze rovněž rozdělit na primární a sekundární. Toto rozlišení do sociologie zavedl Edwin M. Lemert v rámci etiketizační teorie.

- **Primární deviace** představuje porušení pravidla nebo normy na základě původního podnětu či sociálního situačního, psychologického, případně fyziologického zdroje, jako například abúzus alkoholu za účelem vyrovnání se s dlouhodobým psychickým přetížením nebo endogenní depresí po smrti blízké osoby nebo sociálním sestupu.
- **Sekundární deviace** představuje reakci na označení jeho chování za chování deviantní. Individuum na toto označení může reagovat alternací vlastní identity, rekonstrukcí vlastního já a proměnou svého sebepojetí. Sekundární deviace je takzvaně zdvojenou reakcí. Jedná se o dotyčného reakci na odezvu společnosti na deviaci primární. Tato druhá reakce může vést až k akceptování deviantní role (1/39,40).

Struktura sociální deviace:

- **Subjekt sociální deviace** – ten kdo se deviantně chová, nebo vykazuje deviantní charakteristiku.
- **Objekt sociální deviace** – objekt, na který je deviantní projev zaměřen. Objekt sociální deviace mohou představovat sociální subjekty (jedinec, sociální skupina, etnická

menšina, národ společnost), fyzické objekty, některé oblasti společenského života (např. kultura, ekonomika, životní prostředí) a společenské hodnoty (čest, zdraví, spravedlnost atd.).

- **Obsah sociální deviace** – představuje fyzické, psychické nebo sociální charakteristiky nebo vzorce chování subjektů považovaných za deviantní ve vztahu k určité sociální normě.
- **Cíl sociální deviace** – snaha o dosažení určitého cíle nebo uspokojení určité potřeby. Motivované deviantní chování představuje snadnější a rychlejší dosažení cíle, než chování konformní, nebo konformním chováním není možné požadovaného cíle nebo uspokojení potřeby dosáhnout. Cíl může představovat materiální zisk, uspokojení biologické (např. sexuální) nebo sociální (např. uznání v delikventním gangu) potřeby nebo snaha vyhnout se určité nepříjemné povinnosti nebo činnosti.
- **Důsledek sociální deviace** – může představovat u motivovaných deviací dosažení nebo nedosažení stanoveného cíle, uspokojení nebo neuspokojení potřeby. U jedince může deviace vyvolávat pocit hanby, viny a snahu o racionalizaci nebo neutralizaci. Na úrovni okolí může být příčinou normalizace deviantního chování, nebo naopak stigmatizaci jejího nositel prostřednictvím formálních či neformálních sankcí, jež by měly vést k odstranění, případně zmírnění deviace, nebo naopak přispět ke stabilizaci deviantního chování. Sociální deviace mají důsledky nejen pro deviantní subjekty a objekty, ale rovněž pro příslušnou komunitu nebo společnost (1/42).

Široké spektru jevů (forem chování) skrývajících se pod pojmem sociální deviace vykazuje tyto obecné vlastnosti a charakteristické rysy:

- **Závažnost deviace** - má konkrétní vztah k normě, která je deviací porušována. Vyjadřuje důležitost, jako konkrétní kultura nebo společnost dané deviaci přisuzuje. Podle míry ohrožení, porušení hodnot a norem je také sankcionována. Hodnocení závažnosti deviace se může lišit u jednotlivých osob a skupin a je ovlivněno dobou.
- **Identifikovatelnost deviace** – pravděpodobnost rozpoznání určitého deviantního aktu v určité společenské jednotce.
- **Normálnost deviace** – deviace provází každou společnost a kulturu.
- **Funkčnost deviace** – deviace plní v každé společnosti určitou funkci. Jsou proto v určité míře potřebné. Společnost by bez nich existovat nemohla.

- **Relativnost deviace** – v rozdílných společnostech a rozdílných dobách je deviaci přikládána různá váha. Deviace jsou tedy transkulturně, intersubjektivně, časově a situačně relativní.
- **Dynamika deviace** – vyjadřuje vývojový proces a změny v čase, kterými prochází deviantní projevy v dané sociální jednotce. Z hlediska dynamiky sociálních deviací lze rozeznávat deviantní motiv, deviantní projev nebo chování, interpretace projevu nebo chování jako deviantního, regulační opatření ze strany okolí, vliv regulačního opatření na další chování subjektu deviace (1/43).

1.5. Zdroje informací o kriminalitě a jejich specifika

Popis kriminality umožňuje především kriminální statistika. Chceme-li zjistit zákonitosti nějakého společenského jevu, je nutné jev nejprve pozorovat a popsat. Důležitý je též rozdíl v legálním a sociologickým pojetí kriminality, protože v momentě, kdy se do pohledu na kriminalitu vnesou hodnotící měřítka např. o neopodstatněnosti represe proti odpůrcům předlistopadového režimu, lze mít následně rovněž pochybnosti např. o postihování pohlavního styku s osobou téhož pohlaví. Pro přesnou klasifikaci takto zpochybnitelných jevů však neexistují jednotná měřítka. K úvahám o kriminalitě z kvantitativního hlediska (stav, struktura atd.) jsou však sociologické definice v podstatě nepoužitelné. Proto je vhodné držet se legálního vymezení kriminality, který je však nutné prostřednictvím sociologického pohledu do jisté míry redukovat (3/44,45).

Prostřednictvím statistických údajů o kriminalitě je však možné získat pouze údaje o kriminalitě zjevné (registrované), což je kriminalita, která vyšla najevo, a proto je registrována v oficiálních statistikách. Jedná se tedy pouze o část kriminality skutečné. Existuje však kriminalita, o které se orgány činné v trestním řízení nedoví, a proto nemůže být registrována v oficiálních statistikách. Jde o tzv. kriminalitu *skrytou* neboli *latentní*.

V souvislosti s latentní kriminalitou někteří autoři hovoří o černých a šedých číslech. Černá čísla v této souvislosti znamenají kriminalitu, o které se orgány činné v trestním řízení nedozvěděly (rovněž se používá termín přirozená latence) a šedá čísla označují trestné činy, o kterých se tyto orgány sice dozvěděly, ale nepovedlo se jim vypátrat pachatele.

Někdy se též zmiňuje tzv. *umělá latence*, která označuje trestné činy, o kterých se orgány činné v trestním řízení dozvěděly, avšak z nějakého důvodu ji neregistrují.

Míra latentní kriminality je ovlivněna převážně intenzitou formální a neformální kontroly, tolerancí poškozených a úrovní právního cítění občanů. Z toho patrné, že míra latence se u jednotlivých trestních činů podstatně liší, a to především podle závažnosti jednotlivých

trestných činů (závažné trestné činy jsou postiženy menší mírou latence) a rovněž obtížností odhalování. Uvádí se, že vraždy jsou postiženy velmi malou mírou latence, zatímco například úplatkářství, kde je zájmem podplácejícího i podpláceného nebyt odhalen, je postiženo vysokou mírou latence, stejně jako další hospodářské trestné činy. Naproti tomu u některých trestných činů existují zábrany oběti čin ohlásit (sexuálně orientované trestné činy, domácí násilí atd.). Celkově je však nízká ochota oznámit trestný čin a podat svědectví považována za politický problém obecnější povahy (3/45,46).

Oficiální pramen registrované kriminality poskytují kriminální statistiky vytvářené jednotlivými instancemi kontroly kriminality. Naneštěstí existuje řada vlivů, které statistický obraz zjevné kriminality deformují. Je třeba brát v úvahu vliv legislativních změn, protože kriminální statistiky vycházejí z platné právní úpravy. Stav a strukturu kriminality v časovém období je možné posuzovat, pouze pokud nedošlo ke změně trestního práva, jenž by mohla vyvolat pohyb statistických dat.

Na údaje obsažené ve statistikách má rovněž vliv trestní politika státu, protože pro dané období určuje, kterým trestným činům bude věnována zvýšená pozornost. Tento faktor je navíc velmi obtížně kvantifikovatelný. I přes všechny slabiny je význam kriminálních statistik jako zdroje hodnot o stavu, struktuře a dynamiky kriminality nezastupitelný (3/51,52,53).

Stav kriminality tvoří základní charakteristiku kriminality a je udáván počtem registrovaných trestních jednání, respektive počtem pachatelů. Je-li vyjádřen absolutními čísly, udává rozsah kriminality. Pokud je vyjádřen indexem, tak udává úroveň (intenzitu) kriminality (3/56).

Struktura kriminality představuje kvalitativní stránku kriminality a obsahuje myšlenku vystihnout rozdílnost jednotlivých prvků a jejich vztahy. Struktura je určována řadou charakteristik, které se můžou týkat povahy trestného činu, vlastností pachatele nebo oběti. Vzhledem k tomu, že kriminalita je jevem vysoce heterogenním, je proto velmi obtížné hovořit o kriminalitě jako takové. *Analýza struktury kriminality* proto hraje klíčovou roli při rozdělování četnosti údajů o trestných jednáních, pachatelích a obětech do určitých podskupin za účelem širšího poznání reality. Východisko analýzy struktury kriminality představuje dělení tzv. takticko-statistická klasifikace (policejní kriminální statistika), nebo dělení podle hlav zvláštní části trestního zákona (justiční kriminální statistika) (3/57).

Dalším charakteristickým znakem kriminality je její dynamika, která sleduje pohyb a změny kriminality v určitém časovém období na určitém území. Bývá vyjádřena vývojovými křivkami registrované kriminality. Jsou-li tyto křivky neměnné, lze tvrdit, že nedošlo k podstatným změnám v komplexu vlivů, které kriminalitu ovlivňují (3/62).

1.6. Dílčí závěr

Kriminalita bývá mnohdy považována za škodlivý jev. S tímto názorem se lze v zásadě ztotožnit, avšak je třeba mít na paměti proměnlivost toho co je opravdu "špatné". Vedle chování, která byla považována za špatné snad v každé lidské epoše, existují příklady chování, které jsou spojeny s dobou a prostředím.

S vymezením chování, které je akceptované v naší době a společnosti se úzce váže pojem *sociální deviace*, kterým bývá označováno chování, které se od společensky přijatelného chování negativně odlišuje. Krajiní projevy tohoto chování potom bývají označovány jako sociálně patologické jevy, mezi které řadíme například alkoholismus, drogové závislosti, ale rovněž i bídu a závadné prostředí. Kriminalita taktéž patří do této skupiny jevů, avšak s tím rozdílem, že může být sankcionována státní mocí, navíc k ní nezřídka tyto ostatní škodlivé jevy vedou.

2. Příčiny a druhy kriminality

2.1. Teorie kriminality

Vývoj kriminologického myšlení je možné sledovat a charakterizovat rozdílnými způsoby, například kritérii historickými, geografickými atd. Tento postup je však jen obtížně realizovatelný, a proto je za vhodnější pokládán přístup spočívající ve vytvoření určité klasifikace těchto koncepcí na základě teorií formulovaných představiteli různých kriminologických škol a směrů. Kriminologické školy tvoří skupiny badatelů, které je možné charakterizovat společnými metodologickými východisky i společnými přístupy k výběru, analýze a interpretaci získaných dat. Někteří autoři však upouštějí od výrazu škola a přiklání se k širšímu vymezení jako např. termín kriminologický směr, který doposud není v odborné literatuře zakotven, avšak bývá shodně pokládán za širší vymezení než kriminologická škola (3/76).

Rozlišujeme několik hlavních směrů kriminologických teorií (srovnej např. Zapletal, Dubský-Urban, Muhlpačr; tyto tři základní směry někdy autoři doplňují o směr čtvrtý podle svého uvážení, případně se drží těchto tří směrů):

- směr převážně biologických kriminogenetických teorií
- směr převážně psychologických kriminogenetických teorií
- směr převážně sociologických kriminogenetických teorií
- směr multifaktorových kriminologických koncepcí

2.1. Směr biologických kriminogenetických teorií

Teorie biologického kriminologického směru se pokoušejí různým způsobem o výklad vzniku kriminálního jednání jedince převážně na základě vnitřních činitelů biologické povahy, což může vést k jednostrannosti a zúženému pohledu na osobu pachatele a na vhodné způsoby ovlivňování jeho chování v žádoucím prosociálním směru (3/86).

1.) Jeho významným představitelem byl lékař C. Lombroso, který se orientoval převážně na psychiatrii a antropologii. Pracoval jako vězeňský lékař v Turínu, vyšetřil desetitisíce vězňů a zjišťoval u nich různé tělesné anomálie. Na základě analýzy těchto dat a zobecnění pozorování publikoval v roce 1876 svoji práci s koncepcí typu "*rozeného zločince*" spolu s následujícími hlavními charakteristikami:

- Zločinec se odlišuje řadou fyzických a psychických anomálií.

- Je zvláštní odrůdou lidského druhu, odlišným antropologickým typem, vykazuje rysy degenerace.
- Zločinec představuje regresi na primitivní subhumánní úroveň, jde o tzv. moderního divocha, který představuje tělesný a duševní zvrát do ranného stádia lidstva, objevují se u nich fyzické a psychické znaky, které se dnes pokládají za vývojově překonané.
- Zločinnost se dědí a vzniká z určité kriminální vlohy.

Pomocí některých vnějších tělesných znaků charakterizoval i pachatele různých druhů trestné činnosti (3/79). Lombroso formuloval jednu z prvních originálních typologií pachatele, kde vedle typu "rozeného zločince" definoval i příležitostného zločince, zločince "z vášně", kriminálního epileptika a morálně patologické delikventy.

Antropologická šetření však prováděl převážně jednorázově a na nereprezentativním vzorku vězeňské populace a v dalších pracích uznal již více kriminogeneticky působících činitelů jako například vliv alkoholismu, bídy, klimatu, výše cen obilí, podílu tehdejšího organizovaného zločinu mafiánského typu, celní politiky a bankovních praktik státu (3/80).

2.) Jedním z výzkumu dědičných vloh, které měly být teoreticky biologickým činitelem vzniku kriminality, byly i takzvané genealogické studie, které zkoumali vlastnosti a osudy několika generací jedinců se společnými předky.

Goddard takto zkoumal počátkem 20. století šest generací rodu Kallikaků, kterou koncem 18. století započal voják s tímto fiktivním jménem. Ten jednak zplodil potomka s chudou mentálně zaostalou dívkou, který řadou svých potomků vytvořil nemanželskou linii a založil rodinu se vzdělanou ženou z bohaté rodiny, a jejich potomci představovali manželskou linii rodu. Goddard následně tyto potomky podrobně srovnával podle charakteristik dosažené životní úrovně, sociální pozice, somatického a psychického zdraví, asociálního a antisociálního jednání. V tomto srovnání vyšli hůře potomci nemanželské linie rodu, kde bylo zjištěno více mentálně retardovaných, degenerovaných a antisociálních jedinců. Goddard došel k závěru, že se nedědí kriminalita, ale slabomyslnost, a že se dotyční stávají zvýšeně kriminálními právě díky slabomyslnosti. Avšak v této i jiných genealogických studiích nebyl kladen adekvátní důraz na sociální vliv odlišných životních podmínek, což vede ke zpochybňování těchto studií (3/81-82).

3.) Studie jednovaječných a dvouvaječných dvojčat vycházejí z předpokladu, že pokud neexistuje kriminální vloh, potom by srovnání jednovaječných (identických) a dvouvaječných (neidentických) dvojčat nemělo vykazovat žádné rozdíly v páchání trestné činnosti. Pokud by

tato vloha existovala a měla výrazný podíl při utváření osobnosti a jejího sociálního jednání, muselo by v otázce kriminálního jednání docházet ke shodnému jednání u jednovaječných dvojčat. Některé starší studie vykazovali vyšší shodu jednovaječných dvojčat než dvojčat dvouvaječných (67% a 31%). Christiansen v rozsáhlé studii (1977) porovnal 3586 párů dvojčat a shodnou kriminalitu u 35% jednovaječných dvojčat a 13% u dvouvaječných dvojčat stejného pohlaví. Poukázal však, že prostředí jednovaječných dvojčat má více podobných charakteristik a došel k závěru, že metoda zkoumání dvojčat může objasnit interakci mezi prostředím a jednáním osobnosti, která je produktem vlivu dědičnosti a prostředí (3/82).

Byla provedena také řada metodologicky pečlivých studií zaměřených na výzkum frekvence kriminality adoptovaných dětí, jejichž adoptivní nebo biologický otec (případně oba) se dopustil nebo nedopustil trestného činu. Výskyt kriminality u synů těchto otců byl následující: 10,5% nebyl-li delikventní žádný z otců, byl-li delikventní pouze adoptivní otec, zvýšila se kriminalita synů o 1%, pokud byl však delikventní biologický otec, kriminalita synů dosahovala 21,5% a byli-li delikventní oba otcové, tak kriminalita adoptovaných synů dosahovala 36,2%. Z výsledků vyvodili závěr o predeterminaci kriminality genetickou dispozicí. Výklad však vzbudil pochybnosti, jestli nedochází ke vysvětlování něčeho, co může mít sociologický původ (3/82,83).

4.) Vliv dědičnosti se rovněž částečně podílel na vzniku teorie představitelů tzv. "*konstituční školy*", která vycházela ze spojení mezi tělesným typem (somatotypem), určitými osobnostními charakteristikami (včetně sociálně patologických) a jejich dědičnou podmíněností. Německý psychiatr Kretschmer na základě analýzy patologických případů vytvořil svoji konstituční typologii vycházející z lidské konstituce (děděných fyzických i psychických vlastností) a formuloval tři základní tělesné (konstituční) typy: pyknický (cyklotymní), astenický (leptosomní) a atletický, ke kterým později přiřadil smíšený čtvrtý typ – dysplastický (3/83,84).

Kretschmerovou typologií se později inspiroval americký psycholog W.H. Sheldon a vytvořil klasifikaci lidských typů, které se od sebe odlišovali jak silou temperamentu, tak i odlišným stupněm mentální úrovně (endomorfní, mezomorfní a ektomorfní) (7/10).

5.) *Výzkumy dvojčat a adopční studie* se snažily nalézt souvislost mezi genetickou výbavou a kriminalitou prostřednictvím statistických metod. Další představitelé biologického směru se pokoušeli na tuto otázku odpovědět pomocí biochemického (genetického) výzkumu. Podnětem k tomuto výzkumu byly dva případy vražd z 60. let které se staly v USA a ve Francii. V obou případech těchto bestiálních sexuálně motivovaných vražd byla totiž zjištěna genetická

anomálie ve formě nadbytečného chromozomu Y (tzv. 47-XYY syndrom – 3/84), takže namísto u mužů obvyklé struktury pohlavních hormonů XY se vyskytovala kombinace XYY (5/64). Tento syndrom, který bývá přítomen u jednoho novorozence z 1000, se mimo jiné projevuje nezralostí osobnosti, sníženým intelektem, zvýšenou agresivitou a zvýšeným rizikem protispolečenského jednání. Určitou dobu byla tato abnormalita nazývána jako "chromozóm vrahů" (3/84). Spojitost mezi kriminalitou a složením pohlavních hormonů však byla výzkumy časem zpochybněna a nakonec zcela vyvrácena. Opakovanými výzkumy nebyla ani prokázána bezprostřední souvislost mezi delikvencí a nadbytečným chromozomem X (tzv. Klinefelter-syndrom XXY), která se vyskytuje u jedinců mužského pohlaví přibližně v jednom případě ze 700 (5/64).

6.) Stoupenci *edokrinologické teorie* se pokoušeli spojit kriminální jednání s poruchovou činností centrálního nervového systému, která negativně ovlivňuje temperament a emocionalitu a v jistých případech může vést ke kriminálnímu jednání. Tyto teorie nakonec potvrzeny nebyly, což souviselo patrně se zjištěním, že deviantní i nedevariantní populace trpí stejnými endokrinologickými poruchami ve stejném rozsahu. Na druhé straně bylo prokázáno, že odstraněním pohlavních žláz (kastrací) se docílí výrazné změny sexuálního chování člověka, což potvrdil např. Langelüddeke na souboru 1036 kastrovaných sexuálních deviantů, jež sledoval průměrně 9 až 12 let a zjistil velmi malou míru recidivy (2,3%). Kastrace je však výrazným zásahem do života jedince, proto je třeba o ní uvažovat jen u chronických a nebezpečných sexuálních deviantů a provádět ji vždy jen na přání pachatele (3/85).

7.) Recidivní pachatelé mravnostní kriminality (někdy i nejen mravnostní kriminality) bývají leckdy v psychiatrických soudních expertizách diagnostikováni jako psychopati. Prostřednictvím psychopatií a jejich zvýšeného podílu na kriminalitě a hlavně recidivě byla částečně zvýrazněna role psychopatologie v kriminologii. Tento přístup odráží převážně dědičný podmíněný podíl patologických osobnostních poruch, které u psychopatických jedinců často vedou ke konfliktu v interpersonálních vztazích a k páchání trestných činů (3/85). Termín psychopatická osobnost je v určitém smyslu odvozen z pojmu "*moral insanity*" (morální šílenství) J. C. Pricharda (1835), před kterým však již B. Rush (1812) použil pojem "*moral derangement*" (morální zmatek), který označoval stav, kdy porozumění je v relativně dobrém vztahu, ale "vůle se stává nevědomě příčinou zlých činů prostřednictvím vášní", mezi které zahrnoval zločiny, krádeže, patologické lhaní a alkoholismus. Psychopatii od neurózy a psychózy poprvé odlišil Cleckley (1941), a to jako stav trvalého a nepřiměřeně motivovaného

agresivního chování, které nereaguje ani na terapii, ani na tvrdé tresty, pro který je typická neschopnost poučit se z předchozích zkušeností, vytvořit si citový vztah k druhé osobě a stav bez prokazatelných pocitů viny. Dalšími znaky jsou celková povrchnost v myšlení a úsudku, psychopat žije okamžikem, nezajímá se o budoucnost, vyhledává uspokojení a není schopen snášet frustraci.

Ve snaze vysvětlit delikventní činnost dědičností psychologové často zkoumali rodinné pozadí. Rousek potvrdil výskyt kriminálních rodičů u 50% až 68% studovaných delikventů, což počátkem minulého století stačilo jako důkaz o dědičnosti tzv. *morálního šílenství*. Dnes však z tohoto údaje usuzujeme spíše na defekty výchovného prostředí kriminálních rodičů.

Při vysvětlování geneze psychopatické osobnosti se však nadále setkáváme s dvěma odlišnými názory. Zastánci *konstituční predispozice* neberou v potaz životní zkušenosti psychopata, ale předpokládají určitý vrozený faktor, který by byl zároveň vysvětlením neúspěchů léčby a převýchovy psychopatů. Mnozí terapeuti, jako např. F. Allen (1950) uznávají výhradně význam raných osobních vztahů v rodině. Ve 40. letech se nahromadily důkazy o nezvratném vlivu rané mateřské deprivace na osobnost dítěte. Výzkumy poskytly důkazy o tom, že psychopatická osobnost vzniká nejčastěji vlivem častého a silného zavržení dítěte jeho rodiči, které dítě naplňuje hněvem, odporem, závistí a nedůvěrou. V dítěti, kterému se od útlého dětství nedostávalo patřičné pozornosti a lásky vychovávajících, vzniká jen malá schopnost pro soucit a identifikaci s druhými. Děti, které nemají možnost vytvořit si dostačující a stabilní vztahy k nějaké osobě a se kterými bylo zacházeno tak, že vztahy, které se začaly utvářet, byly systematicky narušovány, se nenaučí pro svůj budoucí život navazovat jakékoliv významné mezilidské vztahy a na projevenou náklonnost odpovídají nedůvěrou, nezájmem nebo hostilitou (9/91-95).

2.2. Směr psychologických kriminogenetických teorií

1.) **Psychoanalitická teorie kriminality** se původně odvíjela v nejobecnější rovině z koncepce osobnosti pachatele, jako výrazně společensky nepřizpůsobivého jedince, který prostřednictvím trestného činu podvědomě odreagovává svůj neurotický konflikt. Základ představují hypotetické freudovské psychické instance: iracionální a pudové "Id", racionální a vědomé "Ego", svědomí a morální instance "Superego" (3/91). Pro kriminologii je významné psychoanalytické vysvětlení příčin trestného jednání, jenž jsou spatřovány ve špatně proběhnutých vývojových fázích (5/70). Defektně zpracované "psychoanalytické komplexy" v období raného dětství ("Oidipův a Elektrín komplex") mohou vytvářet nevědomé pocity viny a úzkosti. Jimi vyvolaná potřeba trestu má následně "očistný" účinek (3/91).

2.) **Eysenck** (1964) vykládá vznik kriminální osobnosti svojí teorií podmíněného chování na relativně jednoduchém modelu učení formou klasického pavlovského podmiňování, podle kterého se malé dítě učí společenským mravům, tj. socializuje se (3/90). Teorie staví na tezi o podmíněnosti sociálně konformního lidského chování v dospělosti výchovou v dětství, kdy se dítě prostřednictvím káravé reakce na nevhodné chování učí přizpůsobovat své chování očekávání nejbližšího okolí (5/76). Delikventi jsou emocionálně labilnější a nemají adekvátně vytvořené svědomí vlivem vrozené oslabené schopnosti učit se podmiňováním, nebo nebyli v dětství rodiči dostatečně podmiňováni a nedocházelo u nich k opakovanému spojování delikventního jednání s trestem a strachem z potrestání (3/90).

3.) **Sociálně psychologické teorie kriminogeneze** se opírají o odlišné pojetí učení jako vytváření nových způsobů jednání. K sociálnímu učení dochází v sociálních situacích a má podobu kladného nebo záporného upevňování, mezi jeho časté formy patří hlavně nápodoba tj. učení se na modelu. Protispolečenské jednání je naučené a má-li být trvalé, musí být sociálním prostředím např. kriminálním posilováno a upevňováno. Pokud je protispolečenské jednání trestáno a jsou-li nabídnuty jiné alternativy, může docházet k žádoucí změně chování (3/91).

2.3. Směr sociologických kriminogenetických teorií

1.) Sociologické teorie na kriminalitu pohlížejí jako na společenský jev, neboli jako na produkt společnosti. Představitelem je francouzský sociolog Durkheim, který vycházel ze skutečnosti, že neexistuje společnost, ve které by neexistovala kriminalita. Kriminalita je tedy normálním jevem, pokud nepřekročí určitou hranici (3/94). Je počátkem základní kritické revize biologicky orientované kriminologie. Strukturálně funkcionální teorie anomie a kriminality staví na následujících předpokladech:

- Odchýlené chování není způsobeno ani biologicko-antropologickými a přírodními faktory, ani patologickou sociální strukturou.
- Odchýlené chování je normální jev sociální struktury.
- Odchýlené chování se stává škodlivým jevem až při překročení určitých hranic. K tomuto stavu, anomii, dochází v době společenských převratů, kdy přestávají platit dosavadní systémy společenských norem a systémy nové nejsou ještě ustanoveny. Za normálních podmínek je odchýlené chování, nepřekračuje-li určitou hranici, nutným a užitečným činitelem rovnováhy sociokulturního vývoje (2/38).

Z Durkheimovy teorie vyšel Merton se svou teorií odchýleného chování, ve které řeší problematiku žádoucích cílů jednání a jejich dosahování v rámci určité kultury (3/95). *Deviaci* je možné interpretovat jako produkt sociální struktury, který je stejně morální jako legitimní chování. Sociální struktura nepůsobí na chování jednotlivce jen represivně, ale také stimulačně a vytváří motivace, které není možné objasnit působením přirozených pudů člověka. Mertonův model odvozuje odchýlené chování z rozporu mezi sociální strukturou a kulturou. Kultura stanovuje cíle společenského vývoje, ze kterých vzniká motivační základ individuálního chování (např. stupeň úspěchu, blahobytu atd.). Kultura rovněž vytváří institucionalizované vzory chování, které vymezují legitimní prostředky jednání k dosažení cílů. Sociální struktura však umožňuje přístup k těmto prostředkům v různě omezené míře podle příslušnosti k určité sociální vrstvě. Právě nepoměr mezi cíli a legitimními prostředky, jež má jedinec k dispozici, je příčinou deviantního chování (2/41).

Merton popsal pět základních typů individuálních reakcí, které se liší podle stupně souhlasu nebo nesouhlasu s cíli a prostředky k jejich dosažení:

- **Konformita** – souhlas s cíli i s legálními prostředky jejich dosažení. Množství jedinců tvoří společnost pouze tehdy, pokud je konformita typickým chováním.

- **Inovace** – souhlas s cíly bez dostatku institucionálních prostředků. Inovace odpovídá typickému kriminálnímu jednání vycházejícímu z předpokladu nepoměru mezi cíly a institucionalizovanými prostředky. Nižší sociální vrstvy jsou v tomto směru vystaveny silnějšímu tlaku. Zločiny jsou normální reakcí na kulturní zdůraznění hospodářského výsledku a mizivé možnosti jeho legitimního dosažení.
- **Ritualismus** – formální uznání legitimních prostředků, avšak bez zájmu o kulturní cíle,
- **Apatie** – odmítání cílů i prostředků,
- **Rebelie** – nejen odmítání cílů a prostředků, ale rovněž snaha je nahradit cíly a prostředky alternativními (2/42,43).

Mertonova teorie podnítila řadu výzkumů, některé moderní kriminologické teorie a dočkala se též řady modifikací (3/95).

2.) *Chicagská kriminologická škola* sledovala kriminogenní důsledky klimatu, které nastalo po ukončení 1. světové války, vlivem zrychlené urbanizace, hromadnou imigrací z Evropy, nežádoucím dopadem prohibice, a prudce rostoucí nezaměstnaností v době hospodářské krize (3/96). Velkoměsto sociologům posloužilo jako "výzkumná laboratoř s možností bezprostředního pozorování a analýzy života moderní společnosti, která zažívala enormní příliv přistěhovalců, rychlý rozvoj, ale zároveň byla vystavena zvýšené kriminalitě spojené s tímto rozvojem. Výzkumy prokázali především existenci různých sociálně ekologických oblastí Chicaga (5/83,84). Výzkumy dále prokázaly vliv špatných životních podmínek na geografické rozložení kriminality. Oblasti s nejvyšším výskytem kriminality měly nejvíce brlohů a továren, a zároveň se v nich nacházelo nejvíce chudého obyvatelstva s výraznou koncentrací přistěhovalců (3/96).

3.) Podle *Sutherlandovi teorie diferencovaného sdružování* se člověk zločincem nerodí, ale stává se jím. Delikt považuje za "normální" naučené chování osob, které byly v kontaktu hlavně se zločinnými vzory. Sutherland zdůrazňuje častost a intenzitu sdružování jedince se zločinným prostředím. Svoji teorii použil na vysvětlení kriminality tzv. "bílých límečků" (3/97). Sutherland kritizuje obecné teorie, které odvozují závěry z ekonomických (chudoba), psychopatologických nebo sociopatologických podmínek ze tří důvodů:

- Zakládají se na zkresleném statistickém záběru, který reflektuje převážně oficiální a tradiční kriminalitu a opomíjí kriminalitu bílých límečků (Sutherland prostřednictvím empirických dat dokládá závažný rozsah této kriminality v USA).

- Obecné teorie nehodnotí kriminalitu bílých límečků korektně. Pachatelé až na výjimky nepocházejí z chudých poměrů, narušených rodin a nejsou ani duševně narušení nebo zaostalí.
- Dosavadní teorie zcela neobjasňují ani kriminalitu spodních vrstev a faktory (sociologické a psychologické) na kterých staví, vysvětlují jen určitou část kriminality příslušníků spodních vrstev (2/48).

Gasler vyšel ze Sutherlandových koncepcí a zdůraznil, že kriminalita není "nakažlivá pouhým stykem a vytvořil vlastní teorii tzv. diferencované identifikace", podle které má hlavní podíl s protispolečensky orientovanými vzorci chování delikventní skupiny (3/97).

4.) Zástupci tzv. teorií *kriminálních subkultur* (Cohen, Cloward a Ohlin, Miller, Wolfgang a Ferracutti) se zaměřili především na výzkum delikvence městského gangu mládeže, jež byl tvořen převážně příslušníky nižších společenských tříd. Společné charakteristiky těchto teorií lze shrnout následovně:

- Ve společnosti existuje soustava hodnot, jež vyzdvihují dosahování cílů, které jsou spojeny převážně s úspěchem.
- Příležitosti k jejich dosažení však nejsou rovnoměrně rozděleny mezi příslušníky všech společenských vrstev.
- Příslušníci středních a vyšších vrstev mají k dispozici legitimní prostředky k dosažení těchto cílů (obchod, podnikání, politická dráha atd.), avšak příslušníkům nižších společenských vrstev zbývají často způsoby nelegitimní mnohdy spojené s organizovaným zločinem.
- V městských aglomeracích, kde žijí větší skupiny příslušníků nižších společenských vrstev záleží na integraci celého systému, jestli dojde k vytvoření prostředí, které podporuje vznik organizované kriminality a kriminální subkultury.
- V dezorganizovaných společenstvích s nedostatečnou sociální kontrolou umožňují vznik subkultury gangů, které lze rozdělit na kriminální gangy, ve kterých se členové přímo cvičí v kriminálních činnostech a "únikové" gangy, jejichž členové odmítají své sociální role a upínají se ke drogám.

Teorie kriminálních subkultur jsou specifické sociálním poměrům v USA z 50. a 60. let, avšak v upravené podobě je možná jejich interpretace na skupinové kriminální jednání etnických minorit (např. část kriminality romské populace) (3/98, 99).

4.) *Teorie kontroly* představují pro kriminologické poznání revoluční obrat. Zatímco socializační teorie hledaly příčiny kriminality v chybně probíhajících procesech učení a sociálně strukturální teorie v makrosociálních podmínkách, představitelé teorií kontroly se zabývali studiem kontrolních mechanismů, jejichž nepřítomnost vede ke kriminalitě. Předmětem výzkumu tedy není to, co vede ke kriminálnímu jednání, ale to co v kriminálním jednání zabrání většině lidí, kteří přijdou do kontaktu s kriminálním prostředím, nebo se ocitnou v obtížné životní situaci (5/92,93). Reiss (1951) určil 3 skupiny kriminogenních faktorů:

- Defekty při tvorbě vnitřních kontrolních činitelů v období dětství
- Pozdější selhání těchto činitelů vnitřní kontroly
- Nepřítomnost nebo rozporuplnost sociálních regulativů chování, které vznikají působením nejdůležitějších činitelů v procesu socializace (rodina, vrstevníci a škola)

Reckless (1955) rozvinul tuto koncepci v teorii zábran ("Containment theory"), která popisuje vznik delikventního chování vzájemným působením vnitřních zábran (sebekontroly) a vnějších (společenských) činitelů. Předpokládá působení sociálního tlaku nepříznivých událostí. Pokud v opačném směru adekvátně nepůsobí vnitřní zábrany (správné sebepojetí, smysl pro odpovědnost, cílevědomost, schopnost nalézt náhradní uspokojení), vývoj vede k deliktu. Konformní chování musí být regulováno mravním řádem, který si jedinec osvojuje v procesu socializace. Je-li tento proces narušen a jsou-li oslabeny instituce sociální kontroly (např. v podmínkách sociální dezorganizace), je daleko více pravděpodobné, že se jedinec dopustí protisociálního jednání (3/99).

5.) Od 60. let začínají v USA a Evropě vznikat nové proudy kritického myšlení, které se distancují od tradiční kriminologie. Tyto proudy, které bývají nejčastěji označovány jako "*kritická kriminologie*" nebo "*radikální kriminologie*" zahrnují celou řadu teorií, které spojuje zásadní kritika pozitivistického přístupu stávající kriminologie zejména v otázce etiologického paradigmatu. Zřetelné jsou především nové pohledy *etiketizační teorie* ("Labeling Approach") (3/100). V popředí jejího zájmu stály otázky, co je vlastně podstatou pojmu kriminalita, pachatel, odsouzený, jejich význam pro sociální reakci a otázka, proč některé jevy stojí v centru trestní politiky a jiné ne (5/97). Otázka příčin kriminality nemá smysl, protože kriminalita sama o sobě neexistuje, jedná se o společenskou konstrukci, kterou tvoří stát přijetím trestněprávních zákonů a soudy, které aplikací zákonů dávají pachatelům a činům určitou etiketu ("nálepku"). Etiketizační teorie považuje kriminalitu za normální jev, který je ve společenských vrstvách stejnoměrně rozložen. Vycházejí z výzkumů latentní kriminality, podle kterých téměř každý

člověk alespoň jednou v životě poruší trestní zákon, přesto je však mezi zločinci převaha příslušníků nižších společenských vrstev, což způsobuje selekce prováděna kontrolními instancemi. Mocní se tak snaží zachovat status quo a etiketizovat bezmocné (3/100).

Druhým východiskem etiketizační teorie je předpoklad, že lidský jedinec si vytváří obraz o sobě a získává svou identitu až prostřednictvím druhých. Co si člověk o sobě myslí a podle čeho se pak chová je výsledkem sociální interakce, při kterém dochází k označení chování. Přidělená etiketa pak jedince provází a stává se jeho součástí zejména v případech, kdy je hodnocení shodné z více stran (5/98). V případě kriminálního jednání lze potom hovořit o sekundární deviaci (viz. 1).

Empirické výzkumy však nepotvrdily rovnoměrné rozložení skutečné (i latentní) kriminality ve společnosti, ale naopak potvrdily vyšší výskyt mezi nižšími vrstvami populace. Stejně tak se nepodařilo prokázat, že by u zvláště závažných trestných činů postupovala justice "třídním" způsobem, který by byl benevolentní k příslušníkům privilegovaných vrstev a na druhé straně záměrně stigmatizoval a přísně trestal za stejné jednání delikventy z nejnižších vrstev (5/98).

6.) Z etiketizační teorie částečně vychází *teorie konfliktu* (Vold a Bernard, Turk), které mají tyto charakteristické znaky:

- Společnost je složená se skupin, které se kvůli rozdílným zájmům dostávají do konfliktu.
- Každá ze skupin hájí svůj status a snaží se jej zlepšit.
- Minoritní skupiny mají jen malou možnost ovlivnění zákonodárných procesů a jejich chování se za určitých podmínek dostává do rozporu se zákonem.

Podle Turka je sociální řád produkt mocných, které se jeho prostřednictvím pokouší kontrolovat společnost. Jádrem teorie tvoří vztah jedince a představitelů státní moci, kteří se opírají o zákony. Tato koncepce se stala východiskem řady prognostických postulátů (3/101).

7.) Marxistická teorie netvořila samostatnou teorii příčin kriminality, avšak některé její myšlenky byly natolik vyhraněné, že lze hovořit o *marxistickém pojetí příčin kriminality*. Kriminalita je považována za důsledek rozdělené třídní společnosti, kde bojuje každý s každým, a zejména potom buržoazie s proletariátem (5/100). V beztřídní komunistické společnosti by měl místo sociální války nastat sociální mír a zanikne kriminalita. Engels věnoval zvláštní pozornost majetkové kriminalitě, jejíž příčinu spatřoval v nedostatku toho či onoho, neboť co člověk vlastní, to neukradne. Tyto myšlenky byly mimo jiné zpochybněny i objasněním tzv. *kriminality*

z *blahobytu* (3/102). Po nástupu komunistů k moci v zemích střední a východní Evropy koncem 40. let se samozřejmě teze o kriminalitě nepotvrdily. Kriminalita neklesala a majetková trestná činnost představovala v komunistických zemích v následujících desetiletích stabilně nejvyšší podíl registrované kriminality. S tímto faktem se sociologická ideologie musela nějakým způsobem vyrovnat. K tomuto účelu posloužila tzv. "*teorie přežitků*", jejíž jádro tvořila "teze o přežitcích kapitalistického způsobu myšlení a negativním vlivu měšťácké ideologie kapitalismu na pracující v socialistických zemích" (5/100). Socialistická kriminologie byla typická závislostí na politice a ideologii tehdejšího společenského zřízení a přístupu tzv. třídních hledisek, která hraničila až s jistou libovůlí při konstrukci a interpretaci statistických dat (3/102).

8.) Sociologie agrese nachází svoje uplatnění zejména při objasňování příčin skupinové násilné kriminality. Zavádí pojem "*group-think*" (tzv. skupinové myšlení). Skupinové myšlení vytváří iluzi bezpečnosti a podstoupení rizika, která vede ke skupinové racionalizaci agrese. Vytváří pocit pevné víry, nepřítel bývá stylizován jako slaboch nebo parazit a dochází k silnému vnitřnímu tlaku na členy skupiny. Dochází tak k posílení iluze o správném rozhodnutí hlavně ve věcech, jenž jsou za normálních okolností morálně pochybné. Vzniká tak příležitost násilných skupinových činů nejen sexuální povahy, ale mnohdy i činů s rasovým podtextem (3/103).

2.4. Směr multifaktorových kriminologických koncepcí

Pro multifaktorový přístup je charakteristické, že využívá k výkladu kriminogeneze více činitelů různého druhu a původu (3/105). Hlavní metodu představuje sběr a statistické vyhodnocování získaných empirických dat a hledání významných souvislostí mezi jednotlivými proměnnými kriminální a nekriminální populace. Nelze je však považovat za dostačující zdroj poznání skutečných souvislostí kriminality, neboť se zaměřují pouze na hledání korelací mezi existujícími proměnnými (5/101).

Dlouhodobé výzkumy se zaměřují na zkoumání původně vězňených jedinců i řadu let po propuštění (katamnestické studie), přičemž bývá zjišťována úspěšnost jejich společenské adaptace a reintegrace do společnosti. Tato data jsou hojně využívána k tvorbě kriminálně prognostických nástrojů, jako jsou např. predikční tabulky (3/105).

1.) Za přední reprezentanty multifaktorových kriminologických koncepcí lze považovat manželský pár *Sheldon a Eleanor Glueckovi*, kteří počátkem 30. let řadou návazných studií rozvinuli přístup ke genezi kriminality jako výsledek působení různých faktorů (somatických,

psychických, sociálních, ekonomických a jiných) (3/105,106). Výzkum zaměřili na skupinu dospívajících delikventních chlapců (11 – 17 let), umístěných v nápravně výchovných ústavech, kterou porovnávali s kontrolní skupinou nedelikventních chlapců, kteří byli vybíráni tak, aby co nejvíce odpovídali delikventní skupině, pokud jde o věk, rasu, inteligenci a místo bydliště. Sběr a vyhodnocení dat prováděl tým právníků, psychologů, psychiatrů, antropologů a sociálních pracovníků jak v sociální sféře (rodina, škola, přátelé), tak i v osobní – somatické, intelektuální a psychické charakteristice. Informace byly získávány nejen prostřednictvím interview, ale i od třetích stran. Další šetření proběhlo, když bylo oběma skupinám 25 a 31 let.

Ze 400 proměnných, které byly podrobeny výzkumu, bylo identifikováno pět, které měly mít vysokou prognostickou hodnotu, neboť se jejich výskyt v obou skupinách nejvýrazněji lišil, respektive nejvíce koreloval s delikventním chováním. Navíc všech pět proměnných bylo z období raného dětství. Byly identifikovány tyto činitele pravděpodobné delikventní dráhy:

- výchovný styl otce,
- dohled matky,
- emocionální vztah mezi otcem a synem,
- emocionální vztah mezi matkou a synem,
- soudržnost rodiny (5/101,102).

Při opětovném zkoumání obou souborů po 15 letech bylo zjištěno, že soubor bývalých pachatelů z řad mládeže ve vlastních rodinách přispíval k rozvoji psychopatických osobností s poruchovými vztahy jak ve vlastní rodině, tak i v socioprofesionální oblasti. Projevoval se nezaměstnaností a vyhledáváním sociálních podpor. Ve věku 21 - 35 let došlo u tohoto souboru k posunu od závažné násilné a majetkové kriminality k lehčím formám.

Teorie manželů Glueckových vzbudily ohlas ale našla se i řada kritiků, hlavně nepřesvědčivého výkladu interakce osobnostních rysů a sociokulturních faktorů v kriminogenezi a příliš zjednodušené typologie mladistvých delikventů (3/106,107).

2.5. Kriminalita mládeže

Problematika delikvence mládeže je jednou z klíčových oblastí, na kterou je změřena pozornost kriminologů i celé společnosti. Na jedné straně existují určitá benevolentnost k pachatelům trestné činnosti z řad dětí kvůli nedostatečné zralosti a specifickým problémům v průběhu dospívání, avšak s ohledem na rostoucí kriminalitu mládeže v průběhu posledních desetiletí se ve společnosti množí obavy i požadavky po represivnějším přístupu (5/267).

V odborné literatuře věnující se problematice mládeže se často setkáváme s pojmem delikvence. Delikvence v právním pojetí znamená jednak dítětem nebo mladistvým spáchaný čin jinak trestný, nebo v širším pojetí jde o jednání, které není trestným činem jen díky nízkému stupni nebezpečnosti činu pro společnost (např. přestupky) (5/266,267). V sociálních vědách pojem *delikvence* označuje antisociální chování, které může, nebo nemusí být spojeno s právními důsledky. Delikvencí se většinou rozumí méně závažné porušení právních nebo morálních norem zejména dětmi nebo mladistvými, zatímco *kriminalita* bývá spojována s vážnými přestupky a trestnými činy dospělých osob (většinou straších 24 let) (4/35).

Pojmy

Zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy, o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže) vymezuje tyto pojmy:

- Mládež – "dětí mladší patnácti let a mladiství" (§ 2 písm. b)
- Dítě mladší patnácti let – je "kdo v době spáchání činu jinak trestného nedovršil patnáctý rok věku" (§2 písm. c).
- Mladistvý – je "ten, kdo v době spáchání provinění dovršil patnáctý rok a nepřekročil osmnáctý rok svého věku" (§ 2 písm. d).

Kriminalita mládeže se vyznačuje vysokou mírou latentní kriminality. Převážně zanedbatelné delikty, jsou u mládeže téměř normální záležitostí, avšak pouze malá část je odhalena a stíhána. Tato skutečnost je do určité míry ovlivněná tím, že společnost částečně toleruje některé méně závažné trestné činy dětí a mládeže, neboť porušování práva je u dětí do jisté míry vnímáno jako normální jev podmíněný vývojem.

Lze předpokládat, že i na území České republiky je delikvence mládeže v případě bagatelních činů vyšší, než uvádějí oficiální statistiky (5/269). Podle údajů o registrované kriminalitě je delikvence mládeže z řad etnických minorit vyšší, než by měla být s ohledem na celkové zastoupení ve společnosti (5/270).

Vysoké procentuální zastoupení mládeže v porovnání s kriminalitou dospělých vykazují trestné činy krádeže jednostopých motorových vozidel (63%), loupeže (30%), krádeže věcí z aut (27%), krádeže aut (25%), krádeže jízdních kol (23%) a vloupání do obchodů (20%). Typickým rysem kriminality mládeže je nedostatečná plánovitost trestného činu, skutky bývají většinou páčány bez promyšlené dlouhodobé přípravy (náhodnost místa, použití nevhodných nástrojů, špatné načasování, nedokonalá konspirace a zahlazení stop, potřeba pochlubit se) (3/380). Delikvence dětí a mladistvých je nejčastěji spjata s obdobím od 14 do 16 let a souvisejícím psychosociálním vývojem, a odezní spolu s dosažením dospělosti. Toto období je rovněž spojeno s odmítáním hodnotových postojů starší generace, nespokojenosti se společenskými poměry a obavami z budoucnosti. Někdy též bývá nazýváno "*krize identity*" (5/272-274).

Delikvence bývá často spojována s potřebou mladých lidí trávit volný čas ve skupině vrstevníků. Skupina vrstevníků napomáhá utvářet pozitivní, ale také negativní osobnostní charakteristiky (3/385). Chlapci se delikventního jednání dopouštějí nejčastěji ve dvojicích nebo ve skupinách.

Ve studii Cliforda a Mayerse se uvádí, že z 6000 případů krádeží spáchaných chlapci, jenž skončili u soudu, jich bylo 90,4% spácháno dvěma či více chlapci. Předpokládá se však, že toto procento může být ještě vyšší, neboť ne vždy byli všichni pachatelé chyceni (5/271,272). Většinou se nejedná o velké organizované party s pevnou hierarchií, ale o skupiny vrstevníků, které se znají např. z místa bydliště nebo školy, případně na základě sdíleného společného zájmu. U těchto skupin se mnohdy trestná činnost nese v duchu zábavy, zaplňování volného času, potřeby realizovat se a kompenzovat tak jiné neúspěchy (3/385).

Naproti tomu se dívky dopouštějí delikventního jednání převážně individuálně (5/272).

U některých trestných činů má dokonce skupina zásadní vliv a iniciuje delikventní jednání svých členů. Jedná se především o násilné rasově motivované trestné činy (5/272). Extremistická hnutí nejčastěji mladé lidi přitahují domnělou možností aktivně působit na společenské dění, svými vnějšími znaky (účes a oblečení), možností být členem "nějaké skupiny" a možností vést vzpouru proti rodině a škole (3/385).

Šikana je další závažný skupinový jev. Nejedná se pouze o vztah šikanovaného a šikanujícího ale, šikana způsobuje poruchu pozitivních vztahů v celé skupině až do té míry, že se část skupiny může připojit k šikanujícímu. Příčiny a mechanismy šikany dětí se shodují s šikanováním dospělých, většinou jsou však méně brutální, manipulativní a propracované (5/272).

Podstatnou část kriminality mládeže má na svědomí malá skupina tzv. intenzivních pachatelů (5/273).

Pachatele z řad dětí a mládeže je možné rozdělovat do několika skupin.

- **Děti a mladiství**, pro které je spáchání trestného činu nebo činu jinak trestného spíše ojedinělým jevem. Páchání deliktu je u nich spojeno spíše s touhou po dobrodružství, snahou zviditelnit se před vrstevníky v rámci party atd. Většinou se jedná o drobné krádeže, neoprávněné užívání motorových vozidel různé formy vandalismu. Může jít i o opakované delikventní jednání, které však s dosažením dospělosti vymizí samo (např. sprejerství). Pro pachatele této skupiny je typické, že většina z nich je relativně dobře socializována a má i dobré rodinné zázemí.
- **Intenzivní pachatelé** – jedná se o děti, které se opakovaně dopouštějí delikventního jednání, jsou obvykle vedeny v záznamech policie a bývají na ně uplatňována formální sociální opatření. Častý zde bývá vliv delikventní party, mnohdy i dobře organizované nebo specifické subkultury. Pokud jde o kriminalitu, tak opět převládají méně závažné formy majetkové kriminality, avšak s přibývajícím věkem a zkušenostmi se můžou objevit i závažnější formy kriminality (např. kvalifikovanější formy krádeží). Doprovodným jevem bývají další formy společensky neakceptovatelného chování, jako např. záškoláctví, užívání drog a alkoholu, výherní automaty atd. Významnou roli v těchto případech hraje porucha socializace v důsledku selhání rodiny. Jedná se především o děti ze sociálně slabších neúplných nebo doplněných rodin, kde výchovu zajišťuje většinou matka. Výchova těchto dětí bývá většinou nedůsledná.
- **Pachatelé násilné kriminality** – násilné chování je u dětí a mládeže považováno za jeden z prvků poruch chování, který se u chlapců objevuje již v ranném dětství a u dívek počátkem puberty. U těchto jedinců se často setkáváme se soustavním lhaním, krádežemi, vandalismem krutostí ke zvířatům a lidem, podrážděností a hostilitou. Provází je trvalý pocit napětí a špatné nálady, rovněž je časté zneužívání alkoholu a drog. Přibližně v polovině případů tato porucha v dospělosti vymizí, jinak se dále rozvíjí v antisociální poruchu osobnosti. Hlavní příčinou nejzávažnějších forem násilného chování jsou *dědičnost a učení* (soubor sociálních a kulturních vlivů, jenž na jedince od narození působí). Za nejvýznamnější vlivy bývají považovány porodní komplikace a porucha citové vazby mezi matkou a dítětem v ranném věku. Další příčinou je rovněž násilí páchané na dětech v rodině. Byla zjištěna řada poznatků, že toto násilí přímo podněcuje agresivní chování i bez přítomnosti dalších vlivů. Dítě si nemůže vytvořit vazbu na rodiče a svět se tak pro něj stává nebezpečným místem, což vede k odlišnému zpracování podnětů a následným odlišným reakcím na ně. Z tohoto odlišného zpracování podnětů je možné již v pěti letech predikovat riziko agresivního chování.

- **Pachatelé trestné činnosti související s vlivem nějaké subkultury** – do této skupiny lze zařadit například radikální sportovní fanoušky a příslušníky radikálních hnutí. Přitom tyto skupiny se mnohdy dopouštějí poměrně závažné trestné činnosti. Pravicový extremismus vysvětluje řada teorií, významnou roli můžou představovat obavy mladých lidí o budoucnost, uplatnění se na trhu práce, získání vytouženého společenského postavení atd. Jedním z dalších důvodů může být zvyšování vlastního sebevědomí prostřednictvím násilí na druhých.

Negativní vývoj kriminality je až na výjimky celosvětový problém, který se netýká pouze mládeže. Nezávisle na etnických nebo majetkových rozdílech u stále rostoucího počtu dětí dochází ke snižování emoční gramotnosti. Tato citová ochablost se může projevovat úzkostí a depresemi, zhoršeným soustředěním, nebo také agresivitou a kriminalitou. Tato skutečnost souvisí s moderní krizí rodiny, která je stále více ohrožena rozpadem či automatizací, která omezuje dítě v možnostech navazovat pozitivní citové vazby pouze na rodiče nebo jen jednoho z nich. Ke krizi přispěl též rozpad tradiční domácnosti, která měla zásadní vliv na vývoj všech členů, stejně tak jako změna role ženy.

Přesto že došlo ke zlepšení životné úrovně všech společenských vrstev, dochází stále k nárůstu zejména majetkové kriminality a setkáváme s fenoménem "kriminality z blahobytu". Vzniká tak rozpor mezi stále rostoucími nároky a legitimní cestou vedoucí k jejich dosažení.

Rozvoj hospodářství souvisí také s demografickými změnami, jenž se projevují migrací obyvatelstva do velkoměst, která jsou charakteristická silným omezením sociálních kontaktů na úzké skupiny s často rozdílným systémem hodnot. Anonymita a slabá sociální kontrola přispívá k většímu vlivu skupin vrstevníků, jejichž hodnotová orientace nemusí být vždy nezávadná.

V posledních letech též bývá zmiňována prezentace násilí v masmédiích. Jejich přímý vliv na páčání násilné trestné činnosti je však sporný. Ukazuje se že, *násilí v médiích* nevyvolává v dětech touhu tyto činy kopírovat, ale spíš slouží jako návod a inspirace. Násilná trestná činnost má hlubší příčiny, avšak u dětí se zvýšeným rizikem k násilnému delikventnímu chování může prezentované násilí jejich jednání podpořit. I z výzkumů vyplývá, že jen malá část dětí, které spáchaly závažné násilné trestné činy, označilo vliv médií za rozhodující (5/285,286).

2.6. Recidiva

V širším kriminologickém pojetí je recidiva chápána jako opakování trestné činnosti bez ohledu na jeho povahu. Naproti tomu v užším pojetí je brán zřetel na opakované páčání téhož, nebo alespoň druhově shodného trestného činu. Z praktického i teoretického hlediska se však jeví praktičtější používat výrazů obecná a speciální kriminální recidiva (5/330). Pro kriminologické pojetí je podstatné, zdali byl již trestný čin spáchán, jestli byl však pachatel stíhán nebo odsouzen je irelevantní.

Naproti tomu trestně právní pojetí považuje za recidivistu pouze pachatele, který byl již za předchozí trestný čin pravomocně odsouzen. V penologickém pojetí je recidiva spojována s pachatelem, který je nejméně podruhé ve výkonu trestu odnětí svobody (3/128).

Z hlediska přiměřenosti sankce bývá recidiva rozdělována na recidivu trvalou a dočasnou, neboť již skutečnost existence recidivy může být v individuálních případech důvodem přísnější sankce.

Trvalá recidiva označuje stav, kdy se justice při zjištění recidivy řídí skutečností, že daná osoba již byla souzena za trestný čin, bez ohledu na uplynulou dobu od jeho spáchání.

Dočasná recidiva vystihuje benevolentnější přístup, kdy bývá za recidivistu označována jen osoba, která se dopustí opakované trestné činnosti v určitém, časově vymezeném období (5/330).

Další dělení recidivy, se kterým je možné se setkat, probíhá podle specializace pachatele:

- *Monotropní recidivista* – pachatelé, kteří páčají opakovaně stejný trestný čin.
- *Homotropní recidiva* – pachatelé, kteří páčají několik stejnorodých trestných činů (např. násilné činy loupeže, ublížení na zdraví, vraždy).
- *Ditropní nebo amfitropní recidiva* – pachatelé, kteří páčají trestné činy ze dvou skupin trestné činnosti (např. majetková a násilná – krádeže a vraždy).
- *Polytropní recidiva* – pachatelé, kteří páčají trestné činy spadající do více než dvou kategorií (5/330,331).

2.7. Kriminální kariéra

Zatímco pojem kriminální recidiva se používá k označení obecné trestné činnosti, pojem kriminální kariéra zastřešuje významné aspekty individuální trestné činnosti jako např. začátek průběh a eventuálně konec trestné činnosti (5/331).

Z vývojového hlediska lze podle Engela rozlišit několik typů kriminální kariéry:

- *Kriminální exces* – jedná se o ojedinělou trestnou činnost např. nedbalostní povahy, u jinak prosociálně orientované osoby, nejedná se o skutečnou kriminální kariéru.
- *Kriminální epizoda* – její podstatu tvoří relativně krátké období opakované trestné činnosti v časovém období maximálně tří let. Kriminální epizoda se může opakovat.
- *Kriminální perseverance* – je typická relativně dlouhým pácháním trestné činnosti (do deseti let).
- *Kriminální kontinuita* – prakticky nepřetržitá kriminální recidiva.

O skutečné kriminální kariéře lze hovořit až u posledních dvou typů, kriminální epizodu lze považovat za kariéru jedině tehdy, pokud se uvedená období opakují (5/332).

K rozvoji kriminální kariéry recidivistů dochází zpravidla velmi brzy, a to ve formách tzv. dětské delikvence nebo poruch chování. Pro období ranné kriminální kariéry je charakteristické dřívější záškoláctví (v některých případech již od první třídy), drobné krádeže, toulky, útěky z domova, vzdorovitost, šikana vrstevníků a členství v antisociálně orientovaných skupinách.

Pro recidivisty je typické brzké zahajování pohlavního života (13-14 let) doprovázeného promiskuitou. Častým jevem je též kouření, zneužívání alkoholu případně i drog. Nezvladatelné poruchy chování končí často psychiatrickým vyšetřením, kdy v krajních případech bývá nařízena ústavní výchova. Častou diagnózu těchto dětských pacientů představuje syndrom deficitu pozornosti a hyperaktivity (dříve lehká mozková dysfunkce) a v případech přetrvávajících poruch bývá stav jedince označován jako disharmonický vývoj (5/332).

První trestní stíhání se obvykle dostaví mezi 15. až 17. rokem. Obecně je rozšířen názor, že průběh ranné fáze kriminální kariéry určuje povahu rozvinuté fáze, neboli čím dříve jedinec začne s trestnou činností nebo činností jinak trestnou, tím větší je pravděpodobnost stabilnější kriminální kariéry (kriminální kontinuita). Vysoká intenzita je charakteristická pro mladé pachatele, s dospělostí se mírně snižuje. Podle Suchého 65% procent pachatelů, kteří se dopustili recidivy a byli prvně trestáni již jako mladiství, se dopustí recidivy do půl roku po propuštění a dalších 31% do jednoho roku od propuštění, naproti tomu do půl roku od propuštění recidivuje pouze 30% pachatelů starších 50 let. Kratší intervaly se vyskytují převážně u sociálně

deprivovaných multirecidivistů adaptovaných na podmínky výkonu trestu odnětí svobody. Tento průběh může kolísat v závislosti na délce trestu, případně podle aktuální sociální situace jedince. Například nový partnerský vztah nebo atraktivní zaměstnání může interval recidivy prodloužit. Na délku intervalů recidivy má rovněž vliv vzdělání. Nejkratší intervaly recidivy jsou zaznamenány u osob s nedokončeným základním vzděláním (5/333).

2.8. Motivace recidivního kriminálního chování

Lidské chování je motivováno širokým, ale přece jen omezeným okruhem motivů, vnitřních potřeb a vnějších pobídek. Rovněž příčiny kriminálního chování jsou dány jeho motivací – tím co vede pachatele k volbě daného cíle a způsobu jeho dosažení. Rozdíl motivů a cílů pachatelů trestné činnosti se většinou příliš neodlišuje od motivů a cílů běžných lidí, avšak diametrální rozdíl se nachází především ve způsobech jejich konkrétních cílů, což se projevuje u pachatelů trestné činnosti, kteří častěji volí způsob společensky neakceptovatelný.

Motivované chování je charakteristické svoji posloupností kroků: vznik motivu, ujasnění možností dosažení cíle, boj motivů, rozhodnutí (volba způsobu chování), realizace, případně zhodnocení. Motivované kriminální chování se často projevuje zkrácením této sekvence ve smyslu: vznik motivu – jeho realizace, která vystihuje podstatu impulzivního jednání např. v afektu.

Recidivisté mají obecně omezenou zásobu chování, jejich myšlení i chování se obvykle vyznačuje nízkou pružností, která není ani tak odrazem snížené schopnosti recidivistů čerpat z vlastní zkušenosti, jako spíš dosavadní zkušeností, že jen několik málo způsobů je dovede k vytyčenému cíli. Rovněž motivace je obvykle dána úzkým okruhem motivů jako potřeba materiálního prospěchu, stimulace, vzrušení a nezávislosti; k individuálně páchaným násilným trestným činům pak vede snaha o sebeprosazení, případně ochrana sebeúcty a u skupinových násilných trestných činů pak dominuje vliv skupiny a zejména identifikace s cíly skupiny ("pomoc přátelům") (5/344).

2.9. Majetková kriminalita

Majetková trestná činnost tvoří podstatnou část celkové kriminality nejen u nás, ale i v jiných vyspělých zemích a díky významnému podílu na celkové kriminalitě se tak stává jejím hlavním ukazatelem (3/262).

Objekt těchto trestných činů tvoří vlastnické vztahy a majetek (5/367). Trestné činy proti majetku jsou vymezeny převážně v IX. hlavě zvláštní části trestního zákona a lze je rozdělit do tří skupin:

- První skupinu představují trestné činy jejichž motivem je zisk a obohacení pachatele. Do této skupiny spadá především krádež (§ 247 TZ), zpronevěra (§ 248 TZ), podvod (§ 250 TZ), lichva (§ 253 TZ) a další. Teoreticky lze do této skupiny zařadit i trestný čin loupeže (§ 243 TZ) a některé případy vydírání (§ 235 TZ), avšak vzhledem k násilné povaze bývají posuzovány jako formy násilné kriminality.
- Pro druhou skupinu představují trestné činy, pro které charakterizuje poškozovací jednání. Patří sem zejména trestný čin poškozování věřitele (§ 256 TZ), porušování povinnosti při správě cizího majetku (§ 255, 255a TZ), poškozování cizí věci (§ 257 TZ) a zneužívání vlastnictví (§ 258 TZ).
- Třetí skupinu představuje podílnictví (§ 251, 252 TZ), kde pachatel prosperuje z trestné činnosti páchané jinou osobou. Novelou provedenou zákonem č. 134/2002 Sb. bylo do trestního zákona začleněno ustanovení § 252a o trestném činu legalizace výnosu z trestné činnosti ("praní špinavých peněz") (3/262,263).

Majetkovou kriminalitu je možno chápat jako důsledek civilizačního procesu a hospodářských poměrů. V dřívějších dobách byla spojována především s chudobou, nouzí a nezaměstnaností, avšak naproti tomu v posledních desetiletích ekonomického růstu bývá často označována jako "*kriminalita z blahobytu*". Během 19. století byla zjištěna souvislost majetkové kriminality a zejména krádeží s cenami chleba a obilí. Na základě těchto poznatků byla majetková kriminalita spojována s bídou a byla považována za "*kriminalitu z nouze*". Podle těchto poznatků by měl vzestup západoevropské životní úrovně po 2. světové válce vést ke stagnaci nebo dokonce poklesu majetkové kriminality. Tento předpoklad se však nenaplnil a spolu s růstem životní úrovně stoupala i majetková kriminalita, která v této souvislosti bývá vykládána jako "*kriminalita z blahobytu*". Přítomnost "*kriminality z blahobytu*" je spojena s tím, že otázku hmotné životní úrovně nelze omezit na pouhé zajištění fyzické existence. Poměrování hmotné životní úrovně s různými subjekty je důležitým faktorem ovlivňujícím motivaci individua. Proto úsilí o zvýšení životní úrovně není nutně motivováno jen bezprostřední hmotnou

nouzí, životní úroveň je i otázkou jisté společenské prestiže. Člověk je mnohdy druhými posuzován právě na základě společenské úspěšnosti a majetku. Ve společnosti tak vzniká atraktivní model, jehož dosažení je však často v rozporu s možnostmi jeho dosažení legálním způsobem, což může vést k volbě kriminálního jednání (3/273,274).

Stav struktury i dynamika majetkové kriminality jsou výsledkem působení celé řady dlouhodobých i krátkodobých jevů, které mnohdy překračují rámec majetkové kriminality. Hlavní příčiny je nutné hledat především ve sféře psychické a sociální, a to od negativních vlivů působících v rodinném prostředí, tolerování drobnějších prohřešků ve škole, neadekvátního využívání volného času mládeží až k celkovému vztahu k majetku, který je mnohdy poznamenán předlistopadovým režimem. Společenské a ekonomické změny se staly samy o sobě jistým kriminogenním faktorem. Generace školené socialistickou výchovou, kdy převážně rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví bylo běžným a veřejností často tolerovaným jevem (kdo nekrade, okrádá rodinu), se ocitly v úplně novém společenském prostředí bez dostatečné úrovně právního vědomí spolu s nízkou úrovní mravního vědomí hlavně ve vztahu k cizímu majetku. Těmto lidem se následně otevírá zcela nový svět s novými možnostmi, avšak pojmy jako svoboda a demokracie bývají mnohdy vykládány po svém. Řada podnikatelů vidí v podnikání prostředek, jak rychle zbohatnout, avšak chybí jim potřebná podnikatelská etika a místo toho mnohdy používají praktiky osvědčené z dob socialismu. Vlivem hospodářské transformace dochází k postupné stratifikaci obyvatelstva, kde na jedné straně stojí skupina lidí, která si může dopřát nadstandardní produkty či služby, které se po revoluci začíná objevovat. Na druhé straně je část populace s nízkou vzdělaností a kulturní úrovní spolu s částí mládeže, pro kterou jsou tyto objekty legálním způsobem nedosažitelné, což některé jedince vede k nelegálnímu způsobu chování. Tyto osoby se často snaží racionalizovat srovnáním se škodami, které způsobují tzv. opory společnosti hospodářskou kriminalitou. *"Obecně známá skutečnost, že majetkové rozdíly vznikly mnohdy nelegálním způsobem a že evidentní trestná činnost mnohdy není postihována a pachatelé z ní mohou těžit, pak může vést k vytváření vlastních morálních norem a k oslabení morálních zábran"* (5/372,373).

Možným způsobem jak docílit snížení majetkové trestné činnosti je snaha docílit stavu, kdy se majetková trestná činnost přestane vyplácet. Trestněprávní sankce, způsoby odklonu v trestním řízení a i občanskoprávní náhrada škody by měly být uplatňovány s takovou účinností, aby pachatelé z trestné činnosti nezůstali žádný prospěch. Přestože může být dosažení těchto požadavků v podmínkách naší justice obtížné, nelze se na něj omezit, neboť je-li jediným rizikem, že zloději bude lup zabaven, najde se řada pachatelů, kteří toto riziko rádi podstoupí, k čemuž jistě přispívá i malá míra objasněnosti majetkové kriminality (3/375).

2.10. Násilná kriminalita

Pojem násilná trestná činnost se používá převážně v právu a souvisejících vědách jako je kriminalistika a kriminologie (5/379). Násilná kriminalita je součástí širšího jevu vyskytujícího se násilí. Násilí a jeho souvislostem se věnují různé vědní obory, avšak jejich pojetí se mnohdy liší. Ani násilná kriminalita jako kriminologický pojem nebývá vždy vykládána jednotně.

Násilná kriminalita bývá považována za určitý ukazatel míry úspěšnosti úsilí státu a společnosti o kontrolu kriminality. Vysoký výskyt násilné kriminality vyvolává u občanů obavy o osobní bezpečnost, pocit nejistoty a negativně ovlivňuje kvalitu života jedince i společnosti (3/282).

V širším pojetí bývá zahrnováno i násilí nejen proti osobě, ale i proti věcem (vandalismus, zhářství) a rovněž násilí psychické (verbální, přesahuje-li výhrůžka rámec fyzického násilí). V širším pojetí násilné kriminality rovněž bývají zahrnovány trestné činy nedbalostní.

Obvyklejší je však užší pojetí, které se vymezuje na útok na fyzickou nebo psychickou integritu člověka ve smyslu užití fyzického násilí, případně pohrůžky násilí vůči jiné osobě. Pohrůžka nebo užití násilí přitom může být motivováno jednak nepřátelstvím, nebo může jít o tzv. násilí instrumentální, které slouží dalšímu účelu (např. loupež) (3/283).

Trestní zákon nedefinuje násilné trestné činy jako ucelenou skupinu, proto tyto činy lze nalézt v různých částech zvláštní části trestního zákona: trestné činy proti životu a zdraví (hlava sedmá zvláštní části TZ), trestné činy proti republice (hlava první zvláštní části TZ), trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných (hlava třetí zvláštní části TZ), trestné činy obecně nebezpečné (hlava čtvrtá zvláštní části TZ), trestné činy hrubě narušující občanské soužití (hlava pátá zvláštní části TZ), trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti (hlava osmá zvláštní části TZ) i jiných (3/284). Při kriminologické klasifikaci trestné činnosti se obvykle odlišuje majetková, násilná sexuální, případně jiná kriminalita. Toto rozdělení bývá používáno podle odlišných, navzájem nezávislých základů. Majetková a sexuální trestná činnost vychází z motivace pachatele, tj. hodnoty, kterou chce pachatel získat; násilná trestná činnost je dána způsobem provedení (5/380).

Existuje řada činů, kde je násilí pouze kvalifikovaným znakem skutkové podstaty trestného činu a také trestné činy, které bývají často páčány násilím, ať už užitým nebo jeho pohrůžkou (např. § 172 TZ vzpoura vězňů, § 180c TZ zavlčení vzdušného dopravního prostředku do ciziny, § 202 TZ výtržnictví, § 215 TZ týrání svěřené osoby, § 216 TZ únos, § 231 TZ omezování osobní svobody, § 233 TZ zavlčení do ciziny, 238 TZ porušování domovní svobody (3/284).

Vznik násilné kriminality

V současné době převládá názor, že agresivita není vrozený pud, ale naučené chování, které je podmíněno sociálně, kulturně, politicky, ekonomicky, psychologicky a fyziologicky. Škála kriminogenních faktorů trestných činů vycházejících z interpersonálních konfliktů se odlišuje od trestných činů motivovaných ziskem (3/294).

Za hlavní skupiny činitelů vedoucích k násilné kriminalitě lze považovat:

- Vliv rodiny, ve které dítě vyrůstá (orientační rodina). Agresivní chování je především výsledkem nápodoby, takže pokud rodina selhává v učení nenásilných hodnot, je pravděpodobné, že tyto děti se později mohou uchýlit k násilnému jednání. Násilné modely chování rodičů, obzvláště pokud jsou provázeny častými a přísnými tělesnými tresty, se přenášejí na děti.
- Normy chování platné ve společnosti jako celku. Jednotlivec je také do jisté míry ovlivněn hodnotami a postoji, které vyznává společnost, tudíž uznává-li společnost násilí jako legitimní nebo funkční vzor chování, může i jednotlivec přejímat tyto hodnoty.
- Uznávána je rovněž řada dalších činitelů:
 - ekonomická nerovnost,
 - kulturní dezintegrace,
 - postoje k rasové nerovnosti,
 - biologické a osobnostní faktory,
 - zneužívání návykových látek a alkoholu,
 - vlivy některých duševních chorob,
 - vliv masmédií (3/294,295).

Ve srovnání s majetkovou kriminalitou je prevence násilné kriminality poněkud složitější, což je dáno jednak charakteristickými zvláštnostmi pachatelů (mezi kterými se vyskytují i osoby s nízkou inteligencí, slabým vzděláním a mnohdy i s psychopatickými rysy) a také skutečností, že většina násilných trestných činů není předem naplánovaná. Proto tkví základní způsob prevence násilné kriminality v sociální prevenci. Jádrem prevence tvoří především obecnější opatření, jako prohlubování návyků na hodnotné využívání volného času, zlepšování sociálního klimatu v různých institucích a potírání alkoholismu.

Významnou roli v prevenci násilných činů též sehrává adekvátní reakce veřejnosti. Složitější problém však představují situace, kdy násilí probíhá skrytě, jako např. domácí násilí. S tímto problémem je však stále spojena relativně nízká úroveň kriminální citlivosti.

Důležité je rovněž prosazování smírného přístupu v řešení konfliktních situací na základě myšlenky, že výměna názorů je možná jen smysluplnou argumentací, nikoliv použitím násilí. V dnešní době je rovněž potřeba kompenzace různých negativních vlivů prostředí, a to promyšlenou prosociální, právní a mravní výchovou na všech stupních škol.

Situační prevence má největší podíl zejména v předcházení loupežím a je spojena především s přehledností veřejných prostranství, osvětlením v nočních hodinách, sledováním rizikových zón kamerovými systémy a častější přítomností pěších i motorizovaných policejních hlídek (3/297, 298, 299)

2.11. Mravnostní kriminalita

Společným rysem trestných činů řazených do mravnostní kriminality je jejich spojitost s pohlavním pudem. Společenské normy (včetně trestněprávních) vyvíjí tlak na formování sexuálního chování jedince a dalších druhů chování, které jsou se sexualitou spojené. V rámci mravnostní kriminality lze rozlišit dvě rozdílné skupiny trestných činů:

- Jednání, které lze považovat za tzv. **sexuální kriminalitu**. Podstatu sexuální kriminality tvoří formy ukájení sexuálního pudu, které společnost netoleruje především, pokud jde o okruh partnerů nebo přípustných sexuálních jednání (3/303). Avšak je třeba brát v úvahu fakt, že sexuální kriminalita není ekvivalentem pojmu sexuální deviace, stejně tak nejsou ani všechny sexuální trestné činy páčány sexuálními devianty. Sexuální kriminalitu lze vymezit jako skupinu trestných činů motivovanou sexuální potřebou (5/406,407). Sexuální trestné činy jsou uvedeny především ve 2. oddílu hlavy VIII zvláštní části trestního zákona - Trestné činy proti lidské důstojnosti (§ 241 TZ – Znásilnění, § 242, 243 TZ – pohlavní zneužívání, § 245 TZ – soulož mezi příbuznými. Mezi sexuální trestné činy lze dále řadit některé případy trestného činu vydírání podle § 235 TZ (donucení k souloži pod hrozbou pomluvy), trestného činu útisku podle § 235 TZ (sexuální obtěžování), trestného činu výtržnictví podle § 202 TZ (sexuální exhibicionismus) a jiné. Sexuální trestné činy postihují nejen oblast lidské svobody a důstojnosti, ale rovněž ohrožují zdravý vývoj mládeže. Pro sexuální trestné činy je typické, že jen výjimečně dochází k závažnějšímu psychickému poranění, avšak psychické poškození oběti bývají vážná, a někdy i trvalá (3/303,304).
- Ostatní **mravnostní kriminalita** - tyto činy nalezneme jednak v hlavě V. zvláštní části trestního zákona Trestné činy hrubě narušující občanské soužití (§ 204 TZ – kuplířství, šíření pornografie dříve ohrožování mravnosti podle § 205 TZ), ve druhém oddílu hlavy

VIII. - Trestné činy proti lidské důstojnosti (§ 246 TZ – obchodování s lidmi za účelem pohlavního styku) a mezi trestnými činy proti životu a zdraví v hlavě VII. (§ 226 TZ - ohrožování pohlavní nemocí) (3/304). Tyto trestné činy do sexuální kriminality v užším slova smyslu nepatří, protože nereprezentují společensky neakceptovatelné formy deviantního chování (5/408).

Příčiny sexuální kriminality

V příčinách sexuální kriminality hrají významnou roli zejména specifické rysy osobnosti pachatele, jako pohlavní nezdrženlivost a nevyzrálost a poruchy v oblasti sexuálního pudu. V problematice sexuálních trestných činů má velký význam sexuální deviace. Sexuální deviací se rozumí kvalitativní poruchy sexuálního pudu, které mohou významně ovlivňovat lidské jednání. Avšak sexuální deviace ještě nemusí vést k deviantnímu chování. Řada deviantů se sexuálního trestného činu nikdy nedopustí, naproti tomu většina pachatelů sexuálních trestných činů žádnou deviací netrpí, lze je charakterizovat jako příležitostné pachatele.

Z kriminologického hlediska jsou nejvýznamnější dvě sexuální deviace a to **sadomasochismus** a **pedofilie**.

Znásilnění je často způsobeno neúspěšnou socializací způsobů uspokojování sexuálních potřeb. Deviantní pachatelé (sadisté) se dopouštějí jen malé části znásilnění. Převážnou část mají na svědomí nedevidantní psychopatičtí násilníci a osoby nezátížené ani psychopatií ani deviací, kteří se vyznačují tím, že pro ně použití násilí k přiměnění ženy k pohlavnímu styku není nikterak zavrženímhodné. Tento názor je dán rozdílnými vzory sexuálního chování v jednotlivých skupinách populace. Z řad mladistvých pachatelů mají vliv poruchy související s pohlavním dospíváním a touha ukojit sexuální zvědavost za každou cenu (3/311).

Případy znásilnění lze členit do dvou hlavních skupin - socializované a nesocializované znásilnění. U socializovaného znásilnění se oběť zpravidla s pachatelem do určité míry zná a často znásilnění předchází svádívá konverzace např. na vzájemné schůzce, kde nezřídka dochází ke konzumaci alkoholu, což může vést k oslabení zábran pachatele. U tohoto typu hraje často roli předcházející, někdy i provokativní chování oběti vůči pachateli. Tento typ znásilnění se vyznačuje menší mírou agrese. V případě nesocializovaného znásilnění je pachatelem většinou neznámá osoba, která k ovládnutí oběti zpravidla použije vyšší míru agrese (5/411).

Pohlavní zneužívání představuje soubor sexuálního chování vůči dětem. Ze sexuálních deviací u tohoto trestného činu hraje roli pedofilie. Příčinou pohlavního zneužívání však není jen pedofilie. Zastoupení pedofilů je vysoké zejména v případech zneužívání prepubertálních dětí.

Pohlavní zneužívání často slouží jako náhrada nedelegantním mužům s narušenou osobností (3/312).

Podle výzkumu bylo v České republice v dětství zneužíváno přibližně 7% mužů a 10% žen (5/416) a třetinu pachatelů pohlavního zneužívání tvoří příbuzní. Případy usmrcení malého dítěte pedofilním sadistou jsou naštěstí poměrně vzácné (12).

Prevence sexuální kriminality

Prevence sexuální kriminality vychází z otázky, jestli jde o prevenci trestné činnosti páchané deviantními nebo nedelegantními pachateli. Rovněž se prevence liší podle toho, jestli jde o prevenci před napadením, nebo před jednáním osob z blízkého okolí.

Prevence sexuálních trestných činů páchaných deviantními pachateli je na všech úrovních prevence především záležitostí zdravotnickou, přičemž je nejdůležitější jejich včasné vyhledání a léčba. Náprava těchto pachatelů je však obtížná, neboť výsledky terapie jsou značně závislé na spolupráci deviantní osoby a riziko možné recidivy je zde značně vysoké (3/314). Zajímavá je v tomto ohledu možnost vlastní dobrovolné žádosti pacienta o kastraci, po které je nebezpečí recidivy téměř nulové. Tato varianta, která je v naší zemi legální, je však v současnosti předmětem ostré zahraniční kritiky (12).

Ke zlepšení situace v otázce nebezpečných sexuálních deviantů by měl rovněž přispět dlouho diskutovaný detenční ústav, který začal fungovat na počátku tohoto roku v městě Brně. Tento ústav nejenže poskytne nebezpečným deviantům potřebnou léčbu, ale rovněž podstatně nižší riziko útěku, než je tomu v běžných psychiatrických léčebnách (13).

Prevence trestných činů páchaných nedelegantními pachateli staví na podobných základech, jako prevence násilné kriminality, a to především opatřeních obecnější povahy z oblasti sociální prevence (potlačování alkoholismu a jiných závislostí, zvyšování vzdělanosti a kulturnosti). Nezastupitelnou roli rovněž zastává kvalitní sexuální výchova. Vedle sociální prevence má svůj vliv i prevence situační, avšak významnou úlohu zastává především viktimologická prevence, která seznamuje potencionální oběti alespoň se základními způsoby, jak snížit riziko viktimizace.

Preventivní rady proti znásilnění zdůrazňují především, aby potencionální oběti: nevycházely pozdě v noci sami, vyhýbaly se špatně osvětleným a nepřehledným ulicím a parkům, nepřijímaly nabídku svezení od neznámých osob atd. Preventivní rady dětem pak zdůrazňují aby: odmítaly nabídky cizích lidí na svezení autem nebo návštěvu bytu, nepřijímaly žádné dárky ani bonbóny, nezdržovaly se na opuštěných a odlehlých místech atd. (3/315).

Prostituce

Prostituci lze stručně vymezit jako jakýkoliv způsob ukájení sexuálního pudu tělesným stykem s jinou osobou za úplatu. Tento sociálně patologický nejspíše nikdy nevymizí a v příznivých podmínkách naopak se projevuje dynamickým rozvojem (3/316).

Nejúčinnější prevencí trestných činů spojených s prostitucí je minimalizace a kontrola tohoto jevu. Vznik pohnutek k tomuto chování je spojován s působením narušeného rodinného prostředí, alkoholismu, špatných materiálních podmínek a rodinných konfliktů. Tyto jevy přispívají k negativnímu formování osobností dívek a mohly by být z části kompenzovány alespoň kvalitní rodinnou a sexuální výchovou. Dále je vhodná časná depistáž problémových dívek, u kterých se projevuje alkohol, drogy a záškoláctví spolu s nevhodným rodinným zázemím (3/320).

Prevenci jevů spojených s prostitucí by měla do značné míry zajistit její právní regulace, čímž by mohly být z velké části odstraněny čtyři hlavní negativní jevy:

- Vykořisťování prostitutek pasáky,
- Nucení žen a dívek k prostituci,
- Neexistence povinných lékařských prohlídek,
- Úniky na daních.

Prostředky viktimologické prevence naleznou uplatnění zejména proti obchodování se ženami, a to formou varování před možnými riziky práce v zahraničí (3/321).

2.12. Hospodářská kriminalita

Hospodářská kriminalita představuje specifický druh skutků, ke kterým může docházet obvykle v souvislosti s nakládáním majetku podnikajících subjektů. Skutečný cíl jednání bývá často maskován legální činností a manipulací s účetními doklady. Toto jednání často provází snaha o dosažení neoprávněného zisku případně politické moci, poškozování kolektivních zájmů a zneužívání důvěry ostatních účastníků hospodářského styku.

Jádro hospodářské kriminality tvoří trestné činy uvedené ve II. hlavě zvláštní části trestního zákona, která je rozdělena do čtyř oddílů:

- Trestné činy proti hospodářské soustavě,
- Trestné činy proti hospodářské kázi,
- Trestné činy proti měně a trestné činy daňové,

- Trestné činy proti předpisům o nekalé soutěži, ochranných známkách, chráněných vzorech a vynálezech a proti autorskému právu, proti právům souvisejícím s právem autorským a proti právům k databázi.

Některé z nich je však možné spáchat i v rámci nepodnikatelské činnosti (např. trestné činy proti měně a trestné činy daňové). Do hospodářské kriminality však někdy v závislosti na podmínkách bývají zařazovány i jiné trestné činy hlavně z XI. hlavy zvláštní části trestního zákona (např. § 248 - Zpronevěra, 250 - Podvod, 250b - Úvěrový podvod, 252a - Legalizace výnosů z trestné činnosti, 255 - Porušování povinnosti při správě cizího majetku, 256 - Poškození věřitele, 256a - Zvýhodňování věřitele, 256b - Pletichy v insolvenčním řízení, 256c – Předlužení TZ) a rovněž některé další trestné činy (§ 160 - Přijímání úplatku, § 161 – Podplácení, § 162 - Nepřímé úplatkářství) (5/351).

Pachatelé hospodářské kriminality se od sebe liší různými osobnostními charakteristikami a motivy, avšak lze konstatovat, že neexistuje vyhraněný typ pachatele. Pachatelem může být v podstatě každý, kdo se podílí na hospodářské činnosti. Z tohoto pohledu lze hovořit o pachatelích z nutnosti, kteří se během podnikání dostali do finančních potíží a o pachatelích, jejichž motivací je potřeba riskovat. Obě skupiny představují pachatele, kteří působí legálně a ke spáchání zločinu se odhodlají v momentě, naskytne-li se vhodná příležitost.

Problematická je však skutečnost existence poměrně malé skupiny pachatelů, kteří hospodářskou činností zakrývají nelegální aktivity (jde zejména o představitele organizovaného zločinu, kteří však na základě zisků z organizovaného zločinu snaží proniknout do regulární hospodářské sféry).

Další skupinu představují osoby z řad střední společenské vrstvy, kterým se podaří dosáhnout vyšších pozic, se kterými je spojena rovněž rozhodovací pravomoc a přístup k potřebným informacím. Tyto předpoklady jim následně umožňují zakládání fiktivních společností, podplácení atd.). Tito pachatelé často disponují vysokým vzděláním, potřebnými zkušenostmi a potřebnými konexemi. Jejich vliv se rovněž odráží na jejich společenském postavení a nezřídka bývají řazeni ke společenským elitám (5/352,353)

Příčiny hospodářské kriminality

Jednu z hlavních příčin hospodářské kriminality je třeba hledat v legislativních nedostatcích spojených s přechodem transformace hospodářství. Samostatný problém představuje nedostatečná vymahatelnost práva a značná délka soudního řízení, nedostatečné personální a technické vybavení policie. Příčiny jsou rovněž spojeny s mnohdy nedostatečnými profesionálními a etickými nároky kladenými na osoby vysokých postů hospodářského dění,

případně vykonávajících dozorčí, kontrolní, nebo povolovací činnost. Svou roli sehrál i fakt, že v době transformace byla tato místa obsazována osobami činnými z předlistopadového období, které se dokázaly rychle adaptovat a k získání potřebného vlivu využívat kontakty z minulosti (5/361,362).

Sociálně kulturní dimenze hospodářské kriminality

Významný negativní vliv na hospodářskou kriminalitu má nedostatečná právní úprava, která se díky řadě nejasností odráží v nízké úrovni právního vědomí. Neznalost se tak do jisté míry stává příčinou mnohdy rozdílných nároků na etiku podnikání a vědomost některých trestněprávních aspektů. Jednotný pohled mnohdy nemají ani orgány činné v trestním řízení, což je provázáno nejednotností posuzování a tato nejednotnost zpětně nepřispívá k upevnování právního vědomí. Nízká úroveň mravního vědomí pachatelů hospodářské trestné činnosti je rovněž do jisté míry produktem minulého režimu, který v občanech nepěstoval patřičné mravní zábrany. Svůj podíl má rovněž obsazenost nejvyšších míst žebříčku společenských hodnot finančním úspěchem a hmotnými statky, přičemž často nebývá respektována legálnost dosahování těchto hodnot.

Nenásilný charakter a nízká úroveň právního vědomí je jednou z příčin vysoké tolerance veřejnosti ke kriminalitě. Růst trestné činnosti navíc podporuje názor, že se trestná činnost vyplácí, a to zejména nedaří-li se potrestat obecně známé pachatele, ani realizovat opatření k odejmutí majetkového prospěchu získaného trestnou činností. (5/362, 363)

2.13. Prevence kriminality

Podoba kriminality se během 90.let přiblížila podobě kriminality ve vyspělých zemích, která se projevuje zejména v těchto směrech. Kriminalita majetková, násilná a mravnostní se stala masovým jevem. Vzrostl počet pouliční kriminality a počet případů domácího násilí. Zvyšuje se brutalita a bezohlednost, zvláště u mravnostní a násilné kriminality. Roste podíl pachatelů z řad dětí a mladistvých, a to i žen. Kriminální činnost se dotýká stále většího počtu obyvatel národnostních menšin, včetně migrantů a cizinců. Mezinárodní organizovaný zločin je nesrovnatelně nebezpečnější než tradiční kriminalita. Podstatný nárůst je spojen s procesem urbanizace, globalizace, s krizí rodinných vazeb a ztrátou tradičních hodnotových systémů. Výrazný vliv na nárůst má také nedostačující kapacita trestněprávní kontroly (soudy, policie, věznice,...). Na tyto změny musela reagovat i kriminální politika. Vývoj kriminality přispěl k tomu, že ve 2.pol. 20.stol. začala být kriminální prevence rovnocennou trestní represi. (3/170-172).

Hlavním cílem Vlády ČR, Parlamentu a Bezpečnostní rady státu je zvyšování bezpečnosti občanů a zajišťování ochrany společnosti proti kriminalitě. Z tohoto důvodu jsou každoročně projednávány zejména závažné problémy týkající se: hospodářské kriminality, korupce, terorismu, extremismu, nelegální migrace, činnosti zločineckých organizací a gangů, obchodování s lidmi, výroby a distribuce omamných a psychotropních látek, padělání, obchodu se zbraněmi, loupeží a krádeží, případně porušování pravidel provozu na pozemních komunikacích.

Vedle zákonných represivních prostředků slouží k účinnému potlačování kriminality také prevence, která se zabývá příčinami trestné činnosti a sociálně patologických jevů a prostředky k omezování příležitosti a motivu k jejímu jednání. Prevence má nejvýraznější účinek zejména u majetkové a násilné kriminality. Prevencí kriminality rozumíme opatření pro zmenšování rozsahu a závažnosti kriminality a jejich následků, ať již omezením kriminogenních příležitostí, nebo působením na potenciální či skutečné pachatele nebo oběti trestných činů (3/52).

Skladba prevence

- **Sociální prevence** – je zaměřena na změnu nepříznivých společenských a ekonomických podmínek, které jsou považovány za hlavní příčiny páchaní trestné činnosti. Účinnost tohoto typu prevence je jen obtížně měřitelná (1/52). Velkou úlohu v sociální prevenci hraje právní řád, který vychází z kultury naší společnosti a jejího hodnotového systému. Nicméně v českém právním řádu je velmi neuspokojivá situace v oblasti zejména daňového práva. Konceptně je také nedořešena oblast právní výchovy mladé generace. V prevenci hraje velkou roli mravní řád, který je neformální a vytváří se živelně, a k jeho respektování jsou skupiny lidí i jednotlivci vedeni sankcemi. Největší silou zůstává veřejné mínění, které je schopno jednotlivce vystavit opovržení či hanbě. Na veřejnost působí rovněž média, která podávají obraz kriminality (ať již objektivní, či nikoliv) (3/178).
- **Situační prevence** využívá zkušenosti, že určité druhy kriminální činnosti se vztahují k určité době, místu nebo okolnostem. Jedná se zejména o zvýšení ochrany objektů, osob a věcí, přemístění ohrožených věcí na bezpečnější místo, ztížení přístupu k prostředkům vhodným pro spáchání trestného činu, zmenšením očekávaného prospěchu z trestné činnosti či zlepšení dohledu nad lokalitou (3/183). Úspěšnost tohoto druhu prevence je velmi účinná zvláště v oblasti majetkové trestné činnosti.
- **Viktimologická prevence** se do jisté míry překrývá s prevencí sociální i situační a je orientována na potenciální i skutečné oběti trestných činů (3/188). Pomoc obětem trestných činů v praxi znamená skupinové i individuální zdravotní, psychologické

a právní poradenství a výcvik v obranných strategiích a šíření informací o možnostech ochrany před trestnou činností (1/53).

Stupně činnosti prevence

Primární prevence zahrnuje o činnosti výchovné, vzdělávací, volnočasové, osvětové a poradenské se zaměřením na nejširší veřejnost. Jedná se zejména o pozitivní působení na děti a mládež v rodinách, školách a společenstvích (1/54). Tato prevence má často charakter nepřímé strategie a působí na každého, aniž by brala v úvahu stupeň kriminálního ohrožení nebo rizikovitosti (3/189).

Sekundární prevence je zaměřena na rizikové jedince a skupiny osob, na sociálně patologické jevy, gamblerství, povalečství, alkoholové a drogové závislosti (1/54). Značně důležitá je prevence zaměřená na překonávání kriminologických situací (např. nádražní haly s koncentrací kriminálních živlů) (3/190).

Terciální prevence se zabývá resocializací kriminálně narušených osob a je zaměřena na předcházení recidivě u pachatele nebo i u oběti (3/191).

Způsoby organizování prevence kriminality v České republice

Mezirezortní úroveň – jedná se o vytváření preventivní politiky vlády v rámci koordinace preventivních opatření jednotlivých úřadů.

Rezortní úroveň zahrnuje programy prevence vycházející z působnosti jednotlivých ministerstev.

Místní úroveň je charakterizována zapojením odpovídajících orgánů veřejné správy, policie, nevládních organizací a dalších institucí a rozložením jejich působnosti a podporou jejich programů. Za realizaci programů prevence odpovídají místní zastupitelstva. Tato úroveň se jeví jako nejúčinnější (1/54).

Policejní prevence

V rámci prevence může působit celá řada subjektů, mezi nimi zaujímá zcela specifické místo policie, která je nezastupitelná. Teprve v posledních letech začíná být uplatňován koncept zv. Community Policing (policejní práce zaměřená na komunitu). Jeho smyslem je, aby se policie plnila své úkoly podle aktuálních potřeb a ve spolupráci se samosprávou komunity a občanskými sdruženími. Snahou je odstranění nedůvěry občanů k policii nebo strachu z ní a zvýšení pocitu bezpečnosti. Zejména se jedná o skupiny, které poskytují fyzickým i právníckým osobám informace a poradenství v otázkách, které nejvíce ovlivňují pocit bezpečí (3/199-200).

2.14. Dílčí závěr

V historii se lze setkat s celou řadou teorií pokoušejících se vznik kriminálního chování vysvětlit - počínaje teorií "rozeného zločince" přes biologické, psychologické a sociologické až k multifaktorovému pojetí. Pokud tyto teorie zobecníme, lze shrnout možné příčiny kriminality na komplikace během porodu a úrazy, ranou socializaci v rodině, včetně vztahu matky k dítěti, materiální podmínky ve kterých dítě vyrůstá a případné patologické jevy, mravní a etické hodnoty které jsou mu vštěpovány v rodině a v pozdější fázi vliv vrstevníků. Pokud dojde k závažnějšímu problému na libovolném úseku tohoto řetězce, může se jedinec dopouštět kriminálního jednání. Má-li jedinec cíl, je konfrontován se způsobem jeho dosažení.

Jednotlivé druhy kriminálního chování jsou závislé na aktuálním motivu jedince. V případě majetkové kriminality je tak nejčastějším motivem jednání materiální prospěch, naproti tomu v případě sexuální kriminality je motivem uspokojení sexuálního pudu, a to formou nejen společensky, ale i právně nepřijatelnou. Násilná kriminalita se oproti předchozím vyznačuje tím, že násilí většinou není samo o sobě motivem, ale pouze prostředkem, který je nutné použít k dosažení cíle.

3. Zpracování údajů o vývoji trestných činů

Regresní analýzou hledáme a konstruujeme empirické vztahy (regresní funkce) mezi závisle proměnnou a jednou nebo více nezávisle proměnnými. Na základě rozboru fyzikálních vztahů mezi proměnnými nebo, v případě ryze empirického modelu, na základě grafického zobrazení závislosti, určíme nebo odhadneme její typ (lineární, exponenciální, mocninná, polynomičká ...) - empirický model - a hledáme příslušné koeficienty v navržené rovnici. Na bázi některých statistik a analýzy reziduí pak model případně upravujeme tak, abychom dosáhli co možná nejlepší shody empirické závislosti s danými daty.

Vhodnost volby regresní funkce lze posuzovat z různých hledisek. Jedním z nich může být stupeň shody mezi zvolenou funkcí a číselnými údaji pozorovaných veličin. Další kritéria mohou být, zda regresní funkce obsahuje všechny předpokládané podstatné faktory, způsobující změny závisle proměnné, a zda tvar regresní funkce vyhovuje představě o charakteru zkoumaného vztahu, získaného z teorie nebo jiných, dříve prováděných prací. Při volbě modelu je vhodné vycházet z následujících zásad:

- volit malý počet odhadovaných parametrů;
- volit co možná jednoduchý tvar funkce s únosnou chybou;
- pokud možno použít typ funkce, který je zdůvodnitelný fyzikálně či logicky;
- dosáhnout dobré shody číselných hodnot zkoumaných závisle proměnných s hodnotami regresní funkce.

Analýza časových řad patří mezi základní nástroje analýzy dat. Analýza časových řad vychází z teorie náhodných procesů a používá stejné nebo obdobné nástroje (12).

Korelace

Lze říci, že „korelace je statistická závislost dvou, nebo více proměnných“. Jejím hlavním cílem je informovat o statistické závislosti jevů. Určuje velikost závislosti, nicméně neinformuje o jejich příčině.

Mírou korelace r je koeficient nebo index korelace. Nabývá hodnoty od 0 do 1 a udává, jak přesně odpovídají předpokládané hodnoty, vyjádřené regresní funkcí skutečným datům. Tzv. „spojnice trendu“ je nejspolehlivější v případě, že se hodnota indexu korelace blíží nebo rovná hodnotě 1.

Pokud hodnoty jedné proměnné odpovídají přímo úměrně, jedná se o kladnou korelaci. V případě, že odpovídají neúměrně, jedná se o zápornou korelaci k hodnotám ve druhé proměnné. Pokud jsou hodnoty obou proměnných nezávislé, bude korelace blízká nule. Pokud bude koeficient korelace nabývat hodnoty:

- $r = 0,0 - 0,3$ jedná se o slabou závislost,
- $r = 0,3 - 0,7$ jedná se o průměrnou závislost,
- $r = 0,7 - 0,9$ jedná se o silnou závislost,
- $r = 0,9 - 1,0$ jedná se o velmi silnou závislost (13).

Naproti tomu Eurostat ve statistikách uvádí, že při hodnotách nad 0,45 lze s vizuálním hodnocením hovořit o trendu (je-li trend viditelný alespoň po dobu 8 let z deseti) a za trend již považuje hodnoty vyšší než 0,66 (14).

3.1. Zásady metodologie vyhodnocování formou regresní analýzy

1. *Příprava a vyhodnocení hrubých hodnot* vývoje trestné činnosti, jejíž součástí je i normování získaných hodnot – tj. zejména srovnání na stejná anebo blízká kritéria (např. metodologie zatřídování, formy sběru atd...)
2. *Volba parametrů* – resp. jejich homogenizace do předem daných časových zón s případným sdružováním trestných činů do skupin.
3. *Vlastní regresní analýza* je možná ve dvou úrovních:
 - a) Jednoduchá metoda využívající regresní funkce zabudované v programu EXCEL a umožňující posuzovat korelaci regrese pomocí determinačního indexu R^2 (v programu EXCEL chybně přeloženo jako hodnota spolehlivosti). Pro vlastní dílčí statistické operace poskytuje program EXCEL poměrně širokou škálu základních funkcí a navíc i analytické nástroje korelace.
 - b) Komplexní metody založené na principu vícerozměrné analýzy – zejména hledání minimalizace reziduí a typování trendů vývoje jednotlivých druhů trestných činů a jejich vzájemná korelace. Je nutno pracovat se sofistikovanými programy a na příslušné odborné úrovni garantované zkušenými statistiky.
4. *Grafická a číselná prezentace* výsledků regresní analýzy.

3.2. Vyhodnocení údajů o počtech stíhaných pachatelů

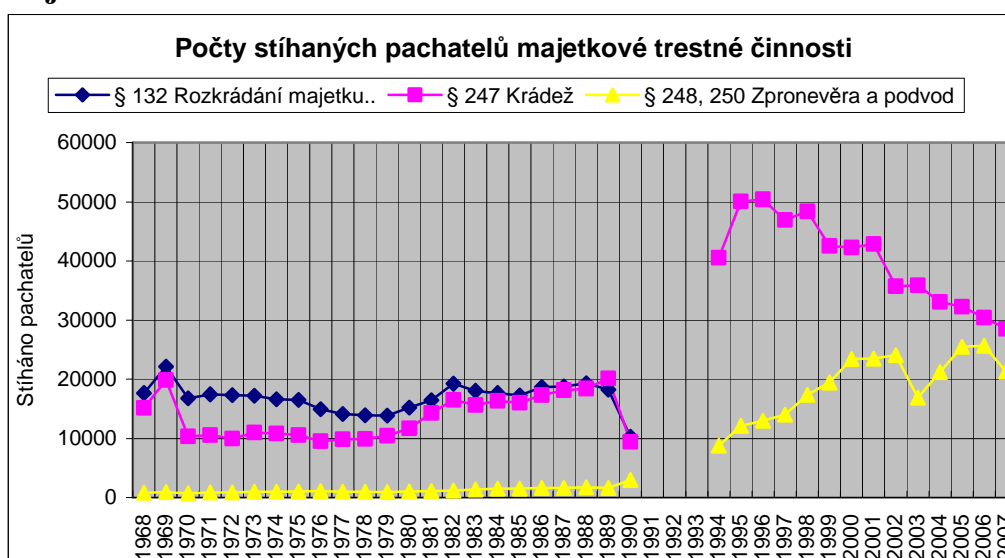
K utvoření obrazu o stavu kriminality by bylo nanejvýš vhodné použít více druhů statistik. Ze zdrojů, ke kterým jsem měl přístup, celé sledované období pokrývá pouze statistická ročenka kriminality, ze kterých rovněž pochází veškeré údaje v této části (v letech 1968 až 1990 vydávaných Generální prokuraturou a v letech 1994 až 2007 zveřejňovaných na webu Ministerstva spravedlnosti). Údaje z let 1991 až 1993 nebyly k dispozici. Údaje z let 1989 a 1990 nejsou zcela kompletní. Po roce 1990 již statiky trestné činnosti nevedou údaje o mladistvých recidivistech. Údaje o počtech recidivistů před rokem 1990 reprezentují počty stíhaných recidivistů, avšak od roku 1995 jsou vykazovány pouze údaje o odsouzených recidivistech, což znemožňuje adekvátní srovnání o stavu vývoje recidivistů.

Není-li uvedeno jinak, tak celkový počet stíhaných pachatelů je vyjádřen jako souhrn II. až X. hlavy zvláštní části trestního zákona.

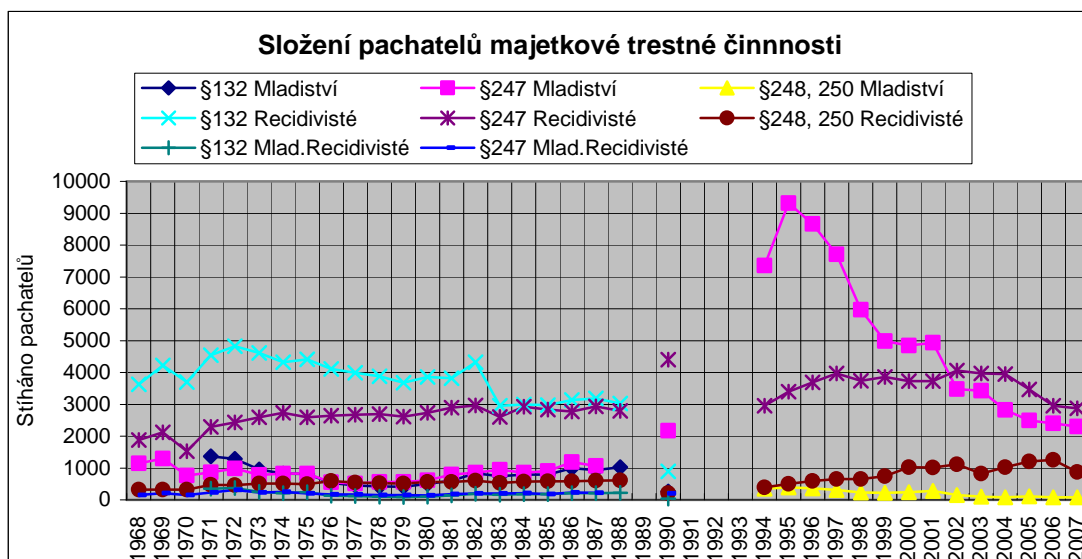
Před rokem 1989 nebyly rovněž vykazovány všechny trestné činy a řada z těch, které vykazovány byly, se po revoluci dočkaly zrušení. Ze zrušených trestných činů byly sledovány dvě skupiny pachatelů: pachatelů trestného příživnictví (§ 203) a rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví (§ 132).

3.3 Grafické vyjádření časových řad počtů stíhaných pachatelů

Majetková trestná činnost

Graf M1

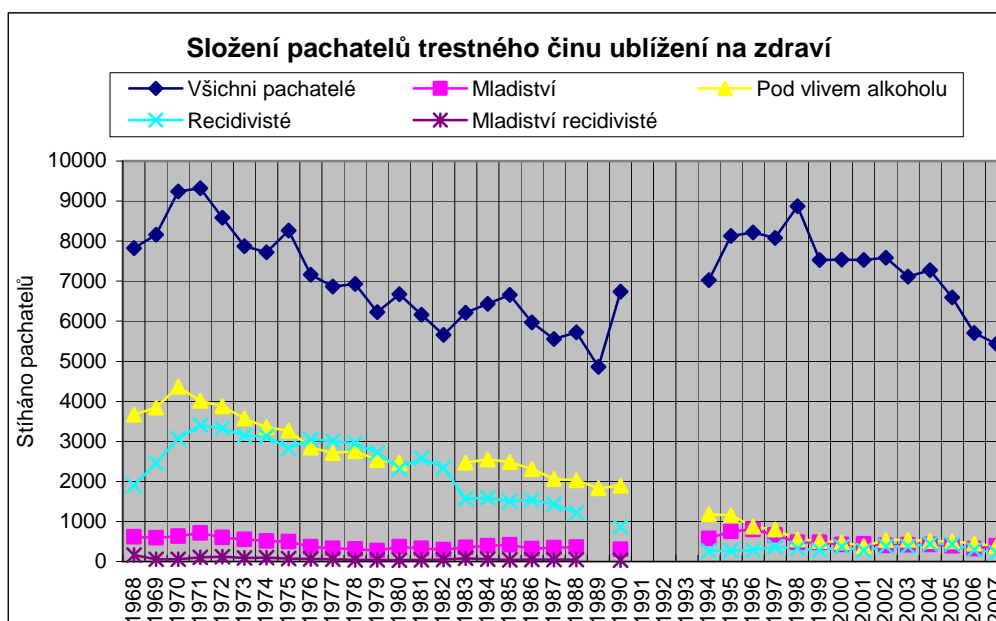

Graf M2

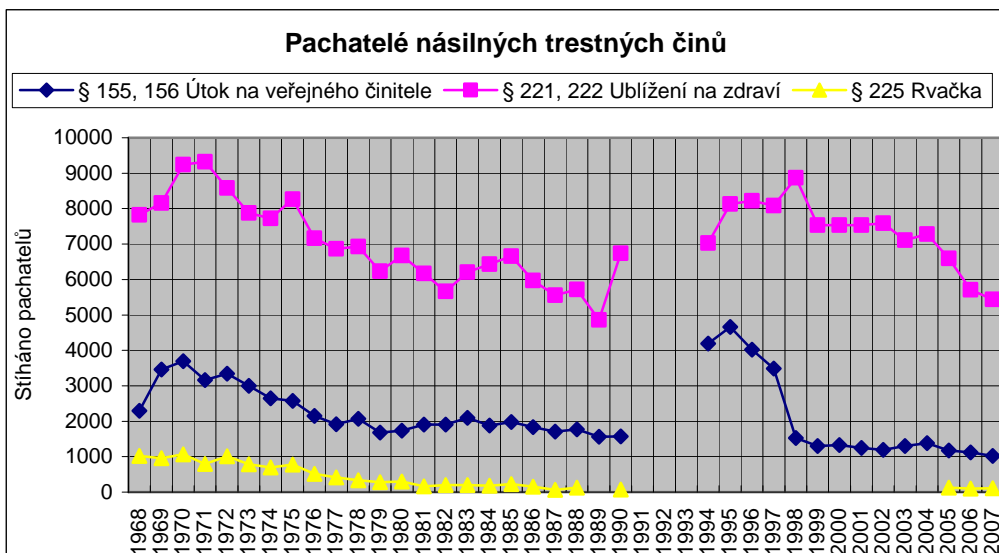
Grafy majetkové trestné činnosti jsem po zvážení jeho povahy a rozsahu doplnil ještě údaji o počtu pachatelů trestného činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví (§ 132).

Z grafu M1 je nepřehlédnutelný výrazný pokles stíhaných pachatelů po roce 1969, který lze přisuzovat přijetí zákona 150/1969 Sb. o přečinech (srovnej 18/400), stejně tak, jako výrazný pokles od roku 1993, který byl způsoben postupným zvyšováním hranice minimální škody z 1000 na 5000 Kč.

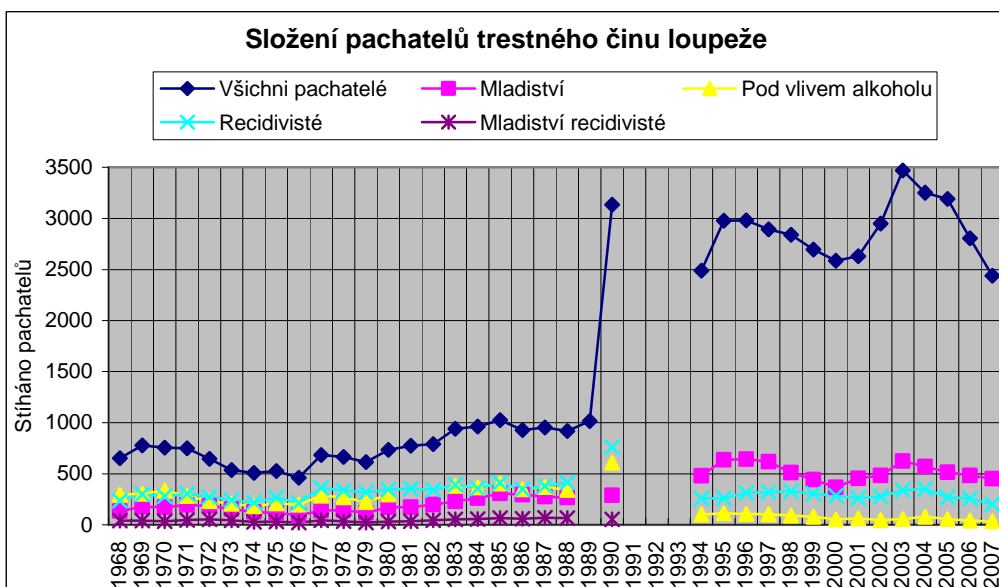
Násilná trestná činnost

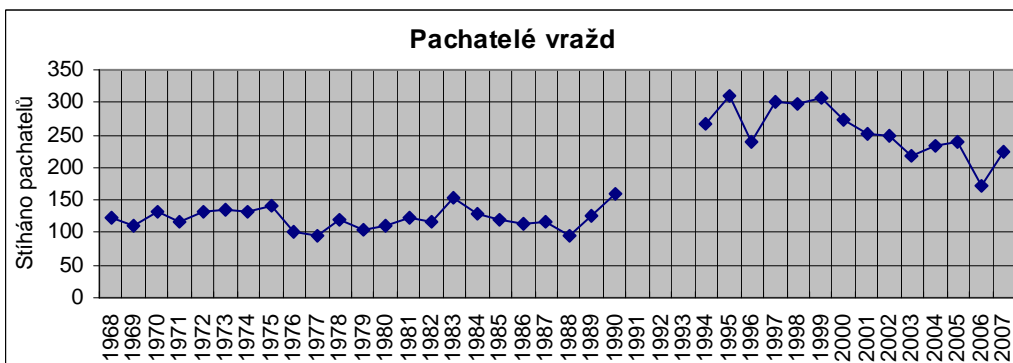
Graf N1

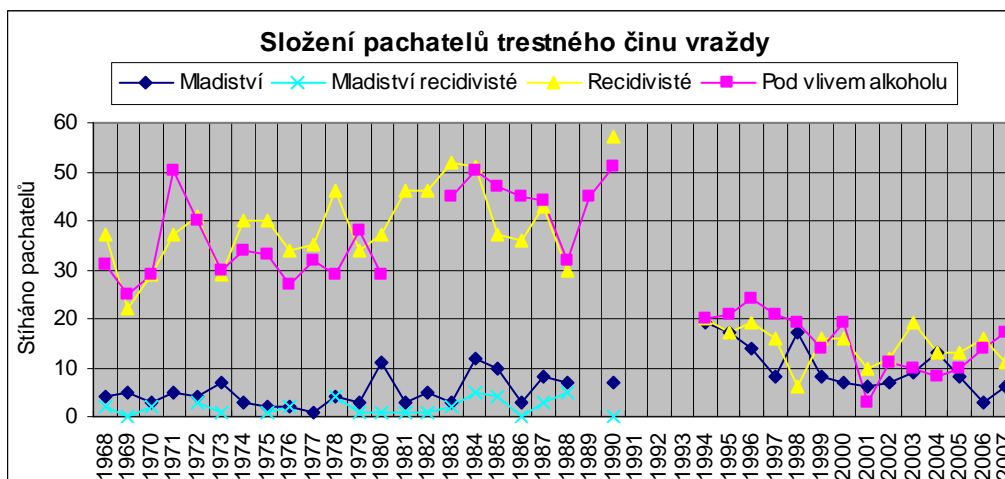
Graf N2

Graf N3

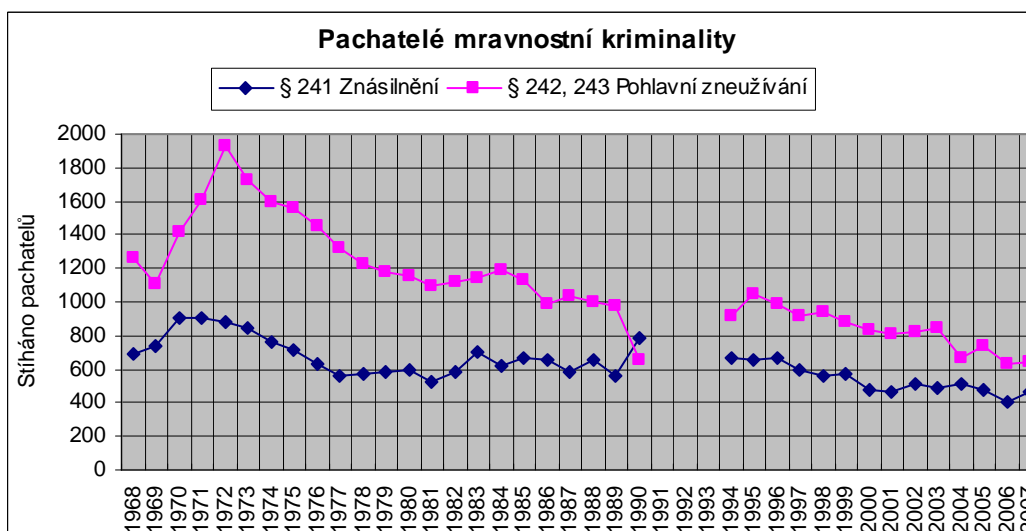
Graf N4

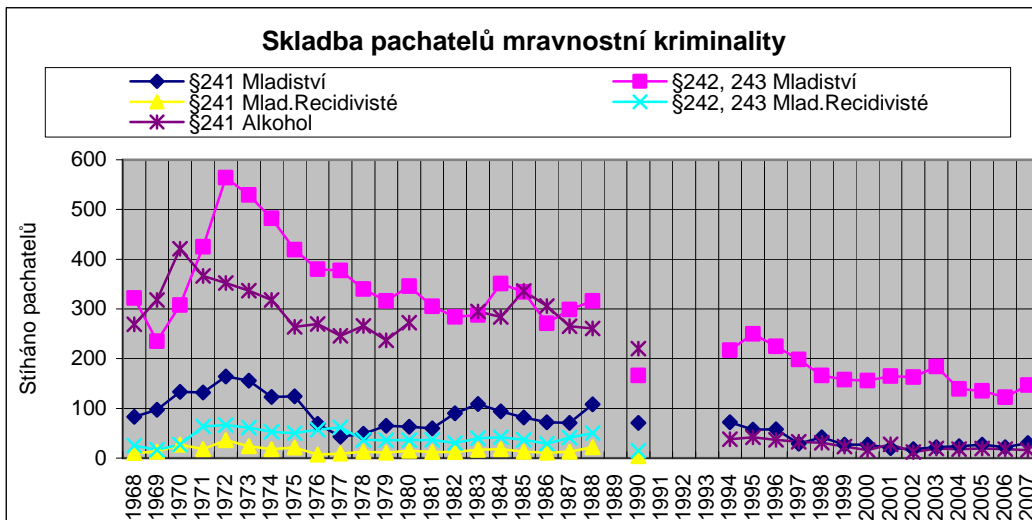
Graf N5

Z grafu N1 je zřetelný téměř setrvalý pokles pachatelů pod vlivem alkoholu. Fakt, že i přes neustále rostoucí konzumaci alkoholu klesá počet trestných činů pod vlivem alkoholu, není dosud spolehlivě vysvětlen (srovnej Zapletal 359, 360, také tabulky zjištěných počtů pachatelů v příloze). Velmi výrazný je rovněž nárůst loupeží a vražd po roce 89. V případě loupeží je zřetelný rovněž nárůst mladistvých pachatelů.

Mravnostní trestná činnost

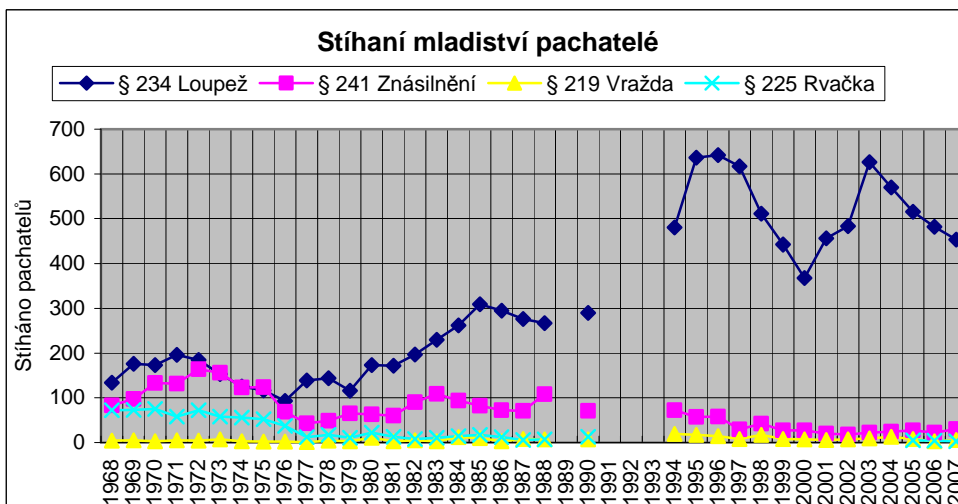

Graf Mrav1

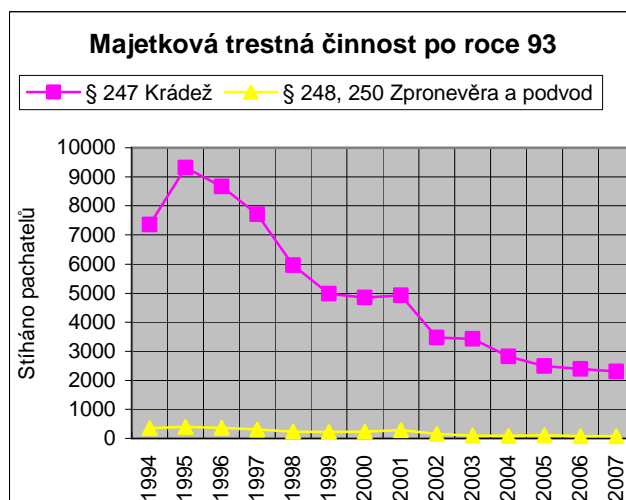
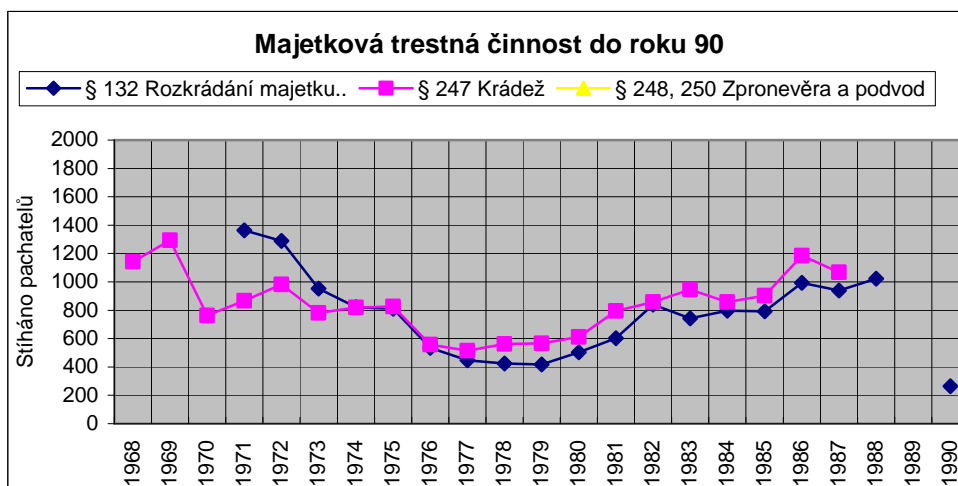

Graf Mrav2

Mladiství

Graf Mlad1

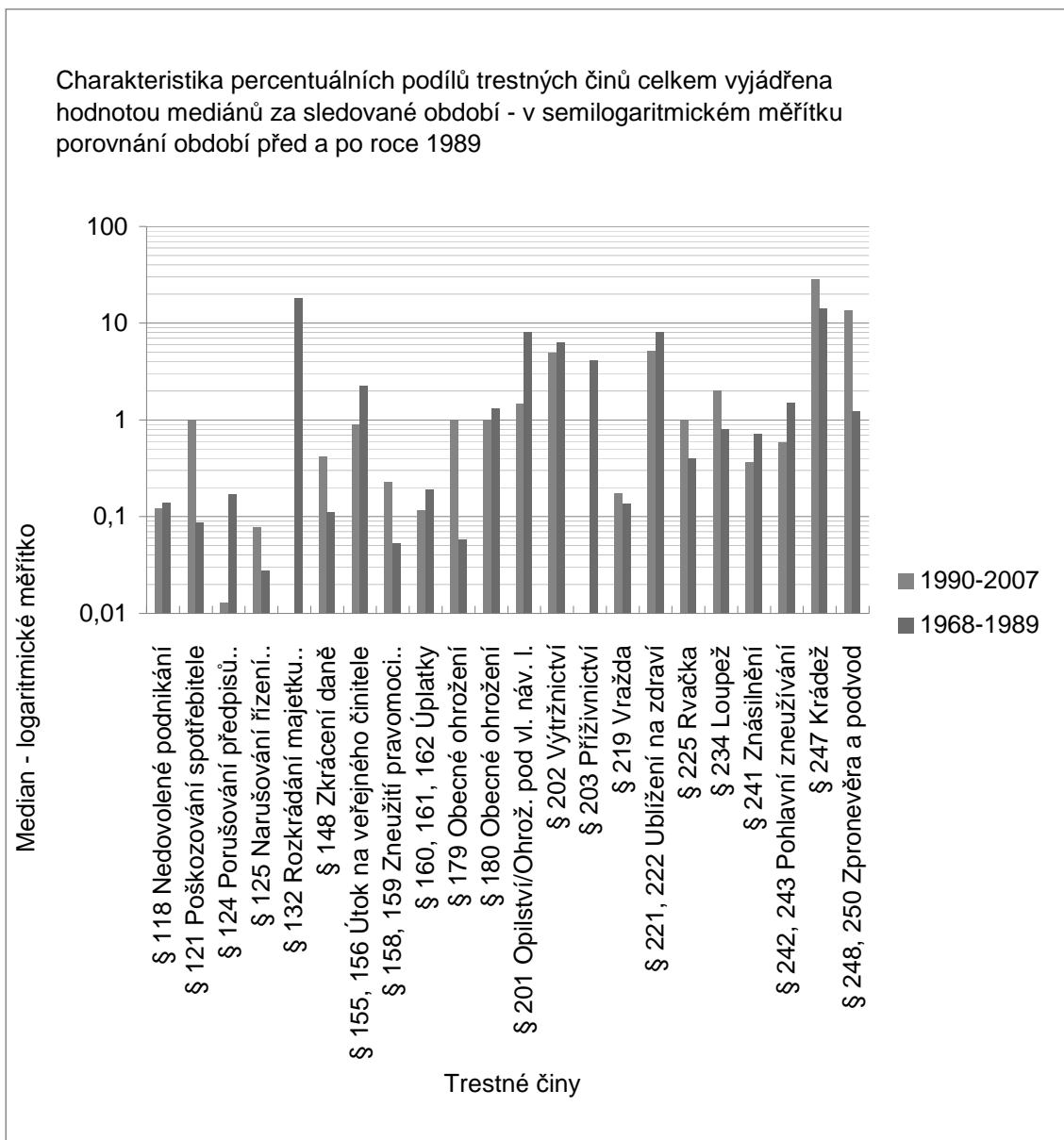
Graf Mlad2a

Graf Mlad2b

3.4. Charakteristika trestné činnosti

K popisu charakteristiky trestné činnosti bylo použito několika grafických metod:

- Porovnání medianů ročních hodnot počtu pachatelů. Mediany jsou výhodnější než průměrné hodnoty u malých statistických souborů.
- Procentuální vyjádření charakteristiky trestné činnosti je výhodné při porovnání relativních hodnot počtů pachatelů jednotlivých trestných činů.
- Hodnocení charakteristik počtů pachatelů podle jednotlivých trestných činů pomocí jediné hodnoty za sledované období 1968 – 1990 jakož i období 1994 a 2007 má pouze informativní charakter a umožňuje jejich rámcové třídění. Podstatně přesnější a výstižnější je studium regrese časových řad viz. další část.

Graf C1

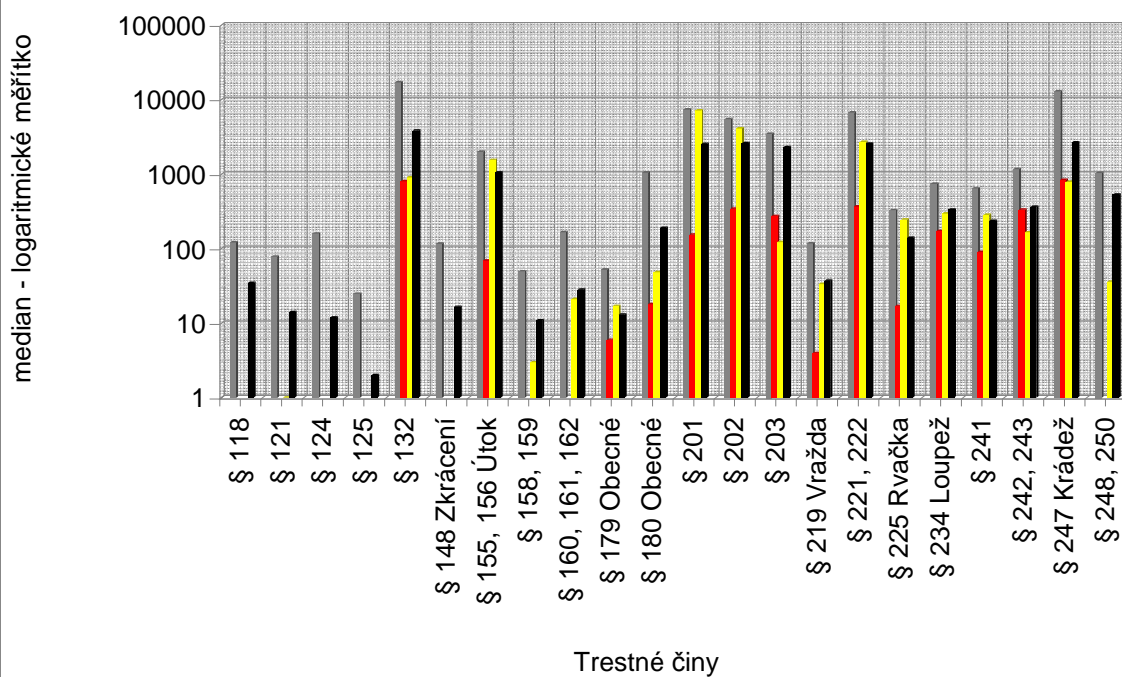
V oblasti vybraných násilných a majetkových trestných činů (§ 219, 221, 222, 234, 241, 247, 248 a 250) lze konstatovat, že přestože byly trestné činy spáchané podle § 219 před rokem 1989, byl zaznamenán jejich lehký nárůst. Trestné činy § 221, 222 a 241 po roce 1989 vykazovaly také lehký pokles. Po roce 1989 lze však zaznamenat vysoký nárůst činů spáchaných podle § 234, 247, 248 a 250.

Charakteristiky trestné činnosti do roku 1989 - srovnání podle skupin pachatelů

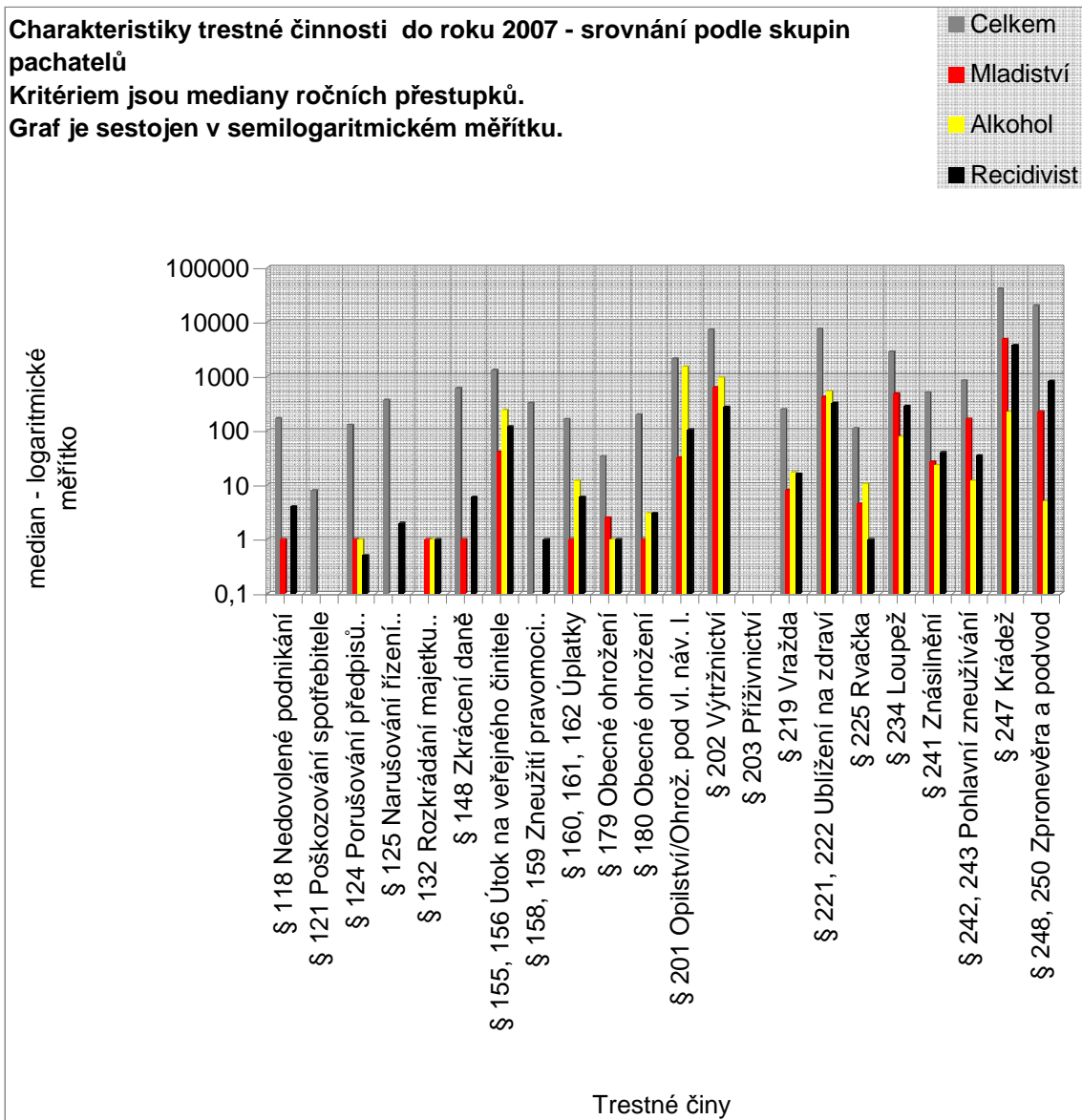
Kritériem jsou mediany ročních přestupků.

Graf je sestaven v semilogaritmickém měřítku.

- Celkem
- Mladiství
- Alkohol
- Recidivisté

Graf C2

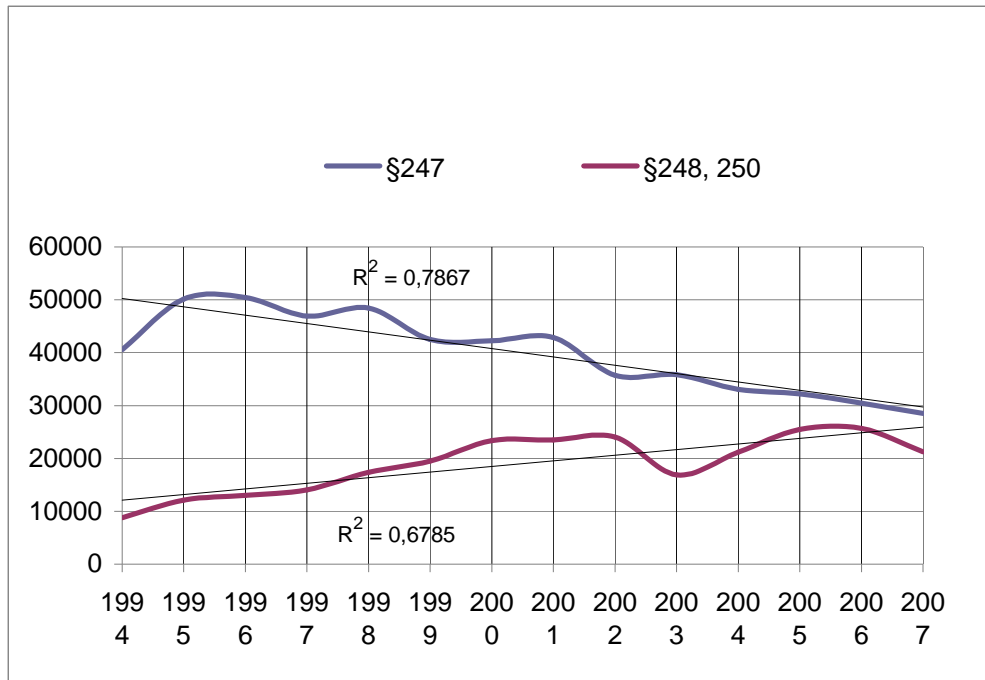

Graf C3 § 132

Semilogaritmický graf na první pohled zkresluje výsledky, ale umožňuje znázornit i málo početné skupiny pachatelů. Od roku 1989 došlo k výraznějšímu poklesu trestného činu § 201 Ohrožování pod vlivem návykové látky spolu s § 201a Opilství. Výrazně však vzrostly skupiny stíhaných pachatelů za trestné činy krádeže, zpronevěry a podvodu. U krádeží rovněž vzrostl počet mladistvých pachatelů. U těchto trestných činů hraje zcela určitě podíl recidivistů, neboť je třeba pamatovat, že od roku 1995 jsou vykazovány údaje o odsouzených, nikoliv o stíhaných. Z násilných trestných činů je třeba zmínit výrazný nárůst počtu stíhaných pachatelů za trestné činy loupeže a vraždy.

3.5. Vývoj trestné činnosti

Následující část se stručně zabývá určováním vývoje některých skupin pachatelů prostřednictvím regresní analýzy.

Graf V1

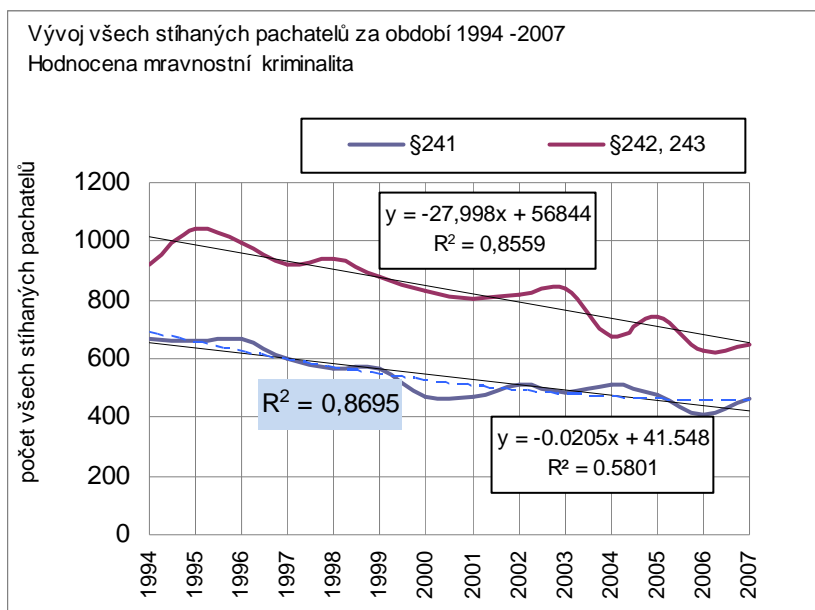
U hodnocení počtu pachatelů majetkové kriminality byly použity regresní lineární přímky, které pro krádeže (§247) ($R^2=0,78$) i zpronevěru a podvod (§§248,250) ($R^2=0,68$), které vykazují silnou těsnost. Na základě tohoto je možné konstatovat, že krádeže mají klesající tendenci a naopak roste počet zpronevěr a podvodů.

Graf V2

Počty pachatelů vražd (§219) vykazují jen průměrnou závislost. Hodnota determinačního indexu R^2 je 0,53 a ani u polynomických křivek nedostáváme lepší výsledek. Přesto je možné konstatovat, že trend počtů pachatelů vražd je konstantní.

U počtů pachatelů trestných činů ublížení na zdraví (§§221, 222) a loupeže (§234) byly použity regresní křivky třetího ($R^2=0,84$) respektive pátého stupně ($R^2=0,86$). Polynomická křivka však neumožňuje zcela jednoznačné stanovení trendu.

Graf V3

Počty pachatelů vybrané mravnostní kriminality vykazují mírný meziroční pokles. Regresní přímka pro § 242, 243 vykazuje silnou těsnost ($R^2=0,85$). Pro hodnocení regresní závislosti skupiny pachatelů podle § 241 (znásilnění) není možné použít přímkové závislosti ($R^2=0,58$). Byla použita polynomičká regresní křivka druhého stupně ($R^2=0,84$). Polynomičká křivka však neumožňuje zcela jednoznačné stanovení trendu.

3.6. Dílčí závěr

Počty pachatelů stíhaných za majetkovou trestnou činnost a rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví vykazují strmý pokles v roce 1969.

Po lehkém nárůstu počtu pachatelů stíhaných za majetkovou trestnou činnost a rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví v roce 1969 následuje prudší pokles a stabilnější období až do roku 1980, kdy dochází opět k lehkému nárůstu. Po listopadové revoluci 1989 dochází k prudkému nárůstu pachatelů sledovaných trestných činů, který vrcholí v roce 1995. Od tohoto roku opět dochází k trvalému poklesu krádeží. Nicméně v posledním citovaném období narůstají počty pachatelů trestných činu zpronevěry a podvodu. Za jednu z příčin nárůstu krádeží v prvních pěti letech polistopadového vývoje je podle mého názoru také možné považovat změnu legislativy a zrušení trestného činu rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví, neboť tím v podstatě došlo k uvolnění značné části kriminálního jednání, které lze řadit do krádeží.

Počet pachatelů trestného činu loupeže vykazuje až do roku 1989 s menšími výkyvy stabilní tendenci, která se však v porevolučních letech mění a prudce stoupá. Období od roku 1995 až 2007 je charakteristické střídavým nárůstem a poklesem se špičkou v roce 2003, načež dochází k opětovnému poklesu. Počet trestných činů spáchaných mladistvými je oproti předlistopadovému období vyšší, nicméně má téměř stabilní průběh. Počet pachatelů vražd od roku 1968 do roku 1988 se pohybuje nejčastěji v rozsahu 100 až 150 pachatelů za rok. Nejvíce pachatelů bylo stíháno v letech 1995 až 1999.

Sledované skupiny pachatelů trestných činů znásilnění a pohlavního zneužívání vykazují po eskalaci v letech 71 a 72 až na výjimky velmi pozvolný pokles až do současnosti.

4. Vývoj kriminality z mezinárodního pohledu

Úvodem je třeba říct, že možnosti porovnávání kriminality v mezinárodním měřítku jsou značně komplikované. Základní problém představují mnohdy neslučitelná pojetí trestného činu (11/16), legální definice a způsoby sběru a vykazování statistických údajů, neboť bez jednotného pojetí trestného činu, společných hodnotících měřítek a jednotné metodologie je srovnávání jednotlivých zemí značně riskantní. Z těchto důvodů se v poslední době též uplatňují viktimizační výzkumy.

Otázka, jestli lze provádět mezinárodní srovnávání na základě oficiálních statistik, tak představuje "*delikátní problém*". Rozhodnutí, zdali je možné data použít, je tak značně ovlivněno povahou výzkumu (11/21).

Některé zásady srovnávání kriminality v mezinárodním měřítku: (11/23)

- Nepřeceňovat relativně malé rozdíly mezi jednotlivými zeměmi,
- Nepřeceňovat zdánlivě velké rozdíly mezi jednotlivými zeměmi,
- Nezdůrazňovat rozdíly mezi jednotlivými zeměmi, ale spíše srovnávat danou zemi s větší skupinou, nebo s průměrem všech zemí,
- Je-li to možné vyhnout se při srovnávání zemí jednotlivým hodnotám trestných činů vykazovaných policií a namísto nich raději použít vývojové trendy.

4.1. Srovnání dat střediska Eurostat

Následující krátké srovnání vychází z dat střediska **Eurostat** a týká se trendů z let **1995 až 2005**. Přehled dat zahrnuje jednak členské státy EU, ale rovněž země kandidátské a země sdružení EFTA/EEA. Tabulky, ze kterých porovnání vychází, jsou vzhledem ke své velikosti uvedeny pouze jako příloha (14).

V případě **vražd** nevykazuje žádná ze sledovaných zemí za dané období výraznější nárůst. Naopak většina zemí, kde bylo vzhledem k použité metodologii možné sledovat trend za dané období, vykazuje spíše konstantní úroveň (např. Belgie, Dánsko, Španělsko, Itálie, Rakousko) a některé země včetně České republiky (např. Bulharsko, Německo, Řecko a Polsko), vykazují dokonce pokles vražd.

Informace pro kategorii **vloupání do bytových prostor** v tomto období není k dispozici zhruba u třetiny zemí, avšak ze zbývajících údajů je patrný pokles (vyjma Irska). Tento pokles

zřejmě souvisí s používáním vyspělejších technologií při zabezpečení majetku, jejich lehkou dostupností na trhu a propagovanou prevencí.

U trestných činů souvisejících s **výrobou a distribucí drog** nebyly k dispozici údaje nebo jejich trend vývoje nebyl viditelný přibližně u třetiny zemí (jedná se zejména o Estonsko, Velkou Británii, Island, Turecko, Dánsko, atd.). U další méně než třetiny zemí nebyl trend rozpoznatelný. U zbývajících třetiny zemí, mezi které lze počítat Německo, Řecko, Francii, Maďarsko, Slovinsko, Norsko, Lichtenštejnsko a Českou republiku, má tato trestná činnost zvyšující se tendenci.

Kategorie **krádeží motorových vozidel** nedisponuje dostatečnými údaji přibližně od třetiny zemí a u více než třetiny zemí není vývoj rozpoznatelný (např. Velká Británie, Litva, Turecko, Island, Švýcarsko, Řecko, Francie). U zbývajících třetiny zemí je zřetelný pokles této trestné činnosti. Lze předpokládat, že tento trend souvisí opět s modernějšími a dostupnějšími technologiemi používanými k zabezpečení vozidel a s prevencí. Přesto je absolutní počet stále vysoký.

Pokud se jedná o údaje k posouzení kategorie **loupeží**, tak tyto údaje mají stejný charakter jako předchozí kategorie – u třetiny sledovaných zemí nebyly údaje k dispozici, u další třetiny nebyl vývoj rozpoznatelný a u zbývajících třetiny (Česká republika, Dánsko, Polsko, Slovensko, Švédsko nebo Norsko) je trend vzestupný. Výjimkou je Rumunsko a Německo, kde byla zaznamenána klesající tendence.

Přehled **celkové kriminality** postrádá použitelná data téměř u třetiny zemí a u další třetiny zemí (Švýcarsko, Norsko, Lichtenštejnsko, Slovensko, Nizozemí, Francie, Irsko a Německo) není vývoj rozpoznatelný. Z hlediska posouzení je zajímavá stabilita (vzestup nebo pokles o méně než 1% ročně) ve Švédsku a Finsku. Objasnění důvodu nebo polemika o tomto stavu není náplní této práce. U zbývajících zemí není trend shodný. Poklesem celkové kriminality se mohou pochlubit takové země, jako Česká republika, Bulharsko, Dánsko, Německo, Maďarsko nebo Lucembursko. Pokud se jedná o celkový nárůst, můžeme hovořit o Chorvatsku, Slovinsku, Maltě, Řecku nebo Polsku.

Údaje pro kategorii **násilné kriminality spojené s napadením, loupežemi a sexuálními napadeními** mají stejný charakter jako předchozí. Trend není rozpoznatelný u Belgie, Bulharska, České republiky, Irska, Řecka, Litvy, Slovinska, Slovenska nebo Lichtenštejnska. U dalších zemí, jako Dánsko, Německo, Francie, Maďarsko, Polsko, Portugalsko, Makedonie či Chorvatsko je vidět vzrůstající tendenci. Jedinou výjimkou je Rumunsko s klesajícím trendem. Je zajímavé, že páchaní trestných činů v této zemi s nejnižším HDP mezi zeměmi Evropské unie má vyjma trestných činů spojených s výrobou a distribucí drog, klesající tendenci.

Další posouzení týkající se demografických, politických či jiných vlivů přesahuje rámec této práce.

4.2. Dílčí závěr

Z informací uvedených pro Českou republiku je zřejmý nárůst trestné činnosti páchané v rámci nelegální výroby a distribuce drog a počtu loupeží. Ostatní trestné sledované kategorie (vloupání do bytových prostor, vraždy, krádeže motorových vozidel a celkový vývoj kriminality) vykazují v letech 1995 až 2005 sestupnou tendenci. Změna vývoje násilných trestných činů není dostatečně markantní.

Závěr

Tato práce se snaží postihnout značně široký společenský problém kriminality, jejího charakteru a vývoje v České republice. Sledované období pokrývá dva stejně dlouhé, ale současně politicky zcela odlišné úseky naší historie, které jsou rovněž charakteristické změnou systému právních norem. V dnešní době lze snadno zapomenout, že ještě před dvaceti lety mohl být trestán prodej zboží s cílem jej prodat či směnit za účelem zisku. I přes "jisté" nevýhody však pro toto období byla příznačná relativně stabilní úroveň kriminality.

S příchodem listopadu 89 se naše republika otevřela světu se všemi pozitivními i negativními důsledky. Došlo k dramatickému nárůstu násilných trestných činů, zejména loupeží a vražd, přičemž hlavně na loupežích se výrazně podíleli rovněž mladiství pachatelé. Možnou příčinu v celkovém nárůstu počtu mladistvých lze hledat ve změně životního stylu spolu s postupným selháváním výchovné funkce rodiny. V počtech pachatelů majetkové kriminality došlo taktéž k bouřlivému nárůstu, avšak narozdíl od násilné kriminality je její registrovaná úroveň postihována aktuálními zákony, jejichž aplikací lze rovněž kriminalitu "účinně" snižovat. I přes veškerý růst je však nutné zmínit taktéž i klesající trend, a to zejména některých u skupin pachatelů mravnostní kriminality. Dosažené výsledky potvrzují, že charakter vývoje trestné činnosti v České republice byl výrazně ovlivněn politickými i ekonomickými změnami po roce 1989.

S postupem času však u většiny skupin pachatelů trestné činnosti dochází ke stabilizaci a postupnému snižování kriminality. Z historického hlediska je důležité si uvědomit, že na snižování kriminality hraje důležitou roli morálka, právní povědomí a veřejné mínění spojené s vlivem médií.

V rámci srovnání s ostatními evropskými zeměmi Česká republika nikterak nevybočuje z průměru. V současnosti lze říci, že trestné činy násilné, majetkové a mravnostní klesají, nicméně problematickým se jeví relativně vysoký počet loupeží, a to i z mezinárodního hlediska.

Přes současné úsilí na úseku situační prevence, které místy přináší úspěch a má své opodstatnění, však nelze opomíjet výchovné aspekty, neboť mravní vědomí, jakožto prostředek vnitřní kontroly jedince, má nezastupitelnou roli. Je nutné věnovat pozornost nejen jedincům zasažených sociálně patologickým prostředím, ale také by měl být kladen důraz na kompenzaci případných nedostatků ve výchově i z nepatologicky orientovaných rodin. Vlivem vhodných pedagogických metod je důležité působit na formování zdravého životního stylu a kvalitního hodnotového systému. Ty mají nezastupitelný význam při vyrovnávání se s tlakem konzumního životního stylu, kdy je člověk leckdy hodnocen na základě vlastněného majetku.

Z opačné strany prevence lze jednoznačně pozitivně hodnotit snahy o zavádění moderních výchovných programů orientovaných na kompenzaci mravních deficitů vícekrát odsouzených, jako např. projekt PAROLE.

Resumé

Diplomová práce se zabývá kriminalitou v období 1968 až 2007. První kapitola se věnuje vymezení kriminality a zdrojům údajů o kriminalitě.

Druhá kapitola se věnuje teorii vzniku kriminálního chování, podstatou a příčinami jednotlivých skupin trestných činů. Rovněž se zabývá problematikou mladistvých pachatelů a recidivistů.

Třetí část v úvodu stručně popisuje problematice analýzy statistických údajů a v dalších podkapitolách prezentuje graficky znázorněné vývojové řady počtu stíhaných pachatelů od roku 1968, strukturu kriminality a hodnocením aktuálního vývoje pomocí regresní analýzy.

Čtvrtá část stručně nastiňuje problematiku mezinárodního srovnání kriminality a věnuje se porovnání České republiky s ostatními evropskými zeměmi.

Anotace

Sledování vývoje stíhaných pachatelů vybraných trestných činů za období bezmála 40 let. Umožňuje tak zřetelněji vnímat povahu změn ve vývoji některých trestných činů, které nastaly vlivem politických událostí v roce 1989. Pozornost je věnována především majetkové a násilné kriminalitě a rovněž kriminalitě mládeže. Sledován byl nejen vývoj, ale i složení kriminality.

Klíčová slova: kriminalita, vývoj kriminality, charakteristika kriminality, struktura kriminality

Annotation

The surveillance of the progression of pursuable offenders of selected crimes for a 40 year period. It allows us to perceive the nature of changes in progression of some crimes which were committed due to the 1989 events more distinctly. The attention is being paid mainly to property and violence criminality as well as to juvenile delinquency. Not only has the progression been surveyed but also criminality composition as well.

Keywords: criminality, criminality progression, criminality characteristics, criminality structure

Literatura

A. Knihy:

- 1 Sociální deviace / Josef Dubský, Lukáš Urban. -- Vyd. 1. -- Praha : Vydavatelství PA ČR, 2005. -- 90 s. ; ISBN: 80-7251-202-1
- 2 Sociologie trestního práva / Alessandro Baratta. -- Vyd. 1. -- Brno : Vydavatelství Masarykovy univerzity, 1995. -- 180 s. ; ISBN: 80-210-1227-7
- 3 Kriminologie / Oto Novotný, Josef Zapletal a kolektiv. -- 2., přeprac. vyd.. -- Praha : ASPI, 2004. -- 451 s. ; ISBN: 80-7357-026-2
- 4 Psychologické otázky delikvence / Anna Koudelková. -- 1. vyd.. -- Praha : Victoria Publishing, 1995. -- 114 s. ; ISBN: 80-7187-022-6. Sign: PK-0124.583
- 5 Základy kriminologie a trestní politiky / Josef Kuchta, Helena Válková a kolektiv. -- Vyd. 1. -- Praha : C.H. Beck, 2005. -- xxii, 546 s. ; ISBN: 80-7179-813-4
- 6 Kriminologie : Úvod do základů / Günther Kaiser. -- 1. vyd.. -- Praha : C.H. Beck, 1994. -- 20, 268 s. ISBN: 80-7179-002-8 90.00
- 7 Mühlpachr, P. Kapitoly ze sociální patologie. Brno: Institut mezioborových studií Brno, 2003.
- 8 Jilčík, T., Pišková, A., Zapletal, L. Sociologie II. Brno: Institut mezioborových studií, 1999.
- 9 Psychologické otázky delikvence / Anna Koudelková. -- 1. vyd.. -- Praha : Victoria Publishing, 1995. -- 114 s. ; ISBN: 80-7187-022-6
- 10 Statistická ročenka kriminality.... -- Praha : Generální prokuratura ČSSR, 1969-1991.
- 11 European Sourcebook of Crime and Criminal Justice Statistics – 2006 *** Dostupné z <http://www.europeansourcebook.org/index.html>

B. Internetové stránky:

- 12 http://zpravy.idnes.cz/devianty-trestame-prilis-mirne-tvrdi-sexuolog-weiss-p0u-domaci.asp?c=A080613_180102_krimi_zra
- 13 http://zpravy.idnes.cz/prvni-detenci-ustav-je-pripraven-na-dusevne-chore-pachatele-p5a-domaci.asp?c=A081215_153215_domaci_cen
- 14 http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=3073,67701349,3073_69767077&_dad=portal&_schema=PORTAL
- 15 <http://trestni.juristic.cz/484655/clanek/trz>
- 16 <http://hydraulika.fsv.cvut.cz/Predmety/HEMM/DATA.DOC>
- 17 fsi.utc.sk/kkm/zamestnanci/novak/p_09.doc
- 27 Statistická ročenka kriminality 1995-2008, dostupno z <http://portal.justice.cz/ms/ms.aspx?j=33&o=23&k=3397&d=47145>

C. Ostatní literatura

- 18 Novotný, O. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. 4. přepracované vydání Praha: ASPI, 2003. 435 s.
- 19 Statistická analýza experimentálních dat : Milan Meloun, Jiří Militký. -- Vyd. 2., upr. a rozš.. -- Praha : Academia, 2004. -- 953 s. ; ISBN: 80200-1254-0
- 20 Matematickostatistické metody v kriminologii a sociální prevenci / Stanislav Musil. -- Praha : Institut pro kriminologii a sociální prevenci, [1993]. -- 73 s.
- 21 Matematické a statistické výpočty v Microsoft Excelu : určeno pro Microsoft Excel 95, 97 i 2000 / Zdeněk Šťastný. -- Vyd. 1.. -- Praha : Computer Press, 1999. -- xii, 254 s
- 22 Československá kriminologie / Jiří Nezkusil a kol.. -- 1. vyd.. -- Praha : Panorama, 1978. -- 270 s.
- 23 Sborník statí pracovníků Výzkumného ústavu kriminologického při generální prokuratuře ČSSR. -- Praha : Generální prokuratura ČSSR, 1978. -- 125 s.
- 24 Československá kriminologie : Aktuální problémy / Zprac. kol. pod ved. Alfréda Kudlíka, Jiřího Nezkusila a Gustava Přenosila. -- 1. vyd.. -- Praha : Orbis, 1971.
- 25 Kraus, B., Poláčková, V., V. et al. Člověk, prostředí, výchova. Brno. Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2
- 26 Nevoránek, J. Metodické pokyny pro zpracování bakalářských prací. Brno : IMS, 2004.

Přílohy

Stíhano osob celkem

Rok	1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990
§118 Nedovolené podnikání				279	390	439	377	325	214	147	115	137	124	122	108	120	102	84	113	119	45		33
§ 121 Poškození spotřebitele	85	60	74	105	110	95	103	135	112	105	72	62	80	76	81	74	79	53	77	76	63		58
§ 124 Porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou	42	82	133	94	76	70	80	127	145	217	234	239	289	253	201	237	260	354	256	161	135		94
§ 125 Narušování řízení, plánování a kontroly národního hospodářství	2	3	5	22	11	25	39	22	24	23	12	48	31	21	34	53	56	44	58	67	166		108
§ 132 Rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví	17680	22115	16805	17472	17354	17255	16666	16524	14949	14121	13948	13875	15257	16453	19249	18027	17665	17282	18669	18780	19273	18273	10284
§148 Zkrácení daně				144	136	105	91	78	125	124	150	171	148	81	11	112	134	184	101	68	58		29
§§ 155, 156 Útok na veřejného činitele	2299	3460	3693	3161	3341	2995	2648	2577	2153	1914	2070	1683	1731	1909	1902	2096	1876	1979	1833	1704	1767	1566	1572
§§ 158, 159 Zneužívání pravomoci a maření úkonu veřejného činitele	21	17	40	62	50	52	38	44	43	32	31	31	44	67	73	118	89	104	114	120	94		67
§§ 160, 161, 162 Přijímání úplatku, podplácení a nepřímé úplatkařství	50	45	60	147	125	49	123	158	168	139	175	147	268	285	305	315	420	536	606	571	427		244
§ 179 Obecné ohrožení	37	78	78	66	85	62	66	57	49	46	35	42	65	50	60	47	48	47	56	36	53		33
§ 180 Obecné ohrožení	1098	1062	1349	1461	1599	1588	1493	1556	1579	1328	1188	1042	1017	994	898	887	857	923	822	723	604		455
§ 201 Opilství	5497	6107	7148	7754	8791	7545	6704	6909	6744	7231	8037	6945	7561	8303	7778	8993	8235	7960	7644	7169	7296	6564	2441
§ 202 Výtržnictví	1530	1252	2342	3258	3359	3974	5563	6757	6934	6413	6035	4796	5050	5470	5446	6301	6506	6638	6759	5996	6252	4468	3468
§ 203 Příživnictví	1060	894	2379	4066	4593	4365	3944	4424	4110	3538	3522	3206	3494	3548	3632	3840	3846	3525	3427	3188	2791	2691	591
§ 219 Vražda	124	112	133	116	133	136	133	142	102	94	120	104	111	122	116	153	129	119	115	117	95	125	159
§§ 221, 222 Ublížení na zdraví	7822	8159	9244	9322	8584	7873	7724	8266	7161	6869	6933	6231	6677	6167	5660	6210	6434	6661	5972	5556	5722	4861	6737
§ 225 Rvačka	1018	955	1070	791	1011	784	700	777	518	412	332	280	297	167	196	199	180	227	155	59	124		72
§ 234 Loupež	652	778	755	751	647	538	510	528	461	683	667	616	733	775	791	943	963	1025	930	954	920	1016	3135
§ 241 Znásilnění	686	742	903	909	877	845	767	716	629	557	575	583	591	527	580	707	623	667	654	582	651	565	781
§§ 242, 243 Pohlavní zneužívání	1259	1113	1421	1611	1928	1722	1597	1565	1449	1319	1225	1177	1152	1090	1119	1138	1192	1126	983	1038	1003	975	651
§ 247 Krádež	15162	19826	10331	10546	9988	10992	10856	10581	9544	9869	9905	10435	11726	14335	16545	15677	16382	16055	17350	18148	18435	20107	9446
§§ 248, 250 Zpronevěra a podvod	830	914	724	868	889	949	963	1047	1075	980	980	943	1056	1062	1166	1334	1515	1533	1616	1617	1747	1641	2985
Hlava II. Trestné činy hospodářské	23060	27979	21750	22293	22360	22700	21432	22434	20151	18786	18196	18226	20599	21164	23916	22895	22782	24201	24452	24125	24596		12762
Hlava III. Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných	2996	4301	4689	4544	4642	4134	3895	3957	3444	3317	3433	3003	3269	3524	3703	4130	4177	4490	4577	4486	4435		3143
Hlava IV. Trestné činy obecné nebezpečné	1575	1638	2287	2627	2942	2965	2814	2859	2772	2543	2229	1999	2010	1982	1929	2051	2084	2615	2385	2045	1716		1327
Hlava V. Trestné činy hrubě narušující občanské soužití	8846	9264	22044	27032	26505	24683	25797	27627	25394	24023	23943	20351	22035	23538	22519	25035	24136	24169	23570	21892	22133		11816
Hlava VI. Trestné činy proti rodině a mládeži	2547	3058	3268	2969	3320	3223	2742	3100	2973	2678	2452	2586	3101	3175	3646	3723	4027	3809	4044	4072	4416		5462
Hlava VII. Trestné činy proti životu a zdraví	20748	21323	22866	22272	21623	20279	18994	20333	18339	17383	16564	14745	14315	13405	12392	13064	12814	13182	12007	11630	12289		12981
Hlava VIII. Trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti	3645	3684	4421	4778	4946	4595	4474	4330	3984	3993	3885	3785	3863	3934	4123	4604	4745	5003	4705	4786	4828		8650
Hlava IX. Trestné činy proti majetku	19056	24744	12170	11843	11427	12348	12228	12061	11039	11260	11289	11795	13244	15946	18328	17537	18500	18193	19578	20381	20813		18768
Hlava X. Trestné činy proti lidskosti	9	5	25	41	27	29	48	55	52	45	55	47	50	66	37	39	103	91	92	106	40		10
Stíhaných osob celkem (hlava II.-X.)	82482	95996	93520	98399	97792	94956	92424	96756	88148	84028	82046	76537	82486	86734	90593	93078	93368	95753	95410	93523	95266		74919

Stíháno mladistvých

Rok	1968 M	1969 M	1970 M	1971 M	1972 M	1973 M	1974 M	1975 M	1976 M	1977 M	1978 M	1979 M	1980 M	1981 M	1982 M	1983 M	1984 M	1985 M	1986 M	1987 M	1988 M	1989 M	1990 M
§118 Nedovolené podnikání																							
§ 121 Poškození spotřebitele																							
§ 124 Porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou																							
§ 125 Narušování řízení, plánování a kontroly národního hospodářství	1639	1872	1321																				
§ 132 Rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví				1364	1288	953	822	811	535	448	424	417	503	602	839	742	797	793	993	939	1022		264
§148 Zkrácení daně																							
§§ 155, 156 Útok na veřejného činitele	109	244	140	87	100	68	98	82	46	44	53	35	54	73	67	54	75	72	66	69	62		46
§§ 158, 159 Zneužívání pravomoci a maření úkonu veřejného činitele																							
§§ 160, 161, 162 Přijímání úplatku, podplácení a nepřímé úplatkařství																							
§ 179 Obecné ohrožení	3	10	7	6	2	9	5	6	8														
§ 180 Obecné ohrožení	18	17	18	24	28	38	27	11	14	0													
§ 201 Opilství	173	180	154	153	164	140	126	119	127	132	102	113	115	148	172	157	162	154	159	177	172		46
§ 202 Výtržnictví	164	116	233	289	277	297	413	521	404	328	283	217	281	344	357	392	395	413	465	440	496		235
§ 203 Příživnictví	81	45	190	317	407	414	382	401	313	245	272	224	275	339	338	295	288	271	243	238	158		30
§ 219 Vražda	4	5	3	5	4	7	3	2	2	1	4	3	11	3	5	3	12	10	3	8	7		7
§§ 221, 222 Ublížení na zdraví	617	589	633	713	601	552	508	499	365	326	308	275	368	324	292	354	394	415	322	345	356		302
§ 225 Rvačka	72	73	75	58	72	58	56	52	37	12	17	11	22	13	8	11	14	17	12	6	7		13
§ 234 Loupež	134	176	173	196	185	153	125	117	93	139	144	116	173	172	197	230	262	309	295	276	267		290
§ 241 Znásilnění	83	97	133	132	164	156	123	124	69	43	49	65	63	60	90	109	94	82	72	71	108		71
§§ 242, 243 Pohlavní zneužívání	322	235	308	425	564	529	482	419	380	377	340	316	346	305	284	288	351	334	271	299	316		166
§ 247 Krádež	1143	1294	764	867	981	782	820	826	557	515	563	566	611	794	858	946	857	902	1184	1068			2171
§§ 248, 250 Zpronevěra a podvod																							
Hlava II. Trestné činy hospodářské	1997	2277	1577	1502	1441	1072	951	937	640	524	511	496	581	700	939	863	877	921	1143	1110	1158		331
Hlava III. Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných	161	299	262	186	187	148	165	176	108	111	120	117	142	182	237	218	270	269	369	322	296		185
Hlava IV. Trestné činy obecně nebezpečné	39	50	44	57	56	75	44	44	40	18	33	29	18	35	44	71	105	207	210	166	81		33
Hlava V. Trestné činy hrubě narušující občanské soužití	434	377	1632	2066	1901	1676	1798	1815	1386	1215	1191	990	1312	1629	1529	1515	1510	1640	1760	1727	1761		901
Hlava VI. Trestné činy proti rodině a mládeži					12	16	13	43	27	30	44	50	38	40	47	60	65	54	66	62	76		20
Hlava VII. Trestné činy proti životu a zdraví	1264	1269	1377	1365	1294	1211	1024	982	822	673	588	500	628	572	503	580	629	676	569	601	653		563
Hlava VIII. Trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti	670	621	784	947	1124	1035	922	809	712	711	662	630	748	740	753	873	964	1130	1037	1089			869
Hlava IX. Trestné činy proti majetku				953	1060	849	872	888	626	551	607	623	687	888	956	1036	982	1002	1320	1222			2650
Hlava X. Trestné činy proti lidskosti	1508	1784	1030																				1
Stíhaných osob celkem (hlava II.-X.)	6073	6677	6706	7076	7075	6082	5789	5694	4361	3833	3756	3435	4154	4786	5008	5216	5402	5899	6474	6299	4025		5553

Rok	1994 M	1995 M	1996 M	1997 M	1998 M	1999 M	2000 M	2001 M	2002 M	2003 M	2004 M	2005 M	2006 M	2007 M
§118 Nedovolené podnikání	0	1	1	1	2	1	2	2	0	3	2	0	0	0
§ 121 Poškození spotřebitele												0	0	0
§ 124 Porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou		2	0	2	1	1	4					0	0	0
§ 125 Narušování řízení, plánování a kontroly národního hospodářství								0	1	0	0	0	0	0
§ 132 Rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví														
§148 Zkrácení daně	2	2	0	1	1	1	1	1	1	0	1	0	0	0
§§ 155, 156 Útok na veřejného činitele	143	158	155	125	65	27	41	33	34	34	53	29	31	26
§§ 158, 159 Zneužívání pravomoci a maření úkonu veřejného činitele	1	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0
§§ 160, 161, 162 Přijímání úplatku, podplácení a nepřímé úplatkařství	7	3	4	1	2	1	1	7	1	2	0	0	0	0
§ 179 Obecné ohrožení	8											0	1	4
§ 180 Obecné ohrožení	1											1	10	1
§ 201 Opilství	47	45	45	34	32	26	20	10	15	18	16	25	34	127
§ 202 Výtržnictví	437	854	894	947	672	669	683	17	620	597	635	569	505	634
§ 203 Přiznivnictví														
§ 219 Vražda	19	17	14	8	17	8	7	6	7	9	13	8	3	6
§§ 221, 222 Ublížení na zdraví	579	755	798	662	476	479	421	440	397	412	423	393	317	394
§ 225 Rvačka												5	4	3
§ 234 Loupež	480	636	642	617	511	442	368	456	483	626	570	515	482	453
§ 241 Znásilnění	72	57	58	29	42	27	27	20	18	22	24	27	22	30
§§ 242, 243 Pohlavní zneužívání	217	250	225	198	166	158	156	165	163	184	139	135	122	147
§ 247 Krádež	7359	9313	8667	7708	5969	4984	4849	4930	3475	3427	2825	2491	2397	2304
§§ 248, 250 Zpronevěra a podvod	351	392	366	309	232	222	237	284	151	100	83	112	80	80
Hlava II. Trestné činy hospodářské	39	37	24	14	42	41	53	45	44	42	53	58	57	40
Hlava III. Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných	456	460	975	823	323	348	338	324	253	213	252	224	242	228
Hlava IV. Trestné činy obecně nebezpečné	196	259	339	379	417	399	428	370	396	484	345	203	583	1511
Hlava V. Trestné činy hrubě narušující občanské soužití	658	1124	1121	1236	884	876	842	861	733	740	734	681	600	845
Hlava VI. Trestné činy proti rodině a mládeži	55	53	53	83	76	93	91	92	82	76	52	38	35	23
Hlava VII. Trestné činy proti životu a zdraví	801	955	1012	846	655	586	535	532	481	490	486	463	372	451
Hlava VIII. Trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti	2592	3162	3124	2852	2454	2079	1817	1829	1803	1958	1547	1401	1208	1335
Hlava IX. Trestné činy proti majetku	10787	11134	10246	9313	7184	6046	6032	6271	4474	4475	3711	3309	3149	3727
Hlava X. Trestné činy proti lidskosti	23	60	54	64	75	60	40	60	44	36	30	18	14	11
Stíhaných osob celkem (hlava II.-X.)	15607	17244	16948	15610	12110	10528	10176	10384	8310	8514	7210	6395	6260	8171

Pod vlivem alkoholu

Rok	1968 A	1969 A	1970 A	1971 A	1972 A	1973 A	1974 A	1975 A	1976 A	1977 A	1978 A	1979 A	1980 A	1981 A	1982 A	1983 A	1984 A	1985 A	1986 A	1987 A	1988 A	1989 A	1990 A
§118 Nedovolené podnikání				1	0	0	1	1	1	0	0	0	0			0	0	0	0	0	0	0	0
§ 121 Poškození spotřebitele	1	2	1	1	1	0	4	0	0	1	4	0	0			0	2	0	2	2	1	0	1
§ 124 Porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou	0	0	0	1	5	0	0	0	1	0	0	0	1			0	0	1	0	0	0	0	0
§ 125 Narušování řízení, plánování a kontroly národního hospodářství	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0			0	0	0	0	0	0	0	0
§ 132 Rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví	1099	1508	1165	1106	1039	979	865	878	766	722	852	740	907			845	877	970	986	927	896	914	423
§148 Zkrácení daně				2	1	0	0	0	0	0	0	0	0			0	0	0	0	2	1	0	0
§§ 155, 156 Útok na veřejného činitele	1693	2443	2649	2283	2478	2299	1974	1894	1606	1409	1507	1203	1313			1663	1408	1514	1367	1257	1299	1116	1121
§§ 158, 159 Zneužívání pravomoci a maření úkonu veřejného činitele	0	0	2	2	2	2	2	0	1	4	0	4	7			46	37	40	41	42	37	41	13
§§ 160, 161, 162 Přijímání úplatku, podplácení a nepřímé úplatkařství		7	9	13	14	9	10	12	16	16	39	36	35			25	36	25	30	30	30	21	12
§ 179 Obecné ohrožení	12	25	23	18	35	25	18	11	16	19	10	11	16			18	17	14	19	11	17	6	6
§ 180 Obecné ohrožení	36	47	76	88	82	83	74	56	72	61	53	49	44			44	48	46	36	39	36	23	16
§ 201 Opilství	5306	5940	6884	7488	8615	7429	6597	6778	6652	7156	7907	6844	7435			8890	8112	7849	7503	7027	7178	6493	2377
§ 202 Výtržnictví	1145	908	1616	2251	2502	2940	4025	5004	5180	4822	4565	3481	3749			4738	4812	5062	4976	4273	4516	3212	2310
§ 203 Přiznivnictví	125	110	273	337	227	166	161	145	124	148	114	120	127			101	118	122	113	73	77	80	12
§ 219 Vražda	31	25	29	50	40	30	34	33	27	32	29	38	29			45	50	47	45	44	32	45	51
§§ 221, 222 Ubližení na zdraví	3669	3846	4364	4016	3879	3574	3352	3267	2843	2708	2754	2536	2462			2469	2547	2490	2308	2065	2031	1827	1896
§ 225 Rvačka	723	719	829	527	622	542	495	517	349	266	227	179	155			137	111	97	91	41	83	43	30
§ 234 Loupež	296	304	335	282	231	206	181	211	197	285	269	224	299			383	368	405	349	371	343		608
§ 241 Znásilnění	269	318	421	366	352	337	318	264	270	246	266	237	272			295	284	336	306	265	261		220
§§ 242, 243 Pohlavní zneužívání	166	165	219	227	252	203	198	205	195	144	142	167	152			166	147	149	124	149	132		79
§ 247 Krádež	930	1035	660	644	673	707	767	741	660	755	793	739	804			887	968	950	928	941	936		2077
§§ 248, 250 Zpronevěra a podvod	37	51	36	39	24	33	38	28	41	29	30	28	30			40	54	39	34	24	38		46
Hlava II. Trestné činy hospodářské	2426	3040	1766	1448	1382	1236	1104	1161	1033	982	1086	947	1134			1145	1130	1226	1272	1168	1098	1132	524
Hlava III. Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných	1757	2547	2758	2416	2591	2394	2078	1983	1700	1493	1605	1306	1421			1821	1559	1665	1528	1391	1436	1238	1218
Hlava IV. Trestné činy obecně nebezpečné	78	90	158	131	140	131	116	89	116	101	81	83	74			87	101	168	154	120	92	62	43
Hlava V. Trestné činy hrubě narušující občanské soužití	6873	7458	11886	13874	14610	13478	12817	14741	14480	14439	14856	12338	13355			15719	15038	15070	14549	13142	13496	11396	5619
Hlava VI. Trestné činy proti rodině a mládeži	80	125	164	101	90	97	77	100	103	108	110	111	90			109	137	92	114	115	130	88	64
Hlava VII. Trestné činy proti životu a zdraví	5430	5745	6351	766	5518	4946	4603	4575	3905	3634	3628	3330	3154			3147	3170	3078	2817	2500	2606	2307	2425
Hlava VIII. Trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti	1104	1241	1555	1470	1425	1333	1261	1242	1170	1205	1269	1185	1243			1549	1538	1659	1517	1474	1476		1617
Hlava IX. Trestné činy proti majetku	1502	1731	931	744	739	790	853	835	758	852	880	829	897			1000	1119	3264	1025	1019	1052		2675
Hlava X. Trestné činy proti lidskosti	2	1	6	12	7	9	29	24	29	24	26	22	30			19	50	19	54	38	23		4
Stíhaných osob celkem (hlava II.-X.)	19252	21978	25575	20962	26502	24414	22938	24750	23294	22838	23541	20151	21398			24596	23842	26241	23030	20967	21409	16223	14189

Rok	1994 A	1995 A	1996 A	1997 A	1998 A	1999 A	2000 A	2001 A	2002 A	2003 A	2004 A	2005 A	2006 A	2007 A
§118 Nedovolené podnikání	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
§ 121 Poškození spotřebitele												0	0	0
§ 124 Porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou		0	1	0	0	0	0					0	0	0
§ 125 Narušování řízení, plánování a kontroly národního hospodářství								0	0	0	0	0	0	0
§ 132 Rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví														
§148 Zkrácení daně	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
§§ 155, 156 Útok na veřejného činitele	1707	1677	1232	1162	403	240	246	209	213	232	197	214	201	191
§§ 158, 159 Zneužívání pravomoci a maření úkonu veřejného činitele	4	3	3	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
§§ 160, 161, 162 Přijímání úplatku, podplácení a nepřímé úplatkařství	19	17	34	23	19	17	15	11	11	5	10	9	8	8
§ 179 Obecné ohrožení	3											0	0	1
§ 180 Obecné ohrožení	3											2	21	1
§ 201 Opilství	1289	1359	1447	1500	1754	1365	1388	1314	1689	1398	1577	1569	2585	9662
§ 202 Výtržnictví	1291	1310	1124	1172	741	786	824	827	955	971	984	947	905	790
§ 203 Příživnictví														
§ 219 Vražda	20	21	24	18	19	14	19	3	11	10	8	10	14	17
§§ 221, 222 Ublížení na zdraví	1185	1148	873	797	553	514	479	382	533	547	511	504	447	387
§ 225 Rvačka												5	16	2
§ 234 Loupež	101	112	108	104	90	79	54	64	48	57	77	56	40	35
§ 241 Znásilnění	38	42	37	33	31	23	16	28	12	19	18	19	18	16
§§ 242, 243 Pohlavní zneužívání	21	33	15	14	16	15	7	9	6	10	12	12	7	8
§ 247 Krádež	929	643	610	480	357	278	220	180	177	202	176	161	180	108
§§ 248, 250 Zpronevěra a podvod	26	8	11	22	6	12	4	3	4	3	2	5	2	2
Hlava II. Trestné činy hospodářské	0	3	3	0	0	0	0	1	0	2	0	0	0	0
Hlava III. Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných	1956	1982	1640	1574	835	680	701	637	740	807	917	915	882	855
Hlava IV. Trestné činy obecně nebezpečné	47	49	34	39	30	31	34	29	26	27	30	33	256	1420
Hlava V. Trestné činy hrubě narušující občanské soužití	2833	2994	2881	3038	2768	2407	2462	2412	2562	2623	2867	2740	3702	10612
Hlava VI. Trestné činy proti rodině a mládeži	10	17	17	20	25	21	7	27	17	18	18	59	64	83
Hlava VII. Trestné činy proti životu a zdraví	1748	1657	1300	1228	1032	857	815	774	845	833	759	747	676	587
Hlava VIII. Trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti	692	632	553	494	444	327	242	284	269	251	300	251	226	161
Hlava IX. Trestné činy proti majetku	1792	1324	1236	1090	778	721	575	549	450	462	435	421	439	421
Hlava X. Trestné činy proti lidskosti	4	12	24	16	18	4	6	15	15	19	4	16	16	14
Stíhaných osob celkem (hlava II.-X.)	9082	8670	7688	7499	5930	5048	4842	4728	4924	5042	5330	5182	6261	14153

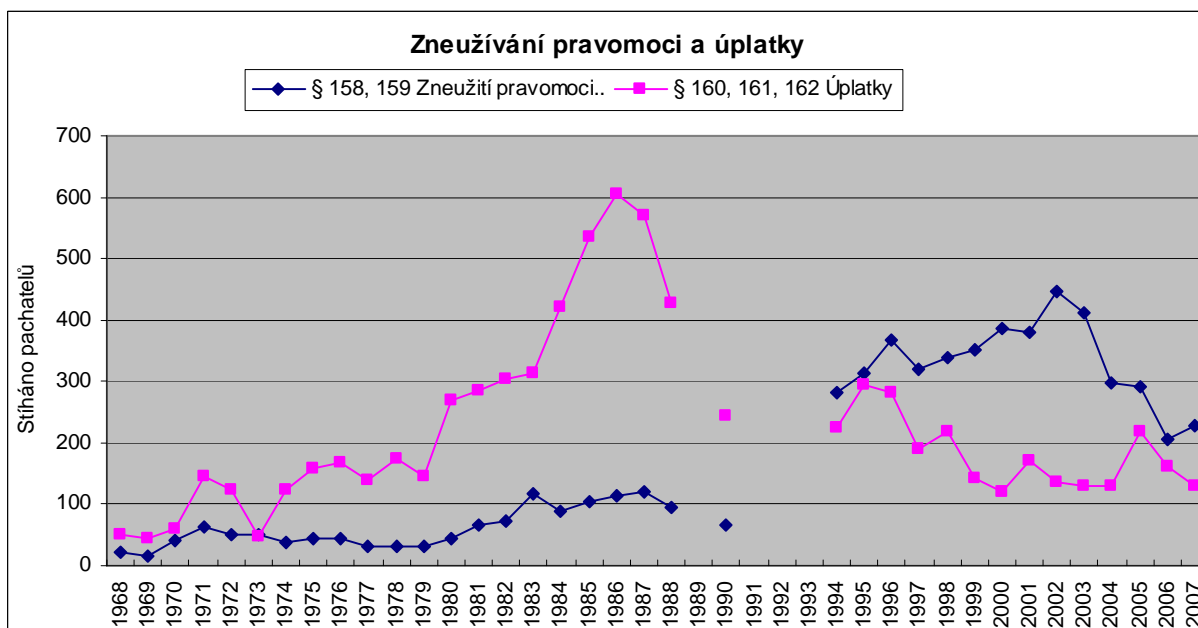
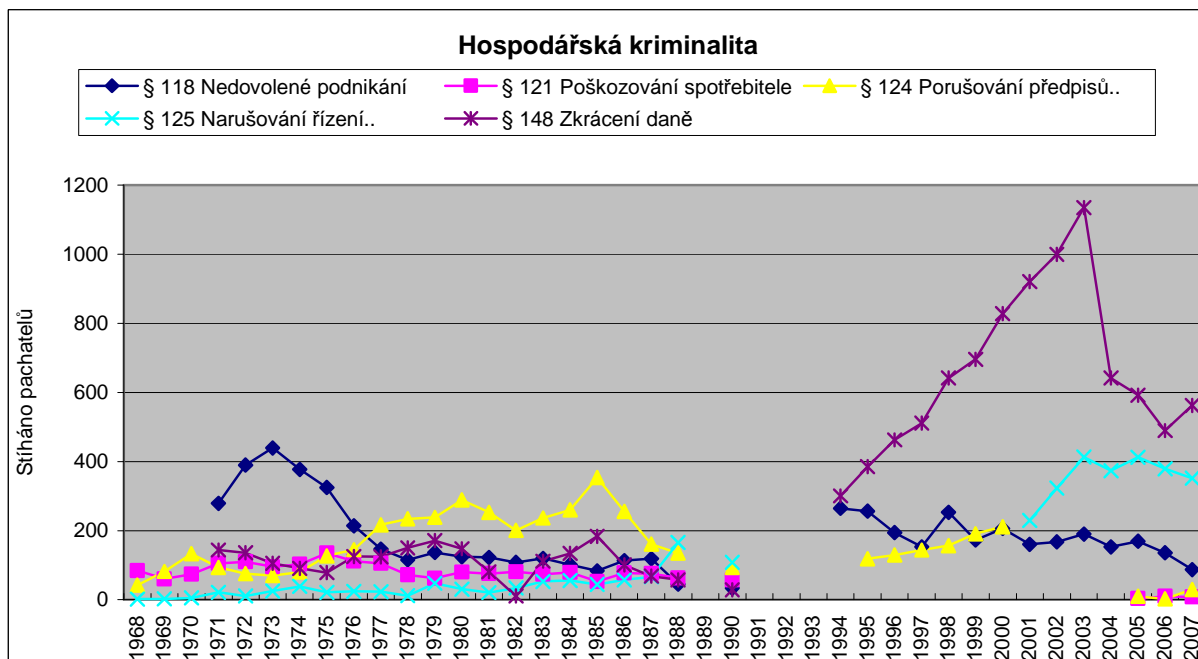
Recidivisté

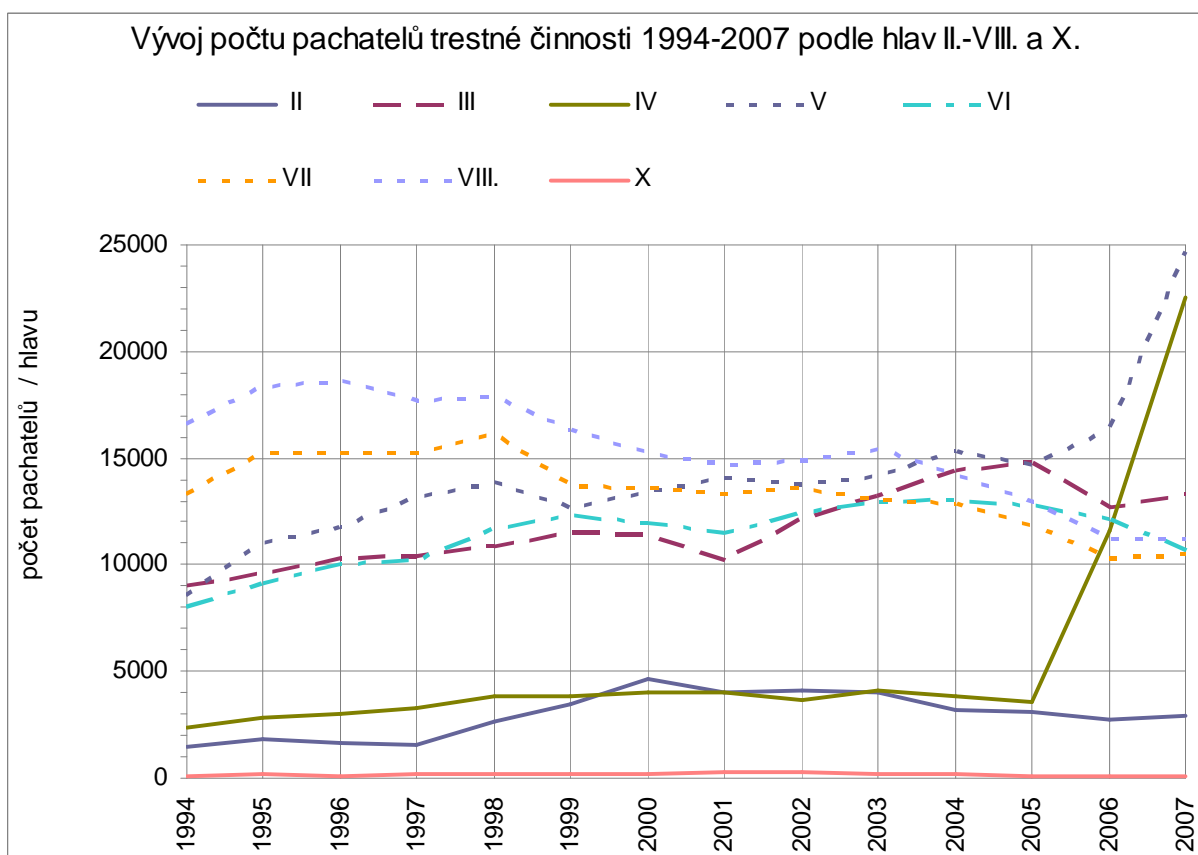
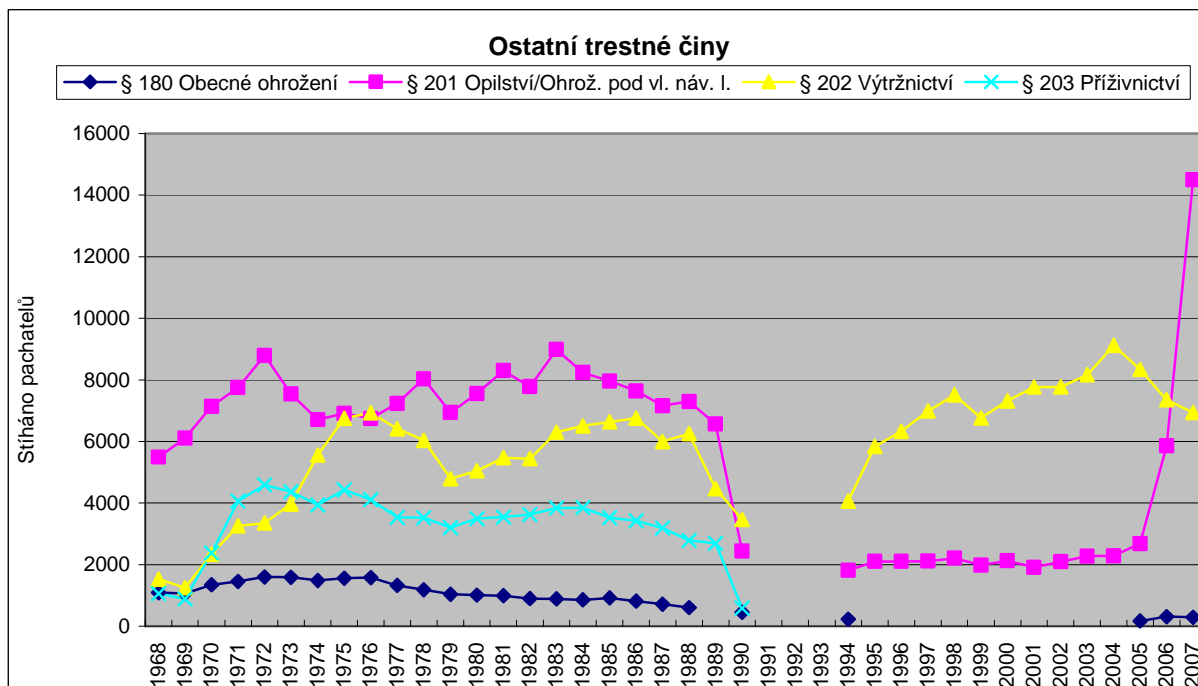
Rok	1968 R	1969 R	1970 R	1971 R	1972 R	1973 R	1974 R	1975 R	1976 R	1977 R	1978 R	1979 R	1980 R	1981 R	1982 R	1983 R	1984 R	1985 R	1986 R	1987 R	1988 R	1989 R	1990 R
§118 Nedovolené podnikání				92	115	126	81	69	51	45	29	36	21	33	39	10	13	12	7	12	5		0
§ 121 Poškození spotřebitele	18	14	15	32	26	10	18	23	28	21	18	11	15	11	14	9	2	2	9	4	4		1
§ 124 Porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou	5	12	27	7	6	11	16	15	15	25	25	21	34	18	21	5	7	7	6	3	7		3
§ 125 Narušování řízení, plánování a kontroly národního hospodářství	0	0	1	2	5	1	4	5	3	2	1	7		4	2	2	1	3	0	3	2		0
§ 132 Rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví	3626	4219	3701	4538	4828	4611	4317	4413	4114	3992	3877	3678	3858	3819	4323	2953	3000	2975	3139	3182	3024		894
§148 Zkrácení daně				33	19	22	12	11	21	24	36	24	29	14	20	5	4	14	4	5	3		1
§§ 155, 156 Útok na veřejného činitele	912	1483	1751	1587	1650	1517	1378	1378	1185	1072	1180	983	946	1058	1059	892	744	772	768	747	702		564
§§ 158, 159 Zneužívání pravomoci a maření úkonu veřejného činitele	2	2	6	14	11	4	10	4	4	7	6	11	8	19	20	19	13	19	16	25	18		4
§§ 160, 161, 162 Přijímání úplatku, podplácení a nepřímé úplatkařství	5	12	23	32	32	13	30	18	27	28	49	52	59	58	50	19	36	27	23	25	28		1
§ 179 Obecné ohrožení	9	14	12	12	26	23	15	13	11	20	9	12	15	11	14	13	12	11	18	10	19		2
§ 180 Obecné ohrožení	127	137	212	216	228	244	190	209	282	253	226	190	141	192	164	47	46	48	57	35	21		5
§ 201 Opilství	1647	2094	2561	2810	3252	2868	2590	2389	2668	2956	3235	2824	2527	3256	3001	1345	1281	1072	1226	1230	1025		259
§ 202 Výtržnictví	678	485	920	1416	1601	1990	4730	3394	3672	3427	3347	2684	2763	2952	2865	2403	2478	2618	2618	2265	2041		814
§ 203 Přiznivnictví	515	481	1400	2501	3001	2981	2667	2943	2840	2532	2436	2203	2383	2317	2384	2191	2281	2089	1946	1788	1476		14
§ 219 Vražda	37	22	29	37	41	29	40	40	34	35	46	34	37	46	46	52	51	37	36	43	30		57
§§ 221, 222 Ublížení na zdraví	1902	2451	3067	3407	3327	3144	3123	2830	3048	3006	2947	2715	2317	2583	2344	1570	1591	1503	1535	1429	1217		861
§ 225 Rvačka	214	292	309	244	344	244	268	216	211	175	140	126	78	59	70	45	37	35	16	12	27		7
§ 234 Loupež	234	299	280	303	272	243	220	266	212	362	336	317	344	355	343	393	359	411	349	379	415		761
§ 241 Znásilnění	203	214	279	307	335	285	252	251	249	232	243	254	261	199	228	214	221	225	237	212	237		182
§§ 242, 243 Pohlavní zneužívání	317	270	399	459	579	486	456	479	448	418	383	366	373	352	325	247	266	230	211	225	243		133
§ 247 Krádež	1875	2116	1527	2287	2431	2590	2732	2588	2643	2674	2698	2613	2737	2892	2962	2606	2928	2833	2771	2935	2790		4405
§§ 248, 250 Zpronevěra a podvod	320	318	317	470	459	509	511	496	590	538	519	511	565	564	604	535	577	584	578	606	609		216
Hlava II. Trestné činy hospodářské	4934	5804	4944	5660	6038	5641	5381	5405	5279	5109	4919	4742	4742	4810	5420	3395	3430	3442	3591	3692	3398		930
Hlava III. Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných	1173	1823	2170	2223	2237	2038	1934	1931	1753	1670	1809	1626	1629	1704	1795	1483	1396	1474	1452	1507	1373		792
Hlava IV. Trestné činy obecně nebezpečné	213	246	387	426	525	491	509	427	539	525	483	386	311	421	397	178	180	330	382	284	188		44
Hlava V. Trestné činy hrubě narušující občanské soužití	3040	3408	7454	10329	11030	10842	11343	11524	12009	11487	11405	9746	9685	10592	10037	7295	7392	7183	7142	6606	5665		1551
Hlava VI. Trestné činy proti rodině a mládeži	744	1160	1419	1314	1466	1404	1203	1348	1297	1210	1026	1125	1127	1350	1642	1205	1317	1279	1368	1372	1344		935
Hlava VII. Trestné činy proti životu a zdraví	3591	4463	5350	5606	5656	5054	5174	4566	5027	4837	4738	4204	3411	3820	3482	2016	2010	1869	1931	1815	1556		1101
Hlava VIII. Trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti	1090	1118	1466	1689	1787	1565	1552	1551	1526	1624	1620	1587	1600	1562	1583	1448	1499	1547	1431	1557	1538		1782
Hlava IX. Trestné činy proti majetku	2613	3022	2085	2883	3019	3202	3390	3223	365	3375	3373	3283	3463	3645	3755	3264	3642	3540	3476	3670	3526		5049
Hlava X. Trestné činy proti lidskosti	4	1	9	16	12	10	28	28	20	23	21	23	25	30	15	16	36	35	24	21	11		2
Stíhaných osob celkem (hlava II.-X.)	17402	21045	25284	30146	31770	30247	30514	30003	27815	29860	29394	26722	25993	27934	28126	20300	20902	20699	20797	20524	18599		12186

Rok	1994 R	1995 R	1996 R	1997 R	1998 R	1999 R	2000 R	2001 R	2002 R	2003 R	2004 R	2005 R	2006 R	2007 R
§118 Nedovolené podnikání	4	2	4	5	1	2	3	2	2	14	8	5	4	5
§ 121 Poškození spotřebitele												0	0	0
§ 124 Porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou		2	1	0	1	2	0					0	0	0
§ 125 Narušování řízení, plánování a kontroly národního hospodářství								1	4	3	2	1	8	2
§ 132 Rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví														
§148 Zkrácení daně	2	6	7	3	9	11	8	3	8	7	2	3	6	5
§§ 155, 156 Útok na veřejného činitele	256	320	288	294	176	107	101	77	101	119	130	113	98	71
§§ 158, 159 Zneužívání pravomoci a maření úkonu veřejného činitele	2	2	0	1	2	0	2	3	1	3	1	0	0	0
§§ 160, 161, 162 Přijímání úplatku, podplácení a nepřímé úplatkařství	4	5	9	6	6	12	6	12	7	3	4	8	4	1
§ 179 Obecné ohrožení	1											1	0	0
§ 180 Obecné ohrožení	3											0	6	0
§ 201 Opilství	85	65	84	79	127	115	105	97	87	100	127	153	158	402
§ 202 Výtržnictví	213	276	283	283	200	260	250	248	312	327	389	320	258	176
§ 203 Příživnictví														
§ 219 Vražda	20	17	19	16	6	16	16	10	12	19	13	13	16	11
§§ 221, 222 Ublížení na zdraví	265	273	282	367	324	280	370	274	372	377	443	429	287	217
§ 225 Rvačka												0	0	2
§ 234 Loupež	256	261	313	320	329	303	286	260	275	339	352	269	258	202
§ 241 Znásilnění	44	51	44	47	58	27	33	32	36	40	32	41	25	18
§§ 242, 243 Pohlavní zneužívání	36	61	54	55	48	41	33	28	34	20	35	22	19	11
§ 247 Krádež	2954	3402	3689	3965	3737	3860	3728	3728	4057	3968	3949	3469	2959	2870
§§ 248, 250 Zpronevěra a podvod	391	507	593	653	652	742	1029	1016	1113	823	1021	1211	1258	874
Hlava II. Trestné činy hospodářské	15	17	19	25	27	40	52	51	45	53	40	35	39	32
Hlava III. Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných	546	706	789	876	793	948	983	845	1104	1218	1507	1472	1174	549
Hlava IV. Trestné činy obecně nebezpečné	80	106	91	99	133	156	177	225	211	213	282	199	411	1117
Hlava V. Trestné činy hrubě narušující občanské soužití	355	432	463	490	439	452	452	439	503	533	624	563	485	638
Hlava VI. Trestné činy proti rodině a mládeži	649	760	929	1016	1101	1212	1108	1077	1084	1225	1348	1339	1118	836
Hlava VII. Trestné činy proti životu a zdraví	364	381	383	493	426	365	450	252	433	453	534	498	341	285
Hlava VIII. Trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti	1374	1684	1706	1822	1761	1615	1450	1326	1422	1377	1381	1167	930	723
Hlava IX. Trestné činy proti majetku	3681	4312	4699	5027	4758	4985	5107	5076	5479	5303	5305	4982	4445	3957
Hlava X. Trestné činy proti lidskosti	1	4	4	1	3	7	4	4	13	13	10	5	4	7
Stíhaných osob celkem (hlava II.-X.)	7065	8402	9083	9849	9441	9780	9783	9295	10294	10388	11031	10260	8947	8144

Mladiství recidivisté

Rok	1968 M	1969 M	1970 M	1971 M	1972 M	1973 M	1974 M	1975 M	1976 M	1977 M	1978 M	1979 M	1980 M	1981 M	1982 M	1983 M	1984 M	1985 M	1986 M	1987 M	1988 M	1989 M	1990 M
§118 Nedovolené podnikání																							
§ 121 Poškození spotřebitele																							
§ 124 Porušování předpisů o oběhu zboží ve styku s cizinou																							
§ 125 Narušování řízení, plánování a kontroly národního hospodářství	349	352	254																				
§ 132 Rozkrádání majetku v socialistickém vlastnictví				355	371	251	207	237	126	118	103	86	103	137	195	156	182	176	208	213	221		45
§148 Zkrácení daně																							
§§ 155, 156 Útok na veřejného činitele	22	41	24	24	22	19	34	20	15	10	13	7	15	14	13	15	22	15	18	19	15		3
§§ 158, 159 Zneužívání pravomoci a maření úkonu veřejného činitele																							
§§ 160, 161, 162 Přijímání úplatku, podplácení a nepřímé úplatkařství																							
§ 179 Obecné ohrožení	2	1	2		1	3	1																
§ 180 Obecné ohrožení	0	1	2	1	4	1	4	0	2	0													
§ 201 Opilství	12	25	15	15	19	12	18	7	12	19	10	12	6	19	12	20	12	14	13	16	15		1
§ 202 Výtržnictví	17	18	29	56	62	60	94	96	87	77	54	44	33	49	54	66	80	62	76	80	64		10
§ 203 Přizivnictví	10	9	40	82	139	119	119	122	102	73	60	53	63	83	75	59	71	66	53	67	38		0
§ 219 Vražda	2	0	2		3	1		1	2		4	1	1	1	1	2	5	4	0	3	5		0
§§ 221, 222 Ublížení na zdraví	159	56	58	104	118	89	92	75	62	54	43	40	28	39	47	76	54	43	46	48	51		29
§ 225 Rvačka	17	7	6	6	7	8	6	9	5	1	1	2	1	4	1	2	4	0	1	0	0		0
§ 234 Loupež	41	42	36	46	53	43	27	30	21	44	34	22	32	33	45	53	55	65	60	70	65		52
§ 241 Znásilnění	10	13	27	18	36	24	18	21	7	9	13	11	15	12	12	17	18	13	11	13	22		4
§§ 242, 243 Pohlavní zneužívání	25	17	27	64	66	61	53	50	57	62	37	36	36	37	30	40	42	37	29	41	50		15
§ 247 Krádež	152	216	153	231	312	235	250	201	168	175	154	155	139	180	196	206	214	182	236	220			202
§§ 248, 250 Zpronevěra a podvod																							
Hlava II. Trestné činy hospodářské	377	411	287	375	399	274	222	252	142	132	114	92	110	147	211	166	189	194	226	234	229		45
Hlava III. Trestné činy proti pořádku ve věcech veřejných	30	52	62	64	46	44	48	47	24	23	21	25	34	30	45	44	51	48	53	56	56		9
Hlava IV. Trestné činy obecně nebezpečné	2	2	8	2	8	8	5	2	2	2	5	3	2	1	6	13	8	53	51	31	10		1
Hlava V. Trestné činy hrubě narušující občanské soužití	40	58	231	373	434	360	391	361	297	266	236	168	187	277	240	283	277	285	288	314	244		49
Hlava VI. Trestné činy proti rodině a mládeži	0	0	0		1	4	3	5	9	4	6	6	3	9	7	17	12	9	12	12	10		0
Hlava VII. Trestné činy proti životu a zdraví	201	73	80	144	159	119	121	93	83	66	63	47	37	52	58	87	70	55	57	65	61		31
Hlava VIII. Trestné činy proti svobodě a lidské důstojnosti	86	84	125	169	194	161	130	124	120	141	109	89	110	122	118	150	160	178	167	215			110
Hlava IX. Trestné činy proti majetku	0	0	0	230	329	243	272	212	187	183	163	169	146	198	213	222	238	196	260	250			233
Hlava X. Trestné činy proti lidskosti	200	296	186																				0
Stíhaných osob celkem (hlava II.-X.)	936	976	979	1357	1570	1213	1192	1096	864	817	717	599	629	836	898	982	1005	1018	1114	1177	610		478

Zdroj pro následující tabulky: Středisko Eurostat

Table 1 Crimes⁽¹⁾ recorded by the police: Total crime

Country	number of years in time series											annual			
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	to 2005	% change	R ² Value	Tendency
EU-27 (95-05, 14 countries)	16.585.646	16.364.469	16.507.072	16.686.477	16.531.465	16.808.627	17.347.113	17.622.766	17.568.723	17.335.007	16.834.937	11	0,59	0,53	↑
Belgium	:	:	:	:	:	1.015.011	988.246	1.042.086	1.026.452	1.017.324	989.153	6	:	0,02	^^
Bulgaria	196.346	184.975	228.219	163.988	145.035	148.915	147.022	146.929	143.921	142.093	137.800	6	-1,45	0,92	↓
Czech Republic	375.630	394.267	403.654	425.930	426.626	391.469	358.577	372.341	357.740	351.629	344.060	11	-1,54	0,47	↓
Denmark	538.963	528.488	531.102	499.167	494.191	504.231	473.290	491.511	486.174	474.419	432.704	11	-1,69	0,81	↓
Germany	6.668.717	6.647.598	6.586.165	6.456.996	6.302.316	6.264.723	6.363.865	6.507.394	6.572.135	6.633.156	6.391.715	11	:	0,08	^^
Estonia	39.570	35.411	40.972	45.721	51.539	57.799	58.497	53.293	53.595	53.048	52.916	3	:	:	:
Ireland	102.484	100.785	90.875	85.627	81.274	73.276	86.633	106.415	103.360	98.964	101.659	6	:	0,57	^^
Greece	329.110	349.476	377.749	385.681	373.680	369.137	439.629	441.138	441.839	405.627	455.952	11	2,88	0,77	↑
Spain	1.659.026	1.770.019	1.823.330	1.865.572	1.895.983	1.852.858	2.052.492	2.183.457	2.144.155	2.141.295	2.230.906	1	:	:	:
France	3.665.320	3.559.617	3.493.442	3.565.525	3.567.864	3.771.849	4.061.792	4.113.882	3.974.694	3.825.442	3.775.838	11	:	0,44	^^
Italy	2.267.488	2.422.991	2.440.754	2.425.748	2.373.966	2.205.782	2.163.826	2.231.550	2.456.887	2.417.716	2.579.124	2	:	:	:
Cyprus	4.033	4.529	3.910	4.316	4.212	4.340	4.506	4.758	7.256	7.615	7.241	3	:	:	:
Latvia	39.141	38.205	36.865	36.674	43.969	50.199	51.082	49.329	51.773	62.173	51.435	2	:	:	:
Lithuania	60.819	68.053	75.816	78.149	77.108	82.370	79.265	72.646	79.072	84.136	82.074	3	:	:	:
Luxembourg	28.380	27.566	24.355	27.155	26.957	22.816	22.646	26.046	26.163	26.907	25.321	4	:	:	:
Hungary	502.036	466.050	514.403	600.621	505.716	450.673	465.694	420.782	413.343	418.833	436.522	11	-2,31	0,47	↓
Malta	:	:	:	14.793	16.031	17.016	15.929	17.023	17.739	18.384	18.580	8	2,98	0,85	↑
Netherlands	1.226.700	1.189.200	1.226.000	1.225.599	1.291.161	1.315.396	1.363.248	1.383.594	1.350.681	1.295.619	1.228.271	11	:	0,30	^^
Austria	486.433	485.450	481.549	479.859	493.246	560.306	522.710	591.584	643.286	643.648	605.272	4	:	:	:
Poland	974.941	897.751	992.373	1.073.042	1.121.545	1.266.910	1.390.089	1.404.229	1.466.643	1.461.217	1.379.962	11	5,23	0,87	↑
Portugal	326.829	322.255	321.644	341.122	362.589	363.294	372.170	391.599	417.383	416.420	392.174	11	2,79	0,88	↑
Romania	297.046	321.651	361.061	399.105	363.690	353.745	340.414	312.204	276.841	231.637	208.239	11	:	0,45	^^
Slovenia	38.178	36.587	37.173	55.259	61.693	67.618	74.794	77.218	76.643	86.568	84.379	11	9,95	0,88	↑
Slovakia	114.579	99.402	92.395	93.895	94.016	88.817	93.053	107.373	111.893	131.244	123.563	11	:	0,28	^^
Finland	381.652	376.788	373.846	383.479	372.207	385.797	361.105	364.717	367.343	354.453	339.715	11	-0,92	0,65	↔
Sweden	1.145.945	1.175.339	1.196.065	1.181.056	1.194.171	1.214.968	1.189.393	1.234.784	1.255.371	1.248.743	1.241.843	11	0,79	0,83	↔
UK: England & Wales	5.100.241	5.036.552	4.598.327	5.109.089	5.301.187	5.170.843	5.525.024	5.974.960	6.013.759	5.640.573	5.556.513	4	:	:	:
UK: Scotland	475.697	451.956	420.642	431.551	435.703	423.172	421.093	427.034	406.979	438.121	417.785	2	:	:	:
UK: Northern Ireland	68.808	68.549	62.222	109.053	119.111	119.912	139.786	142.496	127.953	118.124	123.194	4	:	:	:
EU Candidate countries															
Croatia	63.015	58.364	55.085	56.015	58.190	68.378	78.351	77.905	80.377	85.416	79.946	11	4,47	0,75	↑
the former Yugoslav Republic of Macedonia	:	:	:	:	:	19.814	17.139	18.308	22.547	22.663	22.634	6	:	0,56	^^
Turkey	279.001	344.395	356.677	357.311	338.606	339.881	414.385	458.558	499.130	533.018	686.169	1	:	:	:
EFTA/EEA countries															
Iceland	:	:	:	:	:	18.584	18.547	19.938	17.515	16.565	12.028	1	:	:	:
Liechtenstein	:	1.002	869	858	795	898	1.086	1.002	1.138	1.043	1.038	10	:	0,37	^^
Norway	267.925	271.205	284.695	293.799	291.924	306.526	299.714	319.523	303.824	287.821	275.684	11	:	0,18	^^
Switzerland	346.634	356.018	382.769	378.045	355.255	317.335	321.713	356.841	379.343	389.415	352.723	11	:	0,01	^^

(1) More serious offences. In many countries defined as against the 'penal code' or 'criminal code' and excludes less serious crimes (misdemeanours).

: Data not available or not comparable; no visible trend.

| Break in the series.

General trend (1995-2005 where possible; otherwise, at least 5 years to 2005)

Tendency R² value and visual evidence used to determine the tendency, as follows:

↑ increase of more than 1% per year

R² ≥ .66 then TREND

↔ stable (increase or decrease of less than 1% per year)

R² ≥ .45 and < .66 plus ≥ 8 years plus visual evidence then TREND; less than 8 years NOT DISCERNIBLE

↓ decrease of more than 1% per year

R² < .45 then NOT DISCERNIBLE

^^ not discernible

If NOT DISCERNIBLE annual % change is not calculated

annual % change =100*(exp(a)-1)

Table 2 Crimes recorded by the police: Homicide⁽¹⁾ - country

Country	number of years in time series											annual			Rate per 100 000 population average per year 2003 to 2005	
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	to 2005	% change	R ² Value		Tendency
EU-27 (95-05, 14 countries)	4.869	4.592	4.346	3.969	3.916	4.102	4.021	3.860	3.757	3.567	3.210	11	-3,19	0,87	↓	1,80
Belgium	:	:	:	:	:	205	242	230	190	214	173	6	:	0,37	^^	1,85
Bulgaria	461	404	369	381	327	332	308	255	247	240	196	6	-9,30	0,94	↓	2,92
Czech Republic	176	173	187	174	172	174	148	139	159	137	104	11	-4,14	0,68	↓	:
Denmark	70	82	123	60	68	79	62	58	82	60	70	11	:	0,13	^^	1,31
Germany	1.373	1.249	1.178	975	1.005	960	868	914	820	809	804	7	-3,75	0,87	↓	0,98
Estonia	246	214	178	196	157	143	137	142	147	91	113	11	-7,58	0,85	↓	8,65
Ireland	53	46	53	51	47	56	58	59	52	45	58	6	:	0,14	^^	1,28
Greece	151	169	203	176	155	158	139	108	122	109	127	11	-4,65	0,61	↓	1,08
Spain	411	397	463	522	486	553	577	564	587	520	518	1	:	:	:	1,34 2002-2004
France	1.336	1.171	963	961	1.051	1.046	1.119	987	990	976	911	11	:	0,26	^^	1,63
Italy	1.042	1.001	924	918	854	818	765	691	765	714	601	2	:	:	:	1,13 2004-2005
Cyprus	10	10	7	7	10	8	7	3	15	15	16	3	:	:	:	2,10
Latvia	281	256	259	238	214	219	214	207	220	199	127	11	-5,09	0,70	↓	:
Lithuania	485	389	370	343	334	408	377	316	385	356	404	3	:	:	:	11,08
Luxembourg	2	4	4	4	6	4	6	4	3	2	4	4	:	:	:	0,66
Hungary	296	271	289	289	253	205	254	203	228	209	164	11	-4,79	0,75	↓	1,98
Malta	:	:	:	5	10	4	5	5	0	7	4	8	:	:	:	0,91
Netherlands	299	241	238	208	230	223	265	224	247	223	198	11	:	0,28	^^	1,37
Austria	78	99	66	77	60	82	70	65	50	59	54	4	:	:	:	0,67
Poland	854	873	807	759	741	855	776	716	663	633	555	11	-3,66	0,77	↓	1,62
Portugal	109	106	114	125	109	116	105	119	149	144	133	8	:	0,39	^^	1,36
Romania	758	722	693	559	566	581	597	563	551	516	453	11	-4,05	0,82	↓	2,33
Slovenia	45	38	36	15	25	36	15	29	21	29	20	11	:	:	:	1,17
Slovakia	128	132	140	128	141	143	129	128	146	122	106	11	:	0,17	^^	2,32
Finland	146	153	139	113	142	146	155	131	103	144	114	11	:	0,19	^^	2,30
Sweden	83	97	91	93	99	89	84	93	81	105	83	11	:	0,01	^^	1,00
UK: England & Wales	753	679	739	750	766	850	891	1.047	904	868	766	4	:	:	:	1,59
UK: Scotland	132	115	90	95	119	104	106	126	109	134	101	2	:	:	:	2,31 2004-2005
UK: Northern Ireland	24	39	42	75	34	48	52	45	33	41	29	4	:	:	:	2,01
EU Candidate countries																
Croatia	188	133	137	131	121	111	86	88	76	89	76	11	-7,89	0,89	↓	1,81
the former Yugoslav Republic of Macedonia	:	:	:	:	:	51	55	60	70	49	49	6	:	0,02	^^	2,76
Turkey	5.684	5.955	5.516	5.451	5.068	6.663	5.839	5.683	5.308	4.986	4.971	11	:	0,19	^^	7,20
EFTA/EEA countries																
Iceland	0	1	2	0	2	5	1	4	0	3	3	11	:	:	:	0,68
Liechtenstein	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	11	:	:	:	0,97
Norway	42	43	38	38	33	48	37	46	51	36	33	11	:	0,01	^^	0,87
Switzerland	82	83	87	76	89	69	86	86	73	79	75	11	:	0,12	^^	1,03

(1) Intentional killing of a person, including murder, manslaughter, euthanasia and infanticide. Excluding attempted (uncompleted) homicide. Excluding causing death by dangerous driving, abortion and help with suicide. Unlike other offences, the counting unit for homicide is normally the victim.

: Data not available or not comparable; no visible trend. Trend not analysed for countries recording fewer than 20 homicides in any year.

Rate per 100 000 only calculated for completed homicides. Czech Republic & Latvia figures include attempts so rate not calculated.

| Break in the series.

General trend (1995-2005 where possible; otherwise, at least 5 years to 2005)

Tendency	R ² value and visual evidence used to determine the tendency, as follows:
↑ increase of more than 1% per year	R ² ≥ .66 then TREND
↔ stable (increase or decrease of less than 1% per year)	R ² ≥ .45 and < .66 plus ≥ 8 years plus visual evidence then TREND; less than 8 years NOT DISCERNIBLE
↓ decrease of more than 1% per year	R ² < .45 then NOT DISCERNIBLE
^^ not discernible	If NOT DISCERNIBLE annual % change is not calculated

Table 4 Crimes recorded by the police: Violent crime⁽¹⁾

Country	number of years in time series											annual			
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	to 2005	% change	R ² Value	Tendency
EU-27 (95-05, 13 countr	661.232	686.701	723.415	739.259	790.258	834.702	882.789	909.656	929.992	944.919	960.039	11	4,10	0,97	↑
Belgium	:	:	:	:	:	95.019	94.985	100.746	100.799	98.892	99.800	6	:	0,50	^^
Bulgaria	:	:	:	:	12.887	11.018	10.950	12.176	12.796	11.284	10.623	6	:	0,00	^^
Czech Republic	21.712	22.825	23.223	23.464	23.228	21.996	21.709	23.555	22.358	23.579	21.684	11	:	0,00	^^
Denmark	14.919	14.895	15.758	15.482	16.615	17.892	18.081	18.832	19.283	19.443	19.135	11	3,13	0,93	↑
Germany	170.170	179.455	186.447	186.306	186.655	187.103	188.413	197.492	204.124	211.172	212.832	11	1,99	0,91	↑
Estonia	813	751	781	710	638	676	643	:	2.411	3.287	4.755	3	:	:	:
Ireland	5.764	6.554	5.488	4.515	:	5.676	8.548	11.976	9.968	9.223	8.790	6	:	0,23	^^
Greece	8.693	8.149	8.766	9.312	9.097	9.105	9.501	7.507	10.140	10.145	10.271	11	:	0,30	^^
Spain	103.039	114.303	118.370	122.005	117.341	109.665	121.094	120.581	109.798	108.820	112.426	1	:	:	:
France	165.381	178.363	186.006	194.873	215.698	243.166	279.324	288.927	292.658	292.088	307.501	11	7,04	0,95	↑
Italy	98.837	100.931	103.750	108.935	111.897	106.051	107.032	106.624	111.165	131.044	135.681	2	:	:	:
Cyprus	198	180	186	176	197	185	200	203	294	383	:	0	:	:	:
Latvia	:	:	:	:	3.363	3.937	3.761	3.407	3.200	3.366	2.879	7	:	0,50	^^
Lithuania	3.838	4.405	4.899	4.549	4.339	5.418	5.144	5.492	6.042	6.566	6.561	3	:	:	:
Luxembourg	:	:	:	:	:	1.768	1.689	2.069	2.124	2.433	2.367	4	:	:	:
Hungary	25.773	24.784	26.987	28.414	28.277	29.145	30.820	31.221	31.484	33.364	32.760	11	2,88	0,94	↑
Malta	:	:	:	:	:	:	:	:	:	406	403	2	:	:	:
Netherlands	65.284	67.479	74.691	76.787	87.132	91.738	101.320	104.336	106.410	109.887	110.509	11	6,00	0,95	↑
Austria	:	:	:	:	94.799	112.427	103.743	121.320	148.758	172.115	148.748	4	:	:	:
Poland	53.197	54.481	60.895	62.461	70.310	79.763	76.235	74.875	77.152	74.614	68.141	11	3,38	0,60	↑
Portugal	17.028	15.498	16.734	15.463	18.943	19.730	21.554	22.945	23.414	24.266	23.241	11	4,92	0,85	↑
Romania	9.212	8.720	8.966	7.846	7.840	7.703	7.943	7.130	6.281	6.388	6.469	11	-3,80	0,90	↓
Slovenia	1.906	2.042	1.902	1.352	1.434	1.594	2.807	3.070	2.893	2.928	2.856	6	:	0,42	^^
Slovakia	10.990	11.391	11.564	12.427	13.531	13.549	14.450	15.020	13.724	13.755	12.906	11	:	0,56	^^
Finland	28.218	30.825	31.202	31.726	32.089	34.291	33.355	34.186	35.293	36.450	37.105	11	2,39	0,94	↑
Sweden	70.655	69.836	72.176	74.698	80.843	79.521	80.084	83.630	87.671	89.768	97.485	11	3,15	0,95	↑
UK: England & Wales	310.936	344.766	347.064	605.797	703.107	733.387	813.121	1.004.599	1.123.710	1.200.991	1.220.198	4	:	:	:
UK: Scotland	24.360	25.178	23.656	25.725	27.321	27.047	27.605	30.819	28.690	29.341	28.407	2	:	:	:
UK: Northern Ireland	8.368	9.110	8.251	21.452	24.163	24.323	29.757	32.421	32.735	32.512	34.408	4	:	:	:
EU Candidate countries															
Croatia	:	:	:	4.401	5.373	6.211	7.584	8.802	10.032	11.292	12.405	8	16,13	0,99	↑
the former Yugoslav Republic of Macedonia	:	:	:	:	:	538	493	702	860	1.094	1.133	6	19,78	0,92	↑
Turkey	55.001	64.487	67.567	72.601	71.303	82.322	98.388	106.518	107.767	118.813	139.001	1	:	:	:
EFTA/EEA countries															
Iceland	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	0	:	:	:
Liechtenstein	:	85	82	87	78	83	85	82	109	96	107	10	:	0,50	^^
Norway	15.335	17.405	17.394	17.324	17.645	19.374	19.217	20.414	20.039	21.360	21.381	11	3,07	0,92	↑
Switzerland	6.042	6.932	7.472	8.015	8.528	8.152	8.653	9.265	10.151	11.917	11.544	11	6,22	0,94	↑

(1) Violence against the person (such as physical assault), robbery (stealing by force or by threat of force), and sexual offences (including rape and sexual assault).

: Data not available or not comparable; no visible trend.

| Break in the series.

General trend (1995-2005 where possible; otherwise, at least 5 years to 2005)

Tendency R² value and visual evidence used to determine the tendency, as follows:

↑ increase of more than 1% per year

R² ≥ .66 then TREND

↔ stable (increase or decrease of less than 1% per year)

R² ≥ .45 and < .66 plus ≥ 8 years plus visual evidence then TREND; less than 8 years NOT DISCERNIBLE

↓ decrease of more than 1% per year

R² < .45 then NOT DISCERNIBLE

^^ not discernible

If NOT DISCERNIBLE annual % change is not calculated

annual % change =100*(exp(a)-1)

Table 5 Crimes recorded by the police: Robbery⁽¹⁾

Country	number of years in time series											annual				
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	to 2005	% change	R ²	Value	Tendency
EU-27 (95-05, 10 count)	72.923	71.421	77.702	78.851	98.345	107.983	108.977	110.225	112.578	109.563	101.260	11	4,88	0,74	↑	
Belgium	:	:	:	:	:	25.949	26.593	27.980	25.655	21.907	21.234	6	:	0,64	^^	
Bulgaria	5.737	5.623	6.481	4.494	4.044	4.266	4.069	4.665	4.933	4.131	3.754	6	:	0,09	^^	
Czech Republic	3.978	4.281	4.751	4.306	4.817	4.699	4.372	5.468	5.508	6.107	5.550	11	3,72	0,76	↑	
Denmark	4.112	4.368	4.861	5.008	5.539	5.915	5.872	6.033	5.884	5.733	5.199	11	3,01	0,57	↑	
Germany	:	67.578	69.569	64.405	61.420	59.414	57.108	58.867	59.782	59.732	54.841	10	-2,09	0,75	↓	
Estonia	:	:	3.478	3.978	4.918	4.754	4.475	:	1.885	1.632	1.298	3	:	:	:	
Ireland	:	:	:	:	:	1.397	1.744	1.688	1.714	1.483	1.146	6	:	0,23	^^	
Greece	1.600	1.487	1.967	2.254	2.048	1.707	1.939	2.131	2.320	2.400	2.383	11	3,93	0,61	↑	
Spain	87.255	99.282	104.788	105.528	101.842	94.831	106.491	104.380	92.980	88.413	90.104	1	:	:	:	
France	:	:	80.498	84.291	94.947	109.836	134.281	133.137	125.286	119.641	124.600	9	6,09	0,69	↑	
Italy	69.535	68.571	69.993	73.289	72.836	67.424	66.671	68.248	70.625	66.643	65.724	2	:	:	:	
Cyprus	22	15	23	29	31	39	39	36	66	100	84	3	:	:	:	
Latvia	:	:	:	:	2.619	3.160	3.059	2.664	2.503	2.467	2.163	7	:	0,57	^^	
Lithuania	2.837	3.481	3.971	3.646	3.376	4.374	4.185	4.535	4.919	5.323	5.206	3	:	:	:	
Luxembourg	252	260	288	372	352	307	257	367	374	339	351	4	:	:	:	
Hungary	2.657	2.689	3.056	3.056	3.167	3.494	3.319	3.389	3.289	3.227	2.982	11	:	0,37	^^	
Malta	:	:	:	318	212	146	160	156	195	265	256	8	:	0,00	^^	
Netherlands	15.735	15.138	14.186	14.498	17.685	19.004	21.174	20.647	20.018	17.683	15.463	11	:	0,26	^^	
Austria	:	:	1.991	2.234	2.283	3.034	2.824	3.638	4.434	4.798	4.770	4	:	:	:	
Poland	20.252	20.372	23.988	26.647	36.597	43.255	41.208	40.345	44.086	41.287	36.347	11	8,06	0,71	↑	
Portugal	14.396	12.892	13.901	12.442	16.065	17.156	18.585	19.764	19.767	21.051	20.183	11	5,39	0,82	↑	
Romania	4.154	3.866	4.010	3.548	3.336	3.280	3.467	3.025	2.782	3.087	3.326	11	-3,03	0,69	↓	
Slovenia	292	507	341	379	463	474	503	449	349	398	429	11	:	0,06	^^	
Slovakia	:	:	1.199	1.231	1.437	1.264	1.366	1.578	1.918	2.156	1.919	9	7,54	0,83	↑	
Finland	:	:	2.016	2.092	2.277	2.600	2.157	2.120	2.045	2.017	1.814	9	:	0,19	^^	
Sweden	5.747	5.821	6.641	6.713	8.628	8.999	8.538	8.974	8.575	8.590	9.398	11	4,99	0,77	↑	
UK: England & Wales	68.074	74.035	63.072	66.835	84.277	95.154	121.359	110.271	103.736	90.747	98.204	4	:	:	:	
UK: Scotland	5.330	5.254	4.484	4.951	5.075	4.420	4.228	4.938	4.159	3.736	3.553	2	:	:	:	
UK: Northern Ireland	1.539	1.725	1.653	1.395	1.383	1.767	2.222	2.497	1.973	1.487	1.744	4	:	:	:	
EU Candidate countries																
Croatia	464	521	593	728	667	802	801	1.204	1.236	1.622	1.560	11	13,58	0,95	↑	
the former Yugoslav Republic of Macedonia	:	:	:	:	:	296	266	463	573	783	709	6	25,03	0,87	↑	
Turkey	1.809	1.671	1.491	1.596	1.656	1.858	3.073	3.864	4.776	10.825	15.075	1	:	:	:	
EFTA/EEA countries																
Iceland	:	:	:	:	:	34	39	32	39	35	49	1	:	:	:	
Liechtenstein	:	4	7	7	7	2	1	1	3	2	1	10	:	0,52	^^	
Norway	891	947	989	1.240	1.558	1.635	1.392	1.548	1.437	1.596	1.448	11	5,58	0,64	↑	
Switzerland	:	:	2.498	2.572	2.642	2.178	2.256	2.445	2.685	2.933	2.595	9	:	0,12	^^	

(1) Robbery is a sub-set of "violent crime". Stealing from a person with force or threat of force, including muggings (bag-snatching) and theft with violence.

Excluding pick-pocketing, extortion and blackmailing.

: Data not available or not comparable; no visible trend.

| Break in the series.

General trend (1995-2005 where possible; otherwise, at least 5 years to 2005)

Tendency **R² value and visual evidence used to determine the tendency, as follows:**
 ↑ increase of more than 1% per year R² ≥ .66 then TREND
 ⇌ stable (increase or decrease of less than 1% per year) R² ≥ .45 and < .66 plus ≥ 8 years plus visual evidence then TREND; less than 8 years NOT DISCERNIBLE
 ↓ decrease of more than 1% per year R² < .45 then NOT DISCERNIBLE
 ^^ not discernible if NOT DISCERNIBLE annual % change is not calculated

annual % change = 100*(exp(a)-1)

Table 6 Crimes recorded by the police: Domestic burglary⁽¹⁾

Country	number of years in time series											annual			
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	to 2005	% change	R ² Value	Tendency
EU-27 (95-05, 14 countries)	852.571	829.595	798.472	762.677	716.411	688.244	690.773	703.215	681.424	654.858	601.243	11	-3,01	0,92	↓
Belgium	:	:	:	:	:	85.604	81.379	88.234	70.826	60.784	60.624	6	-7,74	0,80	↓
Bulgaria	80.671	70.126	85.356	43.830	33.004	39.455	36.269	31.639	28.210	25.565	22.379	6	-10,80	1,00	↓
Czech Republic	32.476	31.450	30.050	29.284	27.230	23.813	21.100	23.359	22.292	20.122	16.872	11	-5,88	0,92	↓
Denmark	32.363	33.502	34.648	31.463	34.311	32.846	32.274	35.557	33.879	32.956	29.439	11	:	0,06	^^
Germany	211.221	195.801	182.009	166.742	149.044	140.015	133.722	130.055	123.280	124.155	109.736	11	-6,06	0,96	↓
Estonia	8.175	6.864	6.610	7.026	7.588	7.285	7.652	7.356	6.495	5.752	4.766	11	:	0,44	^^
Ireland	18.506	17.672	16.970	15.840	14.286	13.376	14.877	15.474	16.129	16.273	17.958	6	5,23	0,93	↑
Greece	42.377	42.825	44.286	43.228	36.947	31.840	31.903	31.805	31.181	26.489	30.207	11	-4,81	0,84	↓
Spain	76.610	80.808	84.430	89.428	91.553	90.518	99.066	93.751	88.128	81.552	81.495	1	:	:	:
France	237.624	236.272	213.561	207.274	191.102	186.492	210.850	224.223	216.797	202.880	181.503	11	:	0,31	^^
Italy	212.477	230.258	237.445	246.804	234.252	207.317	183.496	169.430	173.097	:	:	0	:	:	:
Cyprus	1.002	1.316	1.083	1.347	1.026	1.010	792	1.228	3.159	3.311	2.828	3	:	:	:
Latvia	:	:	:	:	4.706	5.614	5.439	5.177	5.327	6.031	4.310	7	:	0,01	^^
Lithuania	7.462	8.631	9.424	9.246	9.180	9.203	8.647	6.989	8.573	9.174	7.065	3	:	:	:
Luxembourg	3.249	3.152	2.416	2.649	2.092	2.081	1.947	1.992	2.206	2.100	1.486	4	:	:	:
Hungary	22.372	30.116	31.269	30.525	29.902	26.866	26.194	22.907	19.366	18.671	17.786	11	-4,62	0,55	↓
Malta	:	:	:	:	675	784	618	679	682	782	1.113	7	:	0,40	^^
Netherlands	118.115	103.953	97.690	90.613	92.252	91.420	90.284	101.920	103.577	95.952	92.890	11	:	0,17	^^
Austria	13.721	13.849	12.826	11.811	10.111	13.262	13.008	12.674	13.429	20.276	21.227	4	:	:	:
Poland	62.011	65.985	70.187	74.137	74.326	77.397	72.167	67.290	65.172	66.795	59.325	11	:	0,05	^^
Portugal	21.981	22.798	24.202	21.515	22.224	21.153	20.806	19.989	21.963	22.587	22.840	11	:	0,04	^^
Romania	31.163	29.024	31.311	29.404	21.287	19.024	17.551	12.001	10.063	10.002	9.135	11	-13,37	0,94	↓
Slovenia	1.361	:	:	:	988	3.274	2.522	3.051	2.368	2.750	2.286	6	:	0,45	^^
Slovakia	4.480	3.859	3.854	3.639	3.601	3.248	3.144	2.785	2.642	3.023	2.809	11	-4,54	0,87	↓
Finland	11.512	10.311	10.436	10.291	9.763	9.264	7.957	7.406	7.373	7.901	7.281	11	-4,67	0,90	↓
Sweden	16.701	16.835	18.359	17.536	16.834	17.581	15.169	16.562	17.344	17.573	16.654	11	:	0,02	^^
UK: England & Wales	643.645	602.128	519.265	473.349	442.602	402.984	430.347	437.583	402.345	321.461	300.555	4	:	:	:
UK: Scotland	44.725	40.814	36.792	38.033	36.265	32.684	30.181	29.623	24.828	23.613	21.232	2	:	:	:
UK: Northern Ireland	9.774	8.530	7.435	7.725	7.665	8.375	9.064	10.125	8.944	7.302	7.259	4	:	:	:
EU Candidate countries															
Croatia	:	:	:	:	:	2.957	4.037	4.174	4.125	3.734	3.396	6	:	0,03	^^
the former Yugoslav Republic of Macedonia	:	:	:	:	:	981	1.036	792	1.088	1.275	1.146	6	:	0,32	^^
Turkey	:	:	:	:	:	20.493	28.812	29.042	31.971	36.639	57.350	1	:	:	:
EFTA/EEA countries															
Iceland	:	:	:	:	:	2.407	2.857	3.208	2.889	2.769	2.244	1	:	:	:
Liechtenstein	142	203	95	92	74	95	72	87	123	121	97	11	:	0,11	^^
Norway	18.382	18.054	15.976	14.128	11.821	10.402	9.641	10.482	10.475	8.613	8.136	11	-7,95	0,92	↓
Switzerland	67.044	74.321	82.559	83.416	76.322	60.384	57.375	60.822	68.551	70.370	61.194	11	:	0,25	^^

(1) Gaining access to a dwelling by the use of force to steal goods.

: Data not available or not comparable; no visible trend.

| Break in the series.

General trend (1995-2005 where possible; otherwise, at least 5 years to 2005)

Tendency **R² value and visual evidence used to determine the tendency, as follows:**

↑ increase of more than 1% per year

R² ≥ .66 then TREND

↔ stable (increase or decrease of less than 1% per year)

R² ≥ .45 and < .66 plus ≥ 8 years plus visual evidence then TREND; less than 8 years NOT DISCERNIBLE

↓ decrease of more than 1% per year

R² < .45 then NOT DISCERNIBLE

^^ not discernible

If NOT DISCERNIBLE annual % change is not calculated

annual % change =100*(exp(a)-1)

Table 7 Crimes recorded by the police: Theft of a motor vehicle⁽¹⁾

Country	number of years in time series											annual				
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	to 2005	% change	R ²	Value	Tendency
EU-27 (95-05, 14 countr	982.661	948.438	902.168	882.804	848.196	821.296	809.663	769.133	696.302	633.945	572.945	11	-4,80	0,93		↓
Belgium	:	:	:	:	:	49.433	45.038	40.156	32.934	27.347	24.307	6	-13,91	0,99		↓
Bulgaria	2.451	2.413	2.433	1.758	1.507	2.422	2.076	2.196	1.488	1.268	785	6	-19,29	0,89		↓
Czech Republic	27.327	29.639	31.331	29.779	28.946	25.539	23.539	26.143	25.331	24.230	23.040	11	-2,48	0,65		↓
Denmark	46.174	51.512	50.220	46.020	42.179	41.740	37.444	37.390	34.037	31.525	25.887	11	-5,79	0,89		↓
Germany	262.620	225.787	190.585	162.518	140.636	127.750	121.533	116.230	109.846	107.920	96.451	11	-9,04	0,93		↓
Estonia	1.955	1.643	1.762	2.106	2.455	2.322	2.818	2.628	2.099	1.840	1.929	11	:	0,07		^^
Ireland	11.754	13.405	13.589	13.793	14.851	16.140	14.710	14.111	12.487	13.579	13.301	6	:	0,64		^^
Greece	:	5.309	6.568	7.610	7.239	5.702	5.459	5.385	5.865	5.568	5.860	10	:	0,13		^^
Spain	98.848	113.924	142.047	147.620	148.881	144.509	158.898	156.232	138.829	126.902	120.946	1	:	:		↓
France	453.525	443.767	417.360	415.930	395.947	401.057	418.983	382.148	328.678	285.680	260.538	11	-4,76	0,79		↓
Italy	305.438	317.897	301.233	309.113	294.726	243.890	235.946	232.564	221.543	:	:	0	:	:		:
Cyprus	543	1.661	1.548	1.252	959	1.237	1.441	1.206	1.569	1.475	1.610	3	:	:		:
Latvia	2.774	2.215	2.082	2.493	3.102	2.932	2.769	2.845	3.369	2.960	2.023	11	:	0,04		^^
Lithuania	5.206	4.561	4.485	4.843	4.279	5.991	6.626	6.484	7.022	6.330	4.541	3	:	:		:
Luxembourg	1.196	819	675	655	626	542	496	519	453	526	464	4	:	:		:
Hungary	18.363	24.069	20.779	20.980	16.797	14.437	12.547	11.541	12.229	10.942	10.736	11	-7,78	0,85		↓
Malta	:	:	:	1.166	1.076	1.051	848	707	887	798	672	8	-6,94	0,77		↓
Netherlands	40.902	36.772	37.309	45.770	46.079	46.634	43.068	42.428	34.271	30.652	25.928	7	-9,49	0,90		↓
Austria	6.095	5.791	5.950	5.771	5.679	8.601	5.740	5.489	7.720	8.156	11.089	4	:	:		:
Poland	50.684	47.557	53.319	61.151	71.543	68.062	59.458	53.674	54.291	51.150	45.292	11	:	0,10		^^
Portugal	17.360	19.993	22.792	26.965	28.163	26.428	26.162	30.250	29.934	29.237	25.716	11	:	0,59		^^
Romania	2.687	1.800	2.110	2.284	2.331	2.149	1.952	1.297	1.127	1.120	1.082	11	-8,39	0,74		↓
Slovenia	1.425	1.946	1.549	1.997	1.147	1.291	1.222	1.180	945	1.035	1.150	11	-5,37	0,58		↓
Slovakia	7.696	6.682	7.438	7.682	7.123	6.073	5.344	5.099	5.295	6.000	5.591	11	-3,71	0,64		↓
Finland	19.772	20.261	22.015	26.404	29.611	26.391	22.583	23.115	21.922	19.326	16.791	11	:	0,08		^^
Sweden	70.299	71.567	78.826	76.495	78.216	75.125	73.309	75.593	67.199	60.980	56.719	11	:	0,43		^^
UK: England & Wales	508.450	493.489	407.239	391.807	374.686	338.796	328.115	318.507	291.858	242.661	214.211	4	:	:		:
UK: Scotland	37.514	34.161	28.646	28.433	29.818	26.238	23.208	22.495	17.843	15.633	14.041	2	:	:		:
UK: Northern Ireland	7.794	8.404	8.633	9.715	10.196	10.806	11.635	8.410	5.369	4.456	3.721	4	:	:		:
EU Candidate countries																
Croatia	:	:	:	:	:	2.055	2.222	2.404	2.338	2.462	2.274	6	:	0,43		^^
the former Yugoslav Republic of Macedonia	:	:	:	:	:	730	511	576	560	827	567	6	:	0,00		^^
Turkey	15.192	22.873	19.897	19.394	18.177	15.276	20.535	20.740	25.443	25.667	33.284	1	:	:		:
EFTA/EEA countries																
Iceland	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	0	:	:		:
Liechtenstein	:	:	6	7	17	6	8	7	14	16	10	9	:	0,22		^^
Norway	20.817	19.703	18.432	19.781	19.068	21.285	18.833	22.595	20.130	17.867	15.350	11	:	0,17		^^
Switzerland	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:	0	:	:		:

(1) Motor vehicles include all land vehicles with an engine that run on the road which are used to carry people (including cars, motorcycles, buses, lorries, construction and agricultural vehicles, etc.).

: Data not available or not comparable; no visible trend.

| Break in the series.

General trend (1995-2005 where possible; otherwise, at least 5 years to 2005)

Tendency **R² value and visual evidence used to determine the tendency, as follows:**
 ↑ increase of more than 1% per year R² ≥ .66 then TREND
 ⇔ stable (increase or decrease of less than 1% per year) R² ≥ .45 and < .66 plus ≥ 8 years plus visual evidence then TREND; less than 8 years NOT DISCERNIBLE
 ↓ decrease of more than 1% per year R² < .45 then NOT DISCERNIBLE
 ^^ not discernible If NOT DISCERNIBLE annual % change is not calculated

annual % change = 100*(exp(a)-1)